

STUDIEPLAN

Hovedfag i Kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering (40 vekttall)

Innledning

Generell beskrivelse

Hovedfagsstudiet i Kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering skal først og fremst gi større faglig fordypning i forhold til grunnfag og mellomfag. Men det er også mulig å gjøre valg innenfor studiet som gir større faglig bredde.

Studiet består av et lesepensum og et selvstendig vitenskapelig arbeid, hovedoppgaven. Lesepensum forutsetter kjennskap til gresk språk. Pensum utgjør 20 vekttall for studenter som skriver ordinær hovedoppgave over selvvalgt emne. Ordinær hovedoppgave regnes også som 20 vekttall. Studenter som skriver tidsbegrenset hovedoppgave over oppgitt emne, leser et utvidet pensum.

Pensum består av en fellesdel og en valgdelen. *Fellesdelen* omfatter et fellespensum i Det nye testamente (6 vt), et fellespensum og et (utbyttbart) fordypningspensum i systematisk teologi (til sammen 6 vt) og et studium av vitenskapsteori og metode (2 vt). *Valgdelen* omfatter tre valgemner (hvert på 2 vt) hentet fra en liste som inneholder et bredt spekter av emner og som kan suppleres med nye emner.

Profilering av studieløp

Denne hovedfagsmodellen gir studentene god anledning til å velge å profilere sine egne studieløp. Det kan gjøres ut fra faglig bakgrunn, interesser, yrkeshensyn osv. Gjennom egne valg kan en f.eks. prioritere faglig bredde, fordypning innenfor ett fagfelt eller tverrfaglig arbeid, hvor en samordner perspektiver fra flere fag. Fakultetet gir veiledning om mulighetene for valg og profilering av studiet.

Opptakskrav

Hovedfagsstudiet bygger på avlagt mellomfagseksamen i faget. I tillegg kreves examen philosophicum (ex.phil), examen facultatum (ex.fac) og Semesteremne i koinégresk og jødisk-

Utgave
2000 I *

STUDIEPLAN

Hovedfag i kristendomskunnskap (40 vekttall)

DET TEOLOGISKE MENIGHETSFAKULTET
Studieløp for kristendomskunnskap

DET TEOLOGISKE MENIGHETSFAKULTET

STUDIEPLAN

Hovedfag i kristendomskunnskap

Utgave 2000 I

INNHOOLD:

Innledning.....	s. 3	
1. Overordnede mål.....	s. 4	
2. Mål og innhold.....	s. 5	
2.1 Det nye testamente.....	s. 6	
2.2 Systematisk teologi.....	s. 8	
2.3 Religions- og livssynskunnskap.....		s.10
2.4 Vitenskapsteori og metodelære.....	s.11	
2.5 Valgemner.....	s.12	
2.6 Hovedoppgaven.....	s.20	
3. Arbeidsmåter og undervisning.....	s.21	
4. Vurdering og eksamen.....	s.21	
Vedlegg:		
1. Litteratur.....	s.25	
Til 2.1 Det nye testamente.....	s.25	
Til 2.2 Systematisk teologi.....	s.27	
Til 2.3 Religions- og livssynskunnskap.....	s.28	
Til 2.4 Vitenskapsteori og metodelære.....	s.29	
Til 2.5 Valgemner.....	s.29	
2. Formelle regler for hovedoppgave og veiledningsforhold.....	s.36	
3. Utvalgte forskrifter.....	s.42	

Det teologiske Menighetsfakultet
Gydaskiveveien 4
Postadresse: Boks 5144 Majorstua, 0302 Oslo

Innledning

Generell beskrivelse

Hovedfagsstudiet i kristendomskunnskap skal først og fremst gi større faglig fordypning i forhold til grunnfag og mellomfag. Men det åpner samtidig for nye områder innenfor det fag- og forskningsfeltet som er relevant for kristendoms-, religions- og livssynsundervisning. Det er en forutsetning at kravet om fordypning samtidig er ivaretatt.

Studiet består av et lesepensum og et selvstendig vitenskapelig arbeid, hovedoppgaven. Kravet om større faglig fordypning skal sikres ikke bare gjennom hovedoppgaven, men også gjennom lesepensum. Lesepensum forutsetter kjennskap til gresk språk. Pensum utgjør 20 vekttall for studenter som skriver ordinær hovedoppgave over selvvalgt emne. Ordinær hovedoppgave regnes også som 20 vekttall. Studenter som skriver tidsbegrenset hovedoppgave over oppgitt emne, leser et utvidet pensum.

Pensum består av en fellesdel og en valgdell. *Fellesdelen* omfatter et Det nye testamente (6 vt), systematisk teologi (6 vt), religions- og livssynskunnskap (2 vekttall) og et studium av vitenskapsteori og metodelære (2 vt). *Valgdelen* omfatter to valgemner (hvert på 2 vt). Den skal bidra til ytterligere fordypning innenfor ett av hovedområdene i fellesdelen.

Profilering av studieløp

Denne hovedfagsmodellen gir studentene anledning til å profilere sine egne studieløp. Det kan gjøres ut fra faglig bakgrunn, interesser, yrkeshensyn osv. Gjennom egne valg kan en for eksempel prioritere nye studieområder, konsentrasjon om ett fagfelt eller tverrfaglig arbeid, hvor perspektiver fra flere fag samordnes. Det er hele tiden en forutsetning at kravet om faglig fordypning er ivaretatt.

Opptakskrav

Hovedfagsstudiet bygger på avlagt mellomfagseksamen i faget. I tillegg kreves examen philosophicum (ex.phil), examen facultatum (ex.fac) og Semesteremne i koinégresk og jødisk-hellenistisk kultur. Studenter som har regional cand.mag.-grad eller tilsvarende, kan etter søknad fritas fra ex.phil. og ex.fac. Studenter som har språkprøve i gresk uten kulturkunnskap, avlegger prøve i kulturkunnskap.

MF anbefaler at studenter som tar sikte på graden cand. philol., gjør ferdig sin cand.mag.-grad før de begynner på hovedfag.

Studietid

Hovedfagsstudiet er beregnet til fire semestre. I tillegg kommer ett semester til Semesteremne i koinégresk og jødisk-hellenistisk kultur. Samlet studietid beregnes da til fem semestre etter mellomfag. De som ikke har tatt ex.phil. og ex.fac. før mellomfag, får en samlet studietid på seks semestre etter mellomfag.

Søknad og opptak

Studenter som har avlagt mellomfagseksamen ved Menighetsfakultetet, behøver ikke å søke opptak på nytt for å få begynne på hovedfagsstudiet. Men de må gi *melding* til fakultetet hvis de ønsker å fortsette på hovedfag. Slik melding gis innen 15. juni for høstsemestret og innen 15. desember for vårsemestret. Studenter som har mellomfag fra andre læresteder, sender *søknad* om opptak på eget skjema, som de får ved henvendelse til fakultetet. Søknadsfristen for høstsemestret er 15. april, for vårsemestret 10. november.

1. Overordnede mål

Hovedfagsstudiet har som overordnede mål

- å gi fordypet innsikt på viktige områder innenfor det fag- og forskningsfeltet som er relevant for kristendoms-, religions- og livssynsundervisning
- å stimulere til en faglig helhetsforståelse
- å utvikle evnen til selvstendig faglig refleksjon, til metodisk arbeid med fagstoffet og til skriftlig framstilling av fagstoff
- å gi innsikt i vitenskapsteoretiske og metodiske problemstillinger, og erfaring med å gjennomføre et selvstendig vitenskapelig arbeid
- å dyktiggjøre for undervisningsoppgaver i skole og kirke
- å gi bedre grunnlag for å formidle fagets innhold i møte med andre fag og med samfunnet og kulturen forøvrig

2. Mål og innhold

De overordnede målene for hovedfaget søkes realisert ved at en studerer et lesepensum og skriver en hovedoppgave som skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid. Pensum omfatter Det nye testamente, systematisk teologi (hvor det også inngår religionspedagogikk og klassiske tekster fra teologihistorien), religions- og livssynskunnskap, vitenskapsteori og metodelære og to valgemner som skal utdype ett av hovedområdene i fellespensum.

Med ordinær hovedoppgave (20 vekttall, 60-150 sider) ser hovedfagets struktur slik ut:

Fellesdel (16 vekttall)

Det nye testamente (6 vekttall)	Systematisk teologi (6 vekttall)
Religions- og livssynskunnskap (2 vekttall)	Vitenskapsteori og metodelære (2 vekttall)

Valgdelt (4 vekttall)

<i>enten</i> Det nye testamente (2 x 2vektall) <i>eller</i> Systematisk teologi (2 x 2vektall) <i>eller</i> Religions- og livssynskunnskap (2 x 2vektall)
--

Avhandling (20 vekttall)

Hovedoppgave

Hvis en velger tidsbegrenset hovedoppgave (4 måneder) over oppgitt emne (50-80 sider), utvides pensum med et ekstra valgemenne (2 vt) og et tilleggspensum (3 vt) som avtales med en veileder.

2.1 Det nye testamente (NT)

Studiet av Det nye testamente omfatter tradisjonelt gresk språk, innledningsvitenskap til NTs skrifter (isagogikk) med tekst og kanonhistorie, tidshistorie, eksegesi (tekstanalyse) og nytestamentlig bibelteologi. NT er et historisk fag som drøfter og framstiller tilblivelsen av NTs skrifter og deres innhold, samt den tidlig-kristne historie.

Ved hovedfag omfatter studiet av NT i større eller mindre grad alle disse elementene. Tekstene og problemstillingene bearbeides ut fra den greske tekst. Studiet trekker inn perspektiver fra andre fagområder, som sosiologi og litteraturvitenskap.

Studiet av Det nye testamente ved hovedfag skal gi:

- godt kjennskap til NTs historiske bakgrunn og utvalgte skrifers teologiske egenart
- grundig kjennskap til et utvalg av sentrale tekster som skal eksegeres ut fra grunnspråket
- kunnskap om tekstoverleveringen og evne til å vurdere ulike lesemåter i en vitenskapelig tekstutgave (tekstkritikk)
- evne til selvstendig lesning av den greske tekst ut fra ulike metodiske tilnærminger og til kritisk drøfting av tolknings- og oversettelsesproblemer
- godt kjennskap til problemstillingen "helbibelsk teologi"
- godt kjennskap til hovedområder innen Paulus' teologi
- evne til å bearbeide aktuelle teologiske problemstillinger i lys av nytestamentlig materiale

Disse *felles målene* søkes realisert ved at studentene arbeider med *eksegese*, med *bibelteologi* og med eventuelle *valgemenner*.

Fellespensum

Fellespensum i NT utgjør 6 vektall, fordelt på 4 vektall eksegese og 2 vektall bibelteologi.

Eksegese

Det eksegetiske arbeidet skal gi:

Grundig kjennskap til følgende tekster studert på grunnlag av den greske tekst:

- Luk 1,1-4.26-56; 2,1-21; 3,1 - 4,44; 6,20 - 8,25; 15,1 - 16,31; 22,1-46; 23,1-25; 24,1-53
- Galaterbrevet

Grundig kjennskap til følgende tekster studert på grunnlag av den greske tekst. Arbeidet med tekstene skal gi god innsikt i de angitte problemstillingene:

- Joh 1 - 4; 6 - 7; 9; 13 - 14
Tradisjonelt har evangeliene blitt lest som kilder til den historiske Jesus. Nyere forskning har i større grad fokusert på tekstene som litteratur. Hva innebærer en slik litterær lesning av tekstene?
- 1 Kor 8-10
De gresk-romerske omgivelsene stilte de første kristne overfor en rekke konkrete utfordringer i hverdagen. Hvordan veiledet Paulus i møte med disse utfordringene?
- 1 Kor 11-14
De første kristne kom sammen til gudstjeneste i private hjem. Hvordan foregikk disse samlingene, hvilke problemer meldte seg og hvordan veiledet Paulus i denne sammenheng?
- 1 Pet 1,1-3,17
De første kristne måtte forme sin identitet i omgivelser som var mistenksomme overfor dem. Hvilke problemområder ble særlig aktualisert i denne situasjonen, og hvilke råd ble gitt dem?

Etter søknad kan inntil 1/3 av de nytestamentlige tekstene byttes ut med andre tekster av tilsvarende vanskelighetsgrad.

Bibelteologi

Bibelteologien består av to deler, hver på 1 vekttall:

Paulinsk bibelteologi (1 vt)

Paulus' brev er skrevet inn i konkrete historiske situasjoner. Likevel reiser han grunnleggende teologiske spørsmål og skriver med stor autoritet. Hans brev har skapt både teologi- og kirkehistorie. Apostelens teologi kan drøftes både med utgangspunkt i brevene hver for seg og på en mer tematisk samlet måte.

Arbeidet med emnet skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- I hvilken grad gir Paulus' brev uttrykk for en enhetlig teologi?
- Hvordan reflekterer Paulus om Kristus, frelse, menighet og kristen livsførsel, ut fra sin jødiske bakgrunn og den hellenistiske kontekst

Helbibelsk teologi

Kirkens kanon består av både Det gamle og Det nye testamente. Helt fra oldkirkens tid har det vært omstridt hvordan de to delene forholder seg til hverandre, og om GT i det hele tatt hører med til kanon. Siden begge testamentene er fastholdt som deler av kirkens kanon, må det bety at GT og NT skal belyse hverandre. Uttrykket "helbibelsk teologi" innebærer at de to ikke bare hører sammen, men må leses i lys av hverandre.

Arbeidet med emnet skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- I hvilken forstand er GT en kristen bok, og hva var begrunnelsen for at GT skulle være en del av den kristne kanon?
- Hvordan skal en forstå forholdet mellom Det gamle og Det nye testamente?
- Hvordan er det mulig å formulere en gammeltestamentlig bibelteologi som del av en helbibelsk teologi?

2.2 Systematisk teologi (ST)

Studiet av systematisk teologi omfatter i vår tradisjon disiplinene dogmatikk, etikk, religionsfilosofi og religionspedagogikk. Faget er normativt. Det sikter mot å framstille den kristne tro som en helhet og drøfte dens innhold og sannhet på en slik måte at den får relevans for mennesker i dag. Dette gir faget et særlig ansvar for å integrere erkjennelse fra de øvrige teologiske fag eller disipliner, og fra andre vitenskaper.

Ved hovedfag inngår et studium av alle de systematiske disiplinene. Men det blir lagt særlig vekt på fordypning i forhold til utvalgte emner og i forhold til bestemte problemstillinger. Arbeid med klassiske tekster fra teologihistorien vil være en sentral del av denne fordypningen. Studiet av systematisk teologi vil også ha tverrfaglig karakter, med tanke på å integrere stoff og perspektiver fra andre deler av studiet. Både faglig fordypning og tverrfaglig arbeid skal stimulere studentene til å utvikle et faglig helhetssyn og til å reflektere over møtet mellom kristen trostradisjon, aktuell livserfaring og samtidens kulturkontekst.

Studiet av systematisk teologi ved hovedfag skal gi:

- grundig og helhetlig innsikt i sentrale emner innenfor kristen tro ut fra evangelisk-luthersk tradisjon, og evne til å plassere dem i en økumenisk sammenheng
- god innsikt i emner og problemstillinger i teologisk grunnlagsetikk og i moralfilosofi
- god innsikt i utvalgte emner og problemstillinger i religionsfilosofi og religionsteologi
- god innsikt i religionspedagogiske problemstillinger knyttet til forholdet mellom kultur, dannelse og identitet
- evne til selvstendig faglig drøfting av problemstillinger som har systematisk-teologisk betydning

Disse *felles målene* søkes realisert ved at studentene arbeider med et *fellespensum* og med eventuelle *valgemner*.

Fellespensum

Fellespensum i ST utgjør 6 vekttall, og fordeles på dogmatikk, etikk og moralfilosofi, religionsfilosofi og religionsteologi og religionspedagogikk (tilsammen 4vektttall) og klassiske tekster (2 vekttall).

Dogmatikk

Fellespensum i dogmatikk utgjør 1,25 vekttall. Dogmatikk forstås som åpenbaringsteologi og studeres i et trinitarisk perspektiv. Fellespensum omfatter et studium av åpenbaringsforståelse, gudsbilde, forståelse av Kristi frelsesverk (forsoningslære) og av rettferdiggjørelseslære. Arbeidet med dogmatikk skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er hovedtrekkene i nyere teologi når det gjelder åpenbaringsforståelse, gudslære, forståelse av Kristi frelsesverk (forsoningslære) og rettferdiggjørelseslære? Hvordan er forholdet mellom skoleretninger og konfesjoner på disse områdene?
- Hvordan er sammenhengen mellom åpenbaringsforståelse, gudslære, forsoningslære og

rettferdiggjørelseslære?

- Hvordan skal en legge til rette forholdet mellom monoteisme og trinitet i gudslæren?
- Hvordan skal en vurdere ulike posisjoner innenfor åpenbaringsforståelse, gudslære, forsoningslære og rettferdiggjørelseslære med tanke på en ansvarlig forståelse av kristen tro i dag?

Etikk og moralfilosofi

Fellespensum i etikk utgjør 1,25 vektall. Pensum omfatter teologisk grunnlagsetikk, utvalgte moralfilosofiske emner og noe stoff som belyser etikk i andre religioner. Stoffet om etikk i andre religioner skal brukes i drøfting av grunnlagsetiske og moralfilosofiske spørsmål. Arbeidet med etikk og moralfilosofi skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan kan Bibelen brukes på en måte som gir et ansvarlig grunnlag for å møte etiske spørsmål i vår tid?
- Hvordan skal en forstå forholdet mellom kristen og annen etikk?
- Hva er de sentrale posisjonene i aktuell kristen etikk og i moderne moralfilosofi, og hvordan står disse i forhold til hverandre?
- Hva er de sentrale spørsmål i etisk grunnlagsdebatt i vår tid?

Religionsfilosofi og religionsteologi

Fellespensum i religionsfilosofi og religionsteologi utgjør 0,75 vektall. Pensum legger vekt på religionsfilosofiens mål og metode, og tar opp spørsmål knyttet til gudstro, ateisme, religion og religionsdialog. Arbeidet med religionsfilosofi og religionsteologi skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er religionsfilosofiens mål, og hva er sentralt i en religionsfilosofisk arbeidsmåte?
- Hvordan nærmer en seg i dag fenomenet religion fra ulike filosofiske synsvinkler? Hvilke konsekvenser får ulike tilnærminger for forståelsen av religion?
- Hvordan er forholdet mellom teologi og filosofi å forstå ut fra ulike teorier?
- Hva kan en religionsfilosofisk tilnærming bidra med til avklaring av konflikten mellom gudstro og ateisme?
- Hva innebærer en religionsfilosofisk tilnærming til gudsbegrepet og teodiceproblemet?
- Hva er de viktigste spørsmålsstillingene for en religionsteologisk tilnærming til den religiøse pluralisme?

Religionspedagogikk

Fellespensum i religionspedagogikk utgjør 0,75 vektall. Pensum omfatter en fordypning innenfor emneområdene religionsbegrepet, kultur-, dannelses- og identitetsteori.

Arbeidet med religionspedagogikk skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan får ulike forståelser av religionsbegrepet konsekvenser for arbeidet med religionspedagogiske spørsmål?
- Hvordan forholder det kristelige og det humanistiske seg til hverandre i dannelsesbegrepets historie?
- Hvilken rolle spiller kulturen for utviklingen av identitet generelt og religiøst identitet spesielt?
- Hvordan skal en vurdere nyere identitets- og kulturteorier i en religionspedagogisk sammenheng?

Klassiske tekster fra teologihistorien

Studiet av klassiske tekster utgjør 2 vekttall. Tekstene har først og fremst som funksjon å bidra til fordypning innenfor de forskjellige delene av fellespensum i ST. At tekstene er "klassiske", betyr at de har bidratt til å reise problemer som ansvarlig systematisk teologi fremdeles må forholde seg til. Samlet sett skal tekstene gi dypere innsikt i overleverte, viktige problemstillinger på sentrale områder av dogmatikk, etikk og moralfilosofi, religionsfilosofi, religionsteologi eller religionspedagogikk. Dette betyr også at innsikt fra tekstene skal kunne brukes i aktuell, systematisk problemdrøfting.

Utvalget er gjort slik at en og samme tekst kan være relevant innenfor flere disipliner. Noen av tekstene kan også belyse problemstillinger innenfor hovedfagsemnet vitenskapsteori og metodelære.

Studenter som ønsker å profilere sitt studium av ST på en bestemt måte, kan velge andre tekster etter samråd med faglærer. Tekstutvalget må ha tilsvarende omfang og kvalitet.

2.3 Religions- og livssynskunnskap (RL)

Studiet av religions- og livssynskunnskap ved hovedfag henter materiale og perspektiver fra religionsvitenskap og fra livssynsforskning. Studiet skal gi fordypning i forhold til utvalgte emner og bestemte problemstillinger. Det legges særlig vekt på teoretiske og metodiske spørsmål i tilknytning til de utvalgte emnene. Metodespørsmål i religions- og livssynsforskning skal også studeres innenfor emne 2.4 - Vitenskapsteori og metodelære. Studiet av religions- og livssynskunnskap bør derfor sees i sammenheng med tilsvarende materiale innenfor vitenskapsteori og metodelære.

Studiet av religions- og livssynskunnskap ved hovedfag skal gi:

- god innsikt i utvalgte emner og problemstillinger innenfor religionsvitenskap
- god innsikt i utvalgte emner og problemstillinger innenfor livssynsforskning
- evne til å drøfte teoretiske og metodiske spørsmål i tilknytning til emner som studeres

Disse *felles målene* søkes realisert ved at studentene arbeider med et *fellespensum* og med eventuelle *valgemner*.

Fellespensum

Fellespensum i religions- og livssynskunnskap utgjør 2 vekttall. Vekttallene fordeles omtrent likt mellom religionsvitenskap og livssynskunnskap.

Religionsvitenskap

Fellespensum i religionsvitenskap utgjør ca. 1 vekttall. Fellespensum omfatter et studium av religionsfenomenologiens plass innenfor religionsvitenskapen, og av en religionsfenomenologisk tolkning av forholdet mellom religion og historie. Arbeidet med religionsvitenskap skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva karakteriserer religionsfenomenologien som akademisk disiplin?
- Hvilke særtrekk og hvilken funksjon har religiøse fenomener i religionsfenomenologisk lys?
- Hvordan kan forholdet mellom religion og historie forstås ut fra en religionsfenomenologisk

konsepsjon?

Livssynsforskning

Fellespensum i livssynskunnskap utgjør ca. 1 vektall. I fellespensum inngår et studium av to forskjellige perspektiver innenfor livssynsforskning. Det ene er et hermeneutisk perspektiv på New Age som livssyn. Dette studiet skal suppleres med det relevante stoffet fra emne 2.4 - Vitenskapsteori og metodelære. Det andre forskningsperspektivet som skal studeres, gjelder utvikling av begreper for empirisk livssynsforskning. Arbeidet med livssynsforskning skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva særpreger New Age som livssyn, ut fra et hermeneutisk forskningsperspektiv?
- Hvilke sentrale begreper og teoriperspektiver kan utvikles for empirisk livssynsforskning?
- Hvordan kan livssyn innenfor et empirisk materiale klassifiseres.

2.4 Vitenskapsteori og metodelære

Studiet av vitenskapsteori og metodelære utgjør 2 vektall. Mye metoddebatt er i dag felles for ulike fag, og har ofte sammenheng med allmenn vitenskapsteori. Det forutsettes at studentene fra før har et visst kjennskap til allmenn teori om vitenskap og vitenskapelig metode (fra ex.phil. og ex.fac.). I pensum inngår det noe stoff om metodediskusjon i relevante fag som historie og samfunnsfag. I tillegg omfatter pensum et studium av eksegetisk metodelære, av metodelære i religionsvitenskap og livssynsforskning og av nyere teologisk hermeneutikk.

Studiet har som mål å gi *innsikt* i vitenskapsteoretiske og metodologiske spørsmål, og det skal gi en viss evne til å framstille og drøfte slike spørsmål. Det kan også være aktuelt å se slike spørsmål i sammenheng med det arbeidet en selv skal gjøre i hovedoppgaven. Den innsikt og evne det her er tale om, blir prøvd ved at studentene skal skrive et essay. Men studiet av vitenskapsteori og metodelære skal også bidra til å gi *ferdigheter* i metodisk arbeid innenfor hovedfagets studieområder. Slike ferdigheter må først og fremst oppøves ved at innsikt blir tatt i bruk i oppgaveskriving. Prøving av metodiske ferdigheter vil være et element ved alle de skriftlige prøvene til hovedfagseksamen.

Arbeidet med vitenskapsteori og metodelære skal gi studentene god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva innebærer diakron tilnærming til bibeltekster til forskjell fra synkron tilnærming?
- Hva er karakteristisk for historisk tilnærming til bibeltekster?
- Hva vil det si å finne «mening» eller «meningen» i en bibeltekst? Hvilken rolle har leseren i arbeidet med å finne tekstens mening?
- Hva er karakteristisk for ulike former for teologisk hermeneutikk særlig i vårt århundre?
- Hvordan er forholdet mellom forklaring og forståelse og mellom data, teorier og modeller i historisk forskning? Og hvordan er forholdet mellom å fortelle og å tenke og forstå historisk ?
- Hva er karakteristisk for ulike typer av forklaringer innenfor samfunnsvitenskapene? Hvordan er forholdet mellom å forstå og forklare menneskelig handling?
- Hvordan kan feltarbeid brukes som metode innenfor teologien?

- Hva er religionsfenomenologiens filosofiske bakgrunn?
- Hva er karakteristisk for idéhistorisk og hermeneutisk livssynsforskning i forhold til mer deskriptiv livssynsforskning?

2.5 Valgemner

Generelt

Den valgfrie delen av pensum ved hovedfag består av to valgemner. Hvert valgemne er på 2 vekttall. Valgemner som ikke står på listen, må godkjennes av fagseksjonen.

Valgemnene er ordnet tematisk i *tre grupper*, som svarer til de tre hovedområdene innenfor studiefaget, nemlig NT, ST og RL. Valgemnene henter stoff og perspektiver fra en eller flere relevante fagdisipliner eller forskningsfag. Noen tverrfaglige eller flerfaglige valgemner er ført opp under flere grupper. Slike valgemner gir den grad av fordypning som kreves på hovedfag ved at valgemnene avgrenses tilstrekkelig og studeres ut fra overordnede faglige mål og problemstillinger.

Styrt valg

De to valgemnene skal bidra til videre fordypning innenfor ett av studiefagets hovedområder. Valget skal gjøres slik at en alltid har to valgemner fra ett av områdene NT, ST eller RL.

Valgemner i Det nye testamente (NT)

H-1) De eldste kristne menigheter i sosiologisk lys

I nyere nytestamentlig forskning har sosiologien i stadig større grad blitt trukket inn. Den er blant annet blitt brukt til å kartlegge de sosiale forhold for de første kristne i det antikke samfunn og i de eldste menigheter.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvor i det antikke samfunn hørte de første kristne hjemme?
- I hvilken grad reflekterer de første kristnes selvforståelse og teologi den sosial-historiske kontekst de levde i?
- Hvilken nytte kan vi ha av en sosiologisk tilnærming til de eldste kristne menigheter?

H-2) Kvinnenes stilling i den eldste kirke

På mange måter var Jesu holdning til kvinnene oppsiktsvekkende. I de eldste menigheter spilte kvinnene mange steder en sentral rolle. Paulus framhevet også klart likeverdet mellom kvinne og mann. Likevel finnes det en rekke tekster i NT som synes å fastholde et patriarkalsk familiemønster og som synes å sette begrensninger for kvinnenes oppgaver i menigheten.

Arbeidet i dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilken plass hadde kvinnene i det antikke samfunn og i de første kristne menigheter?
- Hvordan skal "hustavlene" forstås?
- Hvordan skal vi tolke spenningen mellom tekster som framhever likeverdet mellom kvinne og mann og tekster som forbyr kvinnene visse tjenester i menigheten?

H-3) Bønn i Bibelen

Bønn står sentralt i det personlige fromhetsliv og i gudstjenestelivet både i Det gamle og Det nye testamente. Dette valgemnet vil gå gjennom en rekke ulike bønner og tekster om bønn i GT og NT og gi temaet en bibelteologisk behandling.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan ble bønn forstått og praktisert i gammeltestamentlig og nytestamentlig tid?
- Hvilke ulike former for bønn finner vi i GT og NT?
- Hvilket gudsbildet blir reflektert i de bibelske bønner?
- Hvilken plass har temaet bønn i gammeltestamentlig og nytestamentlig bibelteologi?

H-4) Fromhet og gudstjenesteliv i den tidlige kirke

I Det nye testamente gis det flere steder et glimt inn i urkirkens fromhet og gudstjenesteliv. Dette valgemnet skal gi et mer samlet bilde av det som bevitnes i NT. Dette skjer gjennom et lesepensum og ved at en studerer et utvalg oldkirkelige tekster i oversettelse, som samler og viderefører NTs mer fragmentariske informasjon. Valgemnet har altså et tyngdepunkt i NT, men strekker seg ut over dette. Oldkirkelige tekster: Plinius d.y.'s brev til Trajan Bok X Brev 96; Didache; Justin Martyrs 1. Apologi kap. 65-67.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan feiret de første kristne gudstjeneste?
- Er det mulig å finne/avdekke en fast gudstjenesteordning i våre kilder fra det 1. og 2. århundre?
- Hvordan kommer kristen livstolkning til uttrykk gjennom fromhet og gudstjenesteliv?

H-5) Det nye testamente og den antikke retorikk

I antikken spilte retorikken - kunsten å kunne argumentere - en avgjørende rolle i samfunnet. Nyere forskning har gjenopplaget verdien av den antikke retorikk også når det gjelder å tolke nytestamentlige tekster. Dette valgemnet gir en generell innføring i den antikke retorikkens regler, og gir et innblikk i hvordan retorikken kan anvendes ved lesningen av NT.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan ble retorikken brukt i antikken?
- I hvilken grad er det mulig og fruktbart å anvende den antikke retorikk i tolkningen av Det nye testamente?

H-6) Den Hellige Ånds gjerning i Acta og vår tids misjon

Oppfyllelsen av løftet om Den Hellige Ånd var et avgjørende kjennetegn på den kristne menighet og den første kristne misjon. Ånden manifesterte seg gjennom frimodighet, evangelieforkynnelse, bønn, ledelse, tegn og under. Dette blir en viktig forutsetning for at det kristne budskap vinner fram i den antikke verden. Fremdeles spiller Actas beretning om dette en stor rolle for kirke og misjon.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilken rolle spiller Den Hellige Ånd i den eldste kirkes misjon slik den er omtalt i Acta?
- Hva betyr Actas beretning om pinsen og Åndens virke for vår tids misjonsteologi og

- misjonserfaring?
- Hva er misjon i Helligåndens kraft i dag?

H-7) Kontekstuell bibeltolkning

Det hører til teologiens egenart at den vil kommuniseres. Bevisstheten om dette har skapt ulike varianter av kontekstuell teologi: frigjøringsteologi, svart teologi, feministisk teologi osv.

En kontekstuell måte å lese bibeltekster på, innebærer mer enn å anvende dem i stadig nye situasjoner. Situasjonen for mennesker i dag - særlig for de marginaliserte - reiser selv spørsmål til tekstene og til lesningen av dem. Emnet skal belyse problemstillinger og modeller knyttet til tolkning av nytestamentlige tekster i lys av konteksten til dagens lesere.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende hovedproblemstillinger:

- Hva vil det si å tolke nytestamentlige tekster i lys av konteksten?
- Hvilke modeller er i bruk ved såkalt "kontekstuell bibeltolkning"?
- Hvordan er forholdet mellom kontekstuelle måter å tolke NT på og de mer tradisjonelle metoder?

H-8) Kultur- og religionsmøte - oldkirken

Hensikten med studiet er å vinne grundig innsikt i den tidlige kristendoms møte med den hellenistiske og orientalske kulturverden i antikken. Studiet vil også gi god innsikt i kristendommens dialog med jødedommen.

Følgende problemstillinger er sentrale:

- Var "kristendommens hellenisering" det første eksempel på kontekstualisering og tverrkulturell misjon?
- Hvilken stilling tok oldkirken til fremmed religion og til filosofien?

Valgemner i systematisk teologi (ST)

H-21) Frigjøringsteologi

Frigjøringsteologien er siden begynnelsen av 1970-tallet blitt en viktig faktor i den internasjonale teologiske debatten. Den har lagt vekt på hvordan fattige og andre marginaliserte grupper i samfunnet får ny verdighet og nytt håp ved å møte evangeliet. Dermed har den også åpnet for alternative måter å tenke om teologiens funksjon i samfunnet på, og vektlagt andre elementer enn dem som har vært viktige i tradisjonell vestlig teologi.

Studiet av valgemnet i frigjøringsteologi skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er frigjøringsteologiens historiske og sosiale bakgrunn?
- Hvilke ulike typer frigjøringsteologi finnes, og hva er deres særpreg?
- Hvordan er konteksten med på å skape rammer for forståelsen av - og innholdet i det kristne budskapet?
- Hva er forskjellene mellom frigjøringsteologi og andre typer teologi?
- Hvordan kan frigjøringsteologien bidra til en ny måte å lese Bibelen på?
- Hvordan kan frigjøringsteologien bidra med impulser og kritiske korrektiver til en

tradisjonell luthersk sosialetikk?

H-22) Teologi og litteratur

Valgemnet skal gi en innføring i nyere problemstillinger og forskning knyttet til spørsmålet om forholdet mellom teologi og litteratur. En vil særlig legge vekt på teoretiske grunnlagsspørsmål i forbindelse med tolkning og resepsjon av episk litteratur.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke nyere teoriperspektiver er knyttet til å tolke, lese og forstå narrative tekster?
- Hvilke sammenhenger eksisterer mellom språkfilosofiske paradigmer og tekstlesing?
- Hvilken betydning har kulturforandringer for muligheten av resepsjon av litteratur?
- Hvilken betydning har historieoppfatning og erfaring for tilnærmingen til episk litteratur?
- På hvilken måte medvirker litteratur til livstolkning og utvikling av identitet?
- Hva er de viktigste virkningshistoriske sporene etter Bibelen i nyere skjønnlitteratur?

H-23) Skapertro og naturetikk

Den økologiske krisen har de siste 30 årene utfordret teologien til å tenke grunnleggende gjennom hvilket forhold det er mellom kristen tro og naturforståelse, og hvordan vi best skal forstå og møte de problemene som denne krisen stiller oss overfor. Dette kan ikke skje uten at vi også reflekterer over hvordan teologien stiller seg til den naturvitenskapelige utviklingen i det moderne. Dette innebærer at en må ta stilling både til grunnleggende hermeneutiske spørsmål, til problemer knyttet til teologiens sosiale funksjon, og til forholdet mellom teologi og andre vitenskaper når en skal utforme en kristen virkelighetsforståelse.

Studiet av valgemnet i skapertro og naturetikk skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er i dag de viktigste problemer og posisjoner i naturetikken?
- Hvilke hermeneutiske spørsmål er knyttet til bruken av det bibelske materiale når vi i dag skal formulere skapertroens innhold og naturetikkens utfordringer?
- Hvordan skal vi forstå sammenhengen mellom teologisk og naturvitenskapelig virkelighetsforståelse?
- Hvordan etableres en slik sammenheng i en sentral naturteologisk posisjon i vår tid?
- Hvordan kan en arbeide med miljøproblemene ut fra filosofisk etikk?

H-24) Etikk, identitetsdannelse og pedagogikk

Valgemnet tar opp spørsmål forbundet med identitetsdannelse og selvutvikling sett i forhold til kristen fellesskaps- og nestekjærlighetsetikk. Emnet vil gi mulighet for avklaring av tverrfaglige problemer i teologiens møte med utviklingspsykologi, pedagogikk og moralfilosofi, i et idé- og teologihistorisk perspektiv. Innenfor dette valgemnet er det to alternativer. Alternativ A vektlegger noe sterkere den moralfilosofiske debatt om autentisitet. Alternativ B har mer om forholdet mellom utviklingspsykologi og teologi.

Studiet av valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke utfordringer innebærer vår tids fokusering på selvutvikling og personlig identitet for en kristen etikk?
- Hvordan er våre oppfatninger av etiske holdninger/dyder og deres betydning preget av ulike idétradisjoner og brytninger mellom disse?

- Hva betyr det for klargjøringen av etiske kasus at også det etiske sybjefts holdningsmessige forutsetninger trekkes inn i analyse og argumentasjon?
- Hvilke utslag får ulike oppfatninger av det etiske subjekt for modeller for moralundervisning?
- Hvordan bør etikken ta hensyn til at identitetsutviklingen følger bestemte faser slik at det er forskjell på livstrinn?
- Hvor ligger forskjellen mellom en psykologisk og en etisk betraktningssmåte, og hva vil den kunne bety for tilretteleggelse av etiske saks spørsmål?
- Hvor ligger forskjellen mellom teologisk og filosofisk antropologi når det gjelder forholdet mellom fellesskapsetikk og selvrealiseringsetikk?
- Hvilken mulighet er det for å gi rom for autenticitet uten å lande i subjektivismen? (Alternativ A)
- Hvilke muligheter og grenser er det for å inkludere en religiøs dimensjon i utviklingspsykologiske modeller? (Alternativ B)

H-25) Jesusbildet i kristendommen og religionene

Jesus er den mest betydningsfulle person i menneskehetens religiøse historie. Han inntar den sentrale plass i kristendommen, men han spiller også en betydelig rolle i andre religioner. Dette valgemnet vil undersøke hvordan Jesus forstås i ulike religioner som islam, hinduisme, gnostisisme og moderne religiøsitet, og drøfte disse Jesusbildene i forhold til det bibelske. En vil også se hva Jesu særstilling i følge Det nye testamente betyr for en teologisk vurdering av andre religioner og for kirkens møte med mennesker av annen tro i dialog og misjon. Lærestoffet for dette valgemnet er hentet fra religionsvitenskap, nytestamentlig teologi, systematisk teologi og misjonsvitenskap.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke ulike Jesusbilder finnes innen gnostisisme, islam, hinduisme og nyreligiøsitet?
- Hva betyr Jesus i disse ulike religiøse sammenhengene?
- Hva utgjør det særegne i det nytestamentlige Jesusbildet sammenliknet med Jesusbildet i ikke-kristne religioner?
- Hvordan bør vi ut fra kristen teologi vurdere de Jesusbilder som kommer til uttrykk i andre religioner?
- Hva betyr Jesu særstilling i følge kristen teologi for kristendommens møte med andre religioner, og for kirkens misjon overfor mennesker av annen tro?

H-26) Nyreligiøsitet, modernitet og personlig identitet

Nyere ikke-kristne religiøse strømninger preger i økende grad de pluralistiske vestlige samfunn. I dette valgemnet vil vi undersøke hva som er de viktigste elementene i moderne religiøsitet, hvor de har sitt religionshistoriske opphav, og hvilke religiøse behov de tilfredsstillter hos mennesker i dag. Vi vil også se hvilke endringer moderne religiøsitet fører til i folkereligiøsiteten, og hvilke utfordringer den nye religiøse situasjonen stiller kirken overfor. Lærestoffet vil bli hentet fra religionsvitenskap, religionssosiologi, misjonsvitenskap og praktisk teologi.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er det som kjennetegner moderne religiøsitet?
- Hvordan svarer moderne religiøsitet på menneskers religiøse behov, deres gudslengsel og behov for mening?
- Hvordan kan religionssosiologien og religionspsykologien hjelpe teologien til en bedre

forståelse av moderne religiøsitet?

- Hvordan har moderne ikke-kristen religiøsitet påvirket folkereligiøsiteten?
- Hvordan skal vi vurdere moderne religiøsitet ut fra kristen teologi, og hvordan bør kirken i sin teologi, forkynnelse og praksis møte den utfordringen den representerer?

H-27) Ungdomskultur, livstolkning og identitet

Valgemnet skal gi en innføring i sentrale sider ved ungdomskulturen i vår tid. En vil legge særlig vekt på de sosiologiske forholdene som har betydning for hvordan ungdom utvikler identitet og tolker egne erfaringer.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke teoriperspektiver er knyttet til begrepene livstolkning, kultur og identitet?
- Hva er hovedtendensene i dagens ungdomskultur og hvordan innvirker disse på ungdoms livstolkning og identitetsutvikling?
- Hva er hovedinnholdet i ungdoms framtidforventninger?
- Hvilken betydning har film, musikk og litteratur for ungdoms livstolkning?
- Hvordan kan kristen identitet utvikles og styrkes i dagens kulturelle situasjon?
- På hvilken måte kan møtet mellom kristen trostradisjon og ungdoms livserfaring danne grunnlaget for kristen livstolkning?

Som valgemne i ST kan man også velge valgemne H-6 og H-7.

Valgemner i religions- og livssynskunnskap (RL)

H-41) Gudsbilde og profetisme i møtet mellom monoteistiske religioner

Møtet mellom forskjellige religioner er et sentralt trekk i vår tid. I vår kulturkrets er særlig møtet mellom kristendom og islam aktuelt. Slike møter foregikk også i bibelsk tid. Blant annet ser vi i Det gamle testamente hvordan profetenes forkynnelse av Herren som eneste Gud møtte annen religiøsitet. Dette valgemnet ønsker å se dagens religionsmøte i lys av det bibelske materialet. Lærestoffet er hentet fra religionsvitenskap, misjonsvitenskap, gammeltestamentlig teologi og noe nytestamentlig teologi og judaistikk. Dialogen mellom islam og kristendom til emnene "gudsbilde" og "åpenbaring/profeti" sammenholdes med gudsbildet og den profetiske selvforståelse i gammeltestamentlig profeti. Som ett særskilt område skal en også studere forståelse av Abraham og Isak/Ismael i islam, antikk jødedom og urkristendom.

Studiet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er likheter og forskjeller mellom islam, jødedom og kristendom når det gjelder Gudsbilde og åpenbaringsforståelse? Kan en si at religionene har "samme Gud"?
- På hvilken måte influerer gudsbilde og åpenbaringsforståelse møtet mellom religioner?
- På hvilken måte kan en si at jødedom, kristendom og islam er "abrahamittiske religioner"?
- Hvordan kan en si at islams, jødedommens og kristendommens respektive særpreg speiles i forståelsen av Abraham-figuren?

H-42) Etikk i religioner

Dette valgmenet tar sitt utgangspunkt i de etiske utfordringene som menneskeheten står overfor, og i den pågående debatten om muligheten for å nå fram til en felles etikk på tvers av religioner og livssyn. Valgmenet er tverrfaglig, med bidrag fra religionsvitenskap og fra etikk.

Arbeidet med dette valgmenet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er karakteristiske kjennetegn ved den etikk som vi finner i hver av verdensreligionene buddhisme, kristendom og islam?
- I hvilken utstrekning kan det sies å foreligge etisk konsens mellom disse tre tradisjonene, og hva er de viktigste forskjellene?
- Hvilke bestrebelsler foregår i vår tid for å etablere en fellesetisk basis mellom ulike religioner?
- Hva er innholdet i noen utvalgte teorier som har forsøkt å tilrettelegge forholdet mellom ulike religiøs-etiske tradisjoner?
- Hvilken rolle spiller i denne sammenheng det generelle forholdet mellom etikk og religion?
- Hvilke teologiske premisser må legges til grunn for den kristne etikks tilnærming til problemfeltet?
- Hvilke muligheter og hvilke begrensninger er det ifølge kristen etikk for en interreligiøs fellesetikk?

H-43) Religionens rolle i det moderne samfunn

Valgmenet etablerer et sosiologisk perspektiv på religionen og dens rolle i den moderne verden. Det tradisjonelle sosiologiske perspektiv har vært sekulariseringsperspektivet, som har forutsatt at religionen er blitt fortrent til privatsfæren, mens den har mistet sin betydning i samfunnslivet. Ulike eksempler på at religionen har fornyet og styrket sin rolle i mange samfunn, utfordrer dette perspektivet og krever en fornyet gjennomtenkning av spørsmålet om religionens rolle i det moderne samfunn.

Arbeidet med emnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva preger utviklingen av religionens rolle i det moderne samfunn?
- Hvilke teoretiske sosiologiske modeller kan kaste lys over denne rolle?
- Hva er forholdet mellom religionens private og dens offentlige funksjon, herunder forholdet mellom religion og politikk?
- I hvilken forstand kan religion i det moderne samfunn oppfattes som "civil religion"?
- Hvordan varierer religionens samfunnsmessige betydning mellom ulike land og geografiske områder?
- Hvilken rolle spiller religion for sosiale endringer?
- Hvilken rolle spiller religion for sosiale og politiske konflikter?
- På hvilken måte og ut fra hvilke teoretiske modeller kan religionens rolle i det moderne samfunn beskrives og forstås?

H-44) Religionspsykologi

Religion og psykologi er begge – ut fra hver sin vinkel – opptatt av hva som gjør mennesker til det vi er – hva som skaper vår identitet. Dette utfordrer til tverrfaglig arbeid, og til å tenke grunnleggende gjennom teologiens forhold til andre vitenskaper. Sammenhengen mellom religion og psykologi kan beskrives på mange nivåer, og har vært gjenstand for en rekke ulike teoretiske tilnærminger. Studiet av valgmenet i religionspsykologi skal gi et første innblikk i disse problemstillingene, og også gi studenten bedre innsikt i forholdet mellom religiøs tro og

psykisk helse.

Studiet av dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er sentrale teoretiske tilnæringer i beskrivelsen av sammenhengen mellom religiøs og psykologisk problematikk?
- Hvilken rolle har religion i forbindelse med identitetsdannelse?
- Hvilke ulike sammenhenger kan det være mellom religiøs orientering og psykisk helse?
- Hvordan utfordrer religionspsykologien til en dypere og bredere forståelse av teologisk antropologi? Kan den teologiske antropologien også bidra til en fordypet forståelse av den psykologiske problematikken?

H-45) Kultur- og religionsmøte - middelalder

Hensikten med studiet er å vinne grundig innsikt i kirkens møte med islam og jødedommen, og i kirkens møte med den germanske verden i middelalderen. Studiet vil også gi god innsikt i kristendommens dialoger med jødedom og islam.

Følgende problemstillinger er sentrale:

- I hvilke teologiske kategorier plasserte kirken Islam, og hva var hovedlinjene i debatten mellom kristne og muslimer?
- Hvilke nye utfordringer fra Islam og jødedommen ble kirken stilt overfor i middelalderen, og hvilke nye svar ble gitt?

Som valgemne i RL kan man også velge valgemne H-25, H-26 og H-27.

2.6 Hovedoppgaven

Generelt

Hovedoppgaven skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid innenfor et avgrenset område. Arbeidet med oppgaven skal styrke studentens faglige grunnlag for undervisning og annen yrkesutøvelse og gi opplæring til forskning.

En hovedoppgave kan være en selvstendig undersøkelse bygd på kildemateriale, eller den kan være en vurderende analyse av andres forskning. Den kan være frittstående eller en del av et større forskningsprosjekt hvor flere er engasjert. Emnet kan velges fra hele det fag- og forskningsfeltet som inngår i fakultetets studieplaner i kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering. Valg og vinkling av emne skal tilpasses de overordnede målene for hovedfagsstudiet.

Alle studenter som skriver hovedoppgave, skal ha avtale med en veileder (jfr. instruks for veiledningsforhold, vedlegg 3). Veilederen skal bl.a. godkjenne emnet for hovedoppgaven. Studenten tar selv initiativ for å finne en veileder. Veilederen skal normalt ha doktorgrad eller tilsvarende kompetanse.

Ordinær hovedoppgave

Emnet for ordinær hovedoppgave (20 vekttall) velges av studenten i samråd med veileder. Veilederen skal godkjenne emnet. Godkjenningen innebærer at emnet ligger innenfor hovedfagets fagfelt og at emnet er egnet for en hovedoppgave.

Studenten må selv sørge for å få emnet godkjent. Godkjenningen skjer på fastsatt skjema. Skjema med veilederens godkjenning av oppgavens arbeidstittel leveres til studieadministrasjonen.

Når oppgaven leveres, skal den være skrevet på maskin eller PC. Den bør ikke være på mindre enn 60 sider eller mer enn 150 sider.

Tidsbegrenset hovedoppgave

Dersom man velger å skrive en tidsbegrenset hovedoppgave, blir pensum utvidet med et ekstra valgemne (2vt) og et særpensum (3vt) fra et bestemt fagfelt. Fagfelt og særpensum avtales med en veileder senest innen utgangen av semesteret før man tar siste skriftlige eksamen.

Tidsbegrenset hovedoppgave skrives over oppgitt emne, og skal leveres innen 4 måneder fra emnet blir utlevert. Oppgaven forberedes gjennom arbeid med særpensum. Emnet fastsettes av veilederen og hentes fra det avtalte fagfeltet.

Når oppgaven leveres, skal den være skrevet på maskin/PC eller renskrevet for hånd. Oppgaven bør ikke være mindre enn 50 sider eller mer enn 80 sider.

Dersom oppgaven leveres håndskrevet, kan den renskrives på maskin eller PC etter at fristen er utgått. Originalen oppbevares da på fakultetet for kontroll. Fristene nedenfor regnes fra den tid oppgaven er levert renskrevet på maskin eller PC.

Felles bestemmelser for alle hovedoppgaver

Hovedoppgaven leveres inn i ett trykkekklart eksemplar. Eventuell beskjed om utlånsklausul (dvs. at oppgaven bare kan lånes ut og brukes med forfatterens samtykke) må gis på eget skjema ved innleveringen.

Fakultetet sørger for mangfoldiggjøring, innbinding og forsendelse av 5 eksemplarer av oppgaven, uten utgift for studenten. (Disse eksemplarene går til veilederen, til de to andre sensorene, til MFs bibliotek og til MFs arkiv).

Innen 3 uker (universitetsferier ikke medregnet) etter innlevering skal det gis beskjed til studenten om oppgaven er godkjent.

Når oppgaven leveres til sensur etter at de øvrige prøvene til hovedfagseksamen er bestått, skal den endelige karakteren normalt fastsettes innen 6 uker etter innlevering. Universitetsferier regnes ikke med. Oppgaver som leveres før semesterstart, bør normalt ha sensur før 15.februar/15.september.

3. Arbeidsmåter og undervisning

Store deler av fellespensum blir gjennomgått og utdypet ved undervisning i løpet av tre semestre. Undervisningen blir dels gitt i forelesninger, dels i seminarer, og studentene oppfordres til å være aktive deltakere. Kurs i vitenskapsteori og metodelære holdes annethvert semester. Undervisningen i valgemner blir gitt i forelesninger, dels i seminarer. Hvilke valgemner det blir gitt undervisning i, vil varierer fra semester til semester.

Pensum dekkes ikke fullstendig av undervisning, og mye er derfor basert på selvstudium. Studentene oppfordres til å danne kollokviegrupper.

4. Vurdering og eksamen

Prøvene

Hovedfagseksamen omfatter

- et essay på 5-10 sider i vitenskapsteori og metodelære, som skal godkjennes av en faglærer
- en 8 timers skriftlig prøve i Det nye testamente (fellespensum)
- en ukes hjemme-eksamen i systematisk teologi (fellespensum)
- en 6 timers skriftlig prøve med oppgave fra ett av valgemnene eller fra RL
- en muntlig prøve i Det nye testamente (fellespensum) og i systematisk teologi (fellespensum)
- hovedoppgaven

Studenten bør levere og ha fått godkjent sitt essay i vitenskapsteori og metodelære før de øvrige skriftlige og muntlige eksamener. Essayet må være godkjent før innlevering av hovedoppgaven.

Etter at studentene har fått utlevert oppgaveteksten til hjemme-eksamen i systematisk teologi, vil det bli gitt en felles veiledning for alle eksamenskandidatene. Oppgavebesvarelsen skal ikke være lenger enn 6000 ord (tilsvarende 15 A4-sider med 400 ord pr. side). Besvarelsen skal helst leveres i maskinskrevet stand. Referanser til litteratur skal skrives i fotnoter, og oppgaven skal inneholde en litteraturliste.

De skriftlige prøvene kan avlegges i samme semester, eller de kan avlegges over to eller tre semestre. For å avlegge prøven i Det nye testamente, må eksamen i Semesteremne i koinégresk og jødisk-hellenistisk kultur være bestått.

Ordinær hovedoppgave kan leveres før eller etter de skriftlige og muntlige prøvene.

Tidsbegrenset hovedoppgave over oppgitt emne skrives etter at de øvrige prøvene til hovedfagseksamen er bestått. Studenter som skal skrive tidsbegrenset hovedoppgave, får en muntlig prøve i sitt særpensum og sitt ekstra valgemne.

Karakterberegning

De muntlige prøvene i NT og ST justerer karakterene som er gitt på de tilsvarende skriftlige prøvene. Når det blir gitt muntlig prøve i særpensum og ekstra valgemne, teller denne prøven 50% i forhold til den skriftlige karakteren i valgemenner/RL.

Ved sammenregning til samlet karakter teller de skriftlige og muntlige prøvene slik:

- Det nye testamente: 1/3
- Systematisk teologi: 1/3
- Valgemner/RL: 1/3

Samlet hovedfagskarakter regnes ut på denne måten:

- Ordinær hovedoppgave teller likt med den samlede karakteren for de skriftlige og muntlige prøvene.
- Tidsbegrenset hovedoppgave teller 1/3 i forhold til den samlede karakteren for de skriftlige og muntlige prøvene.

Godkjente hjelpemidler ved eksamen

a. Ved de skriftlige prøver kan en ha med de samme hjelpemidler som ved prøvene i bibelfag ved II. avdeling av teologisk embetseksamen:

Tekstutgaver:

ELLIGER, K./RUDOLPH, W. (red.): Biblia Hebraica Stuttgartensia, Stuttgart 1968 og senere
NESTLE, E./ALAND, K. (red.): Novum Testamentum Graece, Stuttgart 1979 og senere
ALAND, K. (m.fl.) (red.): The Greek New Testament, Muenster 1975 (også utgave m/dictionary)

HUCK/GREVEEN: Synopse der drei ersten Evangelien, Tübingen 13/1981
ALAND, K.: Synopsis Quattuor Evangeliorum, Stuttgart 12/1982
RALPHS, A. (red.): Septuaginta I-II, Stuttgart 8/1935

Konkordanser:

LISOWSKY, G.: Konkordanz zum Hebraeischen Alten Testament, Stuttgart 1958
MANDELKERN, S.: Veteris Testament Concordantiae, Jerusalem/Tel Aviv 1967
SCHMOI.I,ER, O.: Handlkonkordanz zum Neuen Testament, Stuttgart 1973
MORRISH, E.: A Concordance of the Septuagint, Grand Rapids 1983
HATCH, E./REDPATH, H.A.: A Concordance to the Septuagint, I-II, Graz 1954

Leksika

GESENIUS, W./BUHL, F.: Hebraeisches und Aramaeisches Handwoerterbuch ueber das alte Testament, Berlin/Göttingen/Heidelberg 1962
BROWN, F./DRIVER, S.R./BRIGGS, C.A.: The New Brown-Driver-Briggs-Gesenius Hebrew-Aramaic Lexicon, Lafayette 1981.
BROWN, F./DRIVER, S.R./BRIGGS, C.A.: A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, Oxford 1972
KOEHLER, L. /BAIJMGARTNER, W.: Lexicon in Veteris Testamenti Libros, I. eiden 1953 (med Supplementum ad. 1958)
HOLLADAY, W.L.: A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament, Oxford 1971
BAUER, W.: Griechisch-Deutsches Woerterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur, Berlin/New York 1971
(GINGRICH, F.W./DANKER, F.W.: A Greek-English Lexicon of the New Testament and other Early Christian Literature, Chicago 1979

Ordbøker:

Det er tillatt å ha med norsk ordliste, bokmål-nynorsk ordliste, latinsk ordbok og ordbøker fra og til de viktigste moderne språk: engelsk-norsk, tysk-norsk, fransk-norsk og vice versa.

b. Videre er det tillatt å bruke de samme hjelpemidler som ved grunnfagseksamen, nemlig:

Bibelen, 1930-utgaven og 1978-oversettelsen (2. utgave 1985) på bokmål og nynorsk.
("Forklaringer av noen viktige ord og uttrykk", "Ordforklaringer" samt "Tidstabell" er klippet bort.)
Johnstad, G. (o fl.): Evangelie-synopse, Det norske Bibelselskap, Oslo 1993
Bibelordbok (på bokmål av K.G. og nynorsk av LEHMANN, E.: Ordbok for Det Nye Testamentet, Oslo 1955).
Ord i Bibelen, Det norske Bibelselskap, Oslo 1987
Bibelord, Oslo 1992

c. Dessuten kan en ha med:

ALAND, K (ed.): Synopsis of the Four Gospels, Greek-English Edition of the Synopsis

Quattuor Evangeliorum, UBS, 1979.
Konkordans til Det nye testamente (Bib.selsk.), Oslo 1987

For tilføyelser, merknader, understrekninger m.v. i de litterære hjelpemidler som er **nevnt i pkt a og c**, gjelder følgende regler:

Det forutsettes at tilføyelser, merknader, understrekninger m.v. gjøres med kun en farge, der annet ikke er presisert.

I tekstutgaver av Det gamle testamente kan det i margin være avmerket den tradisjonelle kildesondring ved hjelp av vanlige bokstavtegn og eventuelt ved bruk av forskjellige farger. Understreking i flere farger tillates der hvor flere kilder forekommer på samme linje.

I alle tekstutgaver tillates

- innholdsregister
- understreking av lesemåter i apparatet
- en strek under henvisningsbokstaver(-tegn) oppe i teksten som signaliserer en slik understreking
- tilføyelse av lesemåter eller konjekture som ikke finnes i apparatet, også angivelse av grunnlag eller motivering for disse, dog slik at man herunder kun nytter de vanlige tegn, bokstaver eller termini som forekommer i apparat og tekst i de godkjente tekstutgaver.

I synopses kan det være avmerket særstoff/fellesstoff, f.eks. ved bruk av forskjellige farger, men uten bruk av ord, bokstaver eller tall.

I konkordanser og ordbøker/leksika tillates

- alfabetregister
- understreking av ord og tall. Flere farger kan brukes.

Utover dette er ingen tilføyelser, merker eller understrekninger tillatt.

d. Hjelpemidler ved muntlig eksamen

Ved muntlig eksamen i Det nye testamente benyttes kun gresk tekstutgave av Det nye testamente.

Litteratur

Den oppførte litteraturen tolker studieplanen med hensyn til omfang og fordypningsgrad. Tilfanget av pensumlitteratur er i prinsippet åpent. Det betyr at en student kan legge opp annen litteratur med tilsvarende (eller større) omfang og fordypningsgrad. Fagseksjonen skal godkjenne litteratur som er valgt i stedet for den som er oppført nedenfor. Det må søkes skriftlig om slik godkjenning innen nærmere fastsatt frist.

Til 2.1 Det nye testamente

Fellespensum

Eksegese

Arbeidet med det eksegetiske pensum sikter mot å knytte sammen kunnskaper i gresk språk, eksegetiske metoder og bibelteologi. I dette arbeidet er kommentarene ikke å betrakte som direkte pensumbøker, men de som anbefales, gir en antydning om arbeidsmåte og faglig nivå til eksamen. De kommentarene som er merket med ⊕ er ikke grunnspråklige og må derfor suppleres med språklig analyse.

Lukasevangeliet

Kommentarer:

Fitzmyer, J.: *The Gospel according to Luke I-IX/X-XXIV* (AB 28-28A). Garden City: Doubleday, 1981-85

eller

⊕ Green, J. B.: *The Gospel of Luke* (NICNT), Grand Rapids: Eerdmans, 1997

eller

⊕ Johnson, L. T.: *The Gospel of Luke* (Sacra Pagina 3). Collegeville: Liturgical Press, 1991

eller

Marshall, I. H.: *The Gospel of Luke* (NIGTC) Exeter: Paternoster Press, 1978.

Galaterbrevet

Kommentarer:

Longenecker, R.: *Galatians* (WBC 41). Dallas: Word, 1990

eller

Bruce, F. F.: *Commentary on Galatians* (NIGTC). Grand Rapids: Eerdmans, 1982

eller

⊕ Dunn, J. D. G.: *A Commentary on the Epistle to the Galatians* (BNTC), London: Black, 1993

eller

⊕ Matera, F. J.: *Galatians* (Sacra Pagina 9). Collegeville: Liturgical Press, 1992

eller

Martyn, J. L.: *Galatians: A new Translation with Introduction and Commentary*, (AB 33 A)
New York: Doubleday, 1998

Johannesevangeliet

Culpepper, A.: *Anatomy of the Fourth Gospel. A Study in Literary Design*, Philadelphia:
Fortress, 1993

1. Korinterbrev 8-10

Witherington III, B.: *Conflict and Community in Corinth. A Socio-Rhetorical Commentary on
1 and 2 Corinthians*. Grand Rapids: Eerdmans, 1995, s. 186-230

Winter, B.W.: «Theological and Ethical Responses to Religious Pluralism - 1 Corinthians 8-
10», *Tyndale Bulletin* 41 (1990), s.209-226.

Borgen, P.: «'Yes', 'No', 'How Far'? : The Participation of Jews and Christians in Pagan
Cults», i P. Borgen, *Early Christianity and Hellenistic Judaism*, Edinburgh: T&T Clark
1998, s.15-43.

Theissen, G.: *The Social Setting of Pauline Christianity. Essays on Corinth*. Philadelphia:
Fortress Press, 1982, s. 69-143.

1. Korinterbrev 11-14:

Witherington III, B.: *Conflict and Community in Corinth. A Socio-Rhetorical Commentary on
1 and 2 Corinthians*. Grand Rapids: Eerdmans, 1995, s. 231-290

Carson, D. A.: *Showing the Spirit. A Theological Exposition of 1 Corinthians 12-14*. Grand
Rapids: Baker Book House, 1987.

Theissen, G.: *The Social Setting of Pauline Christianity. Essays on Corinth*. Philadelphia:
Fortress Press, 1982, s. 145-174.

1. Petersbrev

Winter, B.W.: *Seek the Welfare of the City, Christians as Benefactors and Citizens*, Grand
Rapids: Eerdmans/Carlisle: Pater Noster, 1994

Seim, T. Karlsen: «Hustavlen 1 Pet 3,1-7 og dens tradisjonshistoriske sammenheng», *Norsk
Teologisk Tidsskrift* 91 (1990), s.101-114.

Goppelt, L.: *A Commentary on 1 Peter*, Grand Rapids: Eerdmans 1993, s.15-45; 162-179.

Bibelteologi

Paulinsk bibelteologi

Sandnes, K.O.: *I tidens fylde, En innføring i Paulus' teologi*, Oslo: Luther, 1996

Ladd, G.E.: *A Theology of the New Testament*, Rev. ed., Grand Rapids: Eerdmans, 1993, s.
499-520.

Schrage, W.: *The Ethics of the New Testament*. Philadelphia: Fortress Press, 1988 (tysk
original 1982), s.217-239

Helbibelsk teologi

Campanhausen, H. von: *Den kristne bibel blir til*. Oslo: Land og Kirke/Gyldendal, 1976, s.
60-89; 189-231.

Kvanvig, H.: *Historisk Bibel og bibelsk historie. Det gamle testamentes teologi som historie*

og fortelling, Kristiansand: Høyskoleforlaget 1999, s.45-159

Til 2.2 Systematisk teologi

Fellespensum

Dogmatikk

McGrath, A.E.: *Christian Theology. An Introduction*, 2.ed. Oxford: Blackwell, 1997, s.181-459

Etikk og moralfilosofi

Asheim, Ivar: *Mer enn normer. Grunnlagsetikk*. Oslo: Universitetsforlaget 1994, s.51-218

Johansen, K.E. (red.): *Etikk - en innføring*. Oslo: Cappelen Forlag, 1994, s.93-175

Bexell, G.: "Etik i religiösa traditioner", i G.Bexell og C.- H. Grenholm: *Teologisk etik. En introduktion*. Stockholm: Verbum Förlag, 1997, s.45-68.

Religionsfilosofi og religionsteologi

Hick, J.: *Philosophy of Religion*, 4. ed., Claremont: Prentice-Hall International, 1990, s.1-119

Wigen, T.: *Religionsfilosofi: En bok om tro og fornuft og livets mening*, Oslo: Luther Forlag, 1993, s.155-185.

Religionspedagogikk

Asheim, I.: *Tro, dannelse, oppdragelse. Religionspedagogiske emner og grunnbegreper*. Skrivestua, MF, 1977, s.14-51.

Engen, T. O.: "Integrerende sosialisering i majoritetens skole", i T. O. Engen m.fl.: *Like muligheter? Migrasjonspedagogikk i videregående skole*. Oslo: Ad Notam/Gyldendal 1994, s.145-168.

Enten

Eriksen, T. Hylland: *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Tano Aschehoug 1997. Kap.1-6.

eller

Mach, Z.: *Symbols, Conflict and Identity: Essays in Political Anthropology*, Albany N.Y.: State University of New York Press 1993. Ca.100 sider i utvalg.

eller

Time, S. (red.): *Om kulturell identitet: Ei essaysamling*, Landås: Høgskolen i Bergen 1997, Ca.100 sider i utvalg.

Klassiske tekster fra teologihistorien

Athanasius: *De Incarnatione Verbi (318/320)*. Et utvalg i oversettelse, i: *Teologiske tekster: Udvalg af klassiske dogmatiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s.33-47

Anselm: *Cur Deus homo (1098)*. Et utvalg i oversettelse, i: *Teologiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s. 109-135

Luther, M.: *Om den kristne frihet (1520)*, i: *Luther: Verker i utvalg*, Bd. II. Ved I. Lønning og T. Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1979, s. 192-193 og 203-234

Luther, M.: *Til rådsherrene i alle Tysklands byer om at de skal opprette og underholde kristelige skoler (1524)*, i: *M. Luther: Verker i utvalg*, Bd. IV. Ved I. Lønning og T.

- Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1981, s. 34-58
- Luther, M.: *Den store katekisme*. Et utvalg: "Forord", "Det første budet", "Den andre delen. Om troen", i: M. Luther: *Verker i utvalg*, Bd. V. Ved I. Lønning og T. Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1982, s. 243-251 og 292-301
- Luther, M.: *Om mennesket (1536)*, i: M. Luther: *Verker i utvalg*, Bd. VI. Ved I. Lønning og T. Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1982, s. 334-338
- Lessing, G.E.: *Om beviset i ånd og kraft (1777)*. i: *Teologiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s. 311-322
- Kierkegaard, S.: *Philosophiske Smuler (1844)* / Udgivet med indledning og kommentarer af Niels Thulstrup, 4.oplag. København: C.A. Reitzel, 1995, Cap. I, II, III, IV og V.
- Troeltsch, E.: "The Place of Christianity among the World Religions" (1923), i: J. Hick & B. Hebblethwaite (ed.): *Christianity and other Religions. Selected Readings*. Glasgow: Collins Fount Paperbacks, 1980, s. 11-31
- Barth, K.: "Det første bud som teologisk aksiom" (1933), i: *Teologiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s. 352-367
- Barth, K.: "The Revelation of God as the Abolition of Religion" (1939), i: Hick & Hebblethwaite: *Christianity and other Religions*, s.32-51
- Rahner, K.: "Christianity and the Non-Christian Religions" (1961), i: Hick & Hebblethwaite: *Christianity and Other Religions*, s.52-79
- Vatican II: "Declaration on the Relation of the Church to Non-Christian Religions" (1965), i: Hick & Hebblethwaite: *Christianity and other Religions*, s.80-86
- Smith, W.C.: "The Christian in a Religiously Plural World" (1976), i: Hick & Hebblethwaite: *Christianity and other Religions*, s.87-107
- Løgstrup, K.E.: *Den etiske fordring (1956)*. København: Gyldendal, 1966 (eller senere), s.9-39 og 122-132
- Pannenberg, W.: "Dogmatische Thesen zur Lehre von der Offenbarung", i: Pannenberg (red.): *Offenbarung als Geschichte*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1961, 4.Aufl. 1970, s.91-114.
Engelsk oversettelse i Pannenberg: *Revelation as History*, London: Sheed and Ward 1969, s.125-158.
- McGrath, A.E.: *The Genesis of Doctrine. A Study in the Foundation of Doctrinal Criticism*, Oxford: Blackwell 1990, s.1-102
- Felleserklæring om rettferdiggjørelsen*. Det Lutherske Verdensforbund (LVF), Det pavelige råd for fremme av kristen enhet, Oslo: Mellomkirkelig Råd 1997 (29 s.)

Til 2.3 Religions- og livssynskunnskap

- da Silva, A. B. og Ore, K.: *Hva er religionsfenomenologi? En kritisk analyse av religionsstudiet*. Stavanger, Misjonshøgskolens forlag, 1996, s.37-66
- Breivik, N. O.: *Mennesket og det hellige. Religion og historie som problem i Mircea Eliades forskning*, Bergen: NLA-forlaget 1997, kap.I 1-3, II og IV (s.9-23, 59-112, 151-192)
- Aadnanes, P. M.: *Det nye tusenårsriket. New Age som livssyn*. Oslo, Universitetsforlaget, 1997, s.25-59
- Kurtén, T.: *Tillit, verklighet och värde. Begreppsliga reflexioner kring livsåskådningar hos fyrtioen finska författare*. Bokförlaget Nya Doxa, Lund, 1995, s.7-156, 195-241

Til 2.4 Vitenskapsteori og metodelære

- Egger, W.: *How to read the New Testament: An Introduction to Linguistic and Historical-Critical Methodology*, Peabody: Hendrickson, 1996, s.1-34, 53-153 og 189-217. (Tysk original: *Methodenlehre zum Neuen Testament, Einführung in linguistische und historisch-kritische Methoden*, Herder 1990)
- Henriksen, J.-O.(red.): *Tegn, tekst og tolk. Teologisk hermeneutikk i fortid og nåtid*. Oslo: Universitetsforlaget, 1994, s.13-17 og 159-274
- Kjeldstadli, Knut: *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget, 1992/93, s.113-142 og 183-199
- Kaldal, Ingar: "Å fortelje, å forklare og å tenke historisk", *Historisk Tidsskrift* 72 (1993), s.80-100
- Gilje, N. og Grimen, H.: *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget 1993, s.106-141
- Skirbekk, Gunnar: "Samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi", i: K.S.Johannessen (red.): *Glimt fra vitenskapsfilosofiens hovedområder*. Bergen: Sigma forlag 1985, s.133-150
- Hegstad, Harald: "Feltarbeid som teologisk metode", *Ung Teologi* 30 (1997), s. 77-87
- da Silva, A. B. og Ore, K.: *Hva er religionsfenomenologi? En kritisk analyse av religionsstudiet*. Stavanger: Misjonshøgskolens forlag, 1996, s.1-36.
- Aadnanes, P. M.: *Det nye tusenårsriket. New Age som livssyn*. Oslo, Universitetsforlaget 1997, s.61-84

Til 2.5 Valgemner

H-1) De eldste kristne menigheter i sosiologisk lys

- Holmberg, B.: *Sociology and the New Testamen: An Appraisal*, Minneapolis: Fortress Press, 1990.
- Meeks, W. A.: *The First Urban Christians. The Social World of the Apostle Paul*. New Haven and London: Yale University Press, 1983.

H-2) Kvinnenes stilling i den eldste kirke

- Keener, C. S.: *Paul, Women & Wives. Marriage and Women's Ministry in the Letters of Paul*. Peabody: Hendrickson, 1992.
- Witherington, B.: *Women in the Earliest Churches* (SNTSMS 59) Cambridge: Cambridge University Press, 1988, s.128-220.

H-3) Bønn i Bibelen

- Balentine, S.E.: *Prayer in the Hebrew Bible. The Drama of Divine-Human Dialogue*. Minneapolis: Fortress Press, 1993.
- Cullmann, O.: *Prayer in the New Testament: With Answers from the New Testament to Today's Questions*, London: SCM Press, 1995.

H-4) Fromhet og gudstjenesteliv i den tidlige kirke

Skarsaune, O.: *Kristendommens jødiske rødder II*, København: Credo Forlag 1998, kap. 9, s.159-208.

Bradshaw, P.E.: *Daily Prayer in the early Church: A Study of the Origin and Early Development of the Divine Office*, London: SPCK, 1982, s. 1-71.

Martin, R.P.: *Worship in the Early Church*, Grand Rapids: Eerdmans 1975 eller senere.

Tångberg, K.A., "Synagogen og synagogelitteraturen" i H. Kvalbein (red.): *Blant skriftlærde og fariseere. Jødedommen i oldtiden*, Oslo: Verbum, 1984, s. 85-102.

Tekstutgaver:

Plinius: *Bok X, Brev 96*, i: Sigfred Pedersen: *Den nytestamentlige tids historie* (DKNT 2). Århus: Aarhus Universitetsforlag, 1994, s.460-461.

Didache i *De apostoliske fedre: I norsk oversettelse med innledninger og noter*, redigert av E. Baasland og R. Hvalvik, Oslo: Luther, 1984; 1997²

Justin Martyrs 1. Apologi kap.65-67 i: *Apologier, Oversat med indledning og kommentar* ved Henrik Pontoppidan Thyssen, (Bibel og historie 18), Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 1996

H-5) Det nye testamente og den antikke retorikk

Andersen, Ø.: *I retorikkens hage*. Oslo: Universitetsforlaget 1995, s. 1-162, 241-257 og 273-306.

Hietanen, M.: *Galaterbrevet i ljuset av en retorisk analys*, Religionsvetenskapliga Skrifter 41, Åbo Akademi, Åbo 1998

Baasland, E.: "Retorikk i Det nye testamente og i dagens preken", *Halvårsskrift for praktisk teologi* 1987, nr. 2, s.3-11.

Morland, K. A.: "Retorikken er verd en renessanse!", *Halvårsskrift for praktisk teologi* 1992, nr. 1, s.3-11.

H-6) Den Hellige Ånds gjerning i Acta og vår tids misjon

"Come, Holy Spirit. Canberra, 1991. World Council of Churches Seventh Assembly", i: Scherer, J. A. and S. B. Evans (eds.): *New Directions in Mission and Evangelization 1. Basic Statements 1974-1991*. Maryknoll, N.Y.: Orbis Books, s. 84-88.

Daneel, M.L.: «African Independent Church Pneumatology and the Salvation of All Creation» i Hunter, H.D. and P.D.Hocken (eds.): *All Together in One Place. Theological Papers from the Brighton Conference on World Evangelization*, Sheffield: Sheffield Academic Press, 1993, s.96-126.

Dunn, J.D.G.: *Jesus and the Spirit: A Study of the Religious and Charismatic Experience of Jews and the first Christians as reflected in the New Testament*, Grand Rapids: Eerdmans 1997, Part Two VI and VII.

Engelsviken, T., "Åndeuddrivelse og helbredelse i de evangeliske kirker i Etiopien," *Mission* nr. 1, 1994, s. 19-24.

Jongeneel, J.A.B., "Ecumenical, Evangelical and Pentecostal/Charismatic Views on Mission as a Movement of the Holy Spirit", i Jongeneel, J.A.B., a.o. (eds.), *Pentecost, Mission and Ecumenism. Essays in Intercultural Theology*. Frankfurt a.M.: Peter Lang, 1992, s. 231-246.

Nordlander, A.: *Väckelse och växtvärk i Etiopien*. Stockhom: Verbum Förlag, 1996, s. 13-90. (Norsk utgave: *Kirke i vekst og smerte: om vekkelse i Etiopia*, Oslo: Luther 1998, s.15-90.)

- Synnes, M.: "Hvor viktig er "tegn og under" i Lukas' misjonshistorie?" i Hvalvik, R. og H. Kvalbein (red.): *Ad Acta. Studier til Apostlenes gjerninger og urkristendommens historie. Tilegnet professor Edvin Larsson på 70-årsdagen*, Oslo: Verbum, 1994, s. 362-378.
- Packer, J.I.: «The Work of the Holy Spirit in Conviction and Conversion» i Douglas, J.D. (ed.): *Proclaim Christ Until He Comes*, Minneapolis, Minn.: World Wide Publications, s.100-104.
- Turner, M.: *The Holy Spirit and Spiritual Gifts in the New Testament Church and Today*, Peabody, Mass.: Hendrickson Publishers 1998, s.36-56, 136-260, 286-359.

H-7) Kontekstuell bibeltolkning

- Bevans, S.B.: *Models of Contextual Theology*, Maryknoll: Orbis, 1992
- West, G.: *Biblical Hermeneutics of Liberation, Modes of Reading the Bible in the South Africa Context*, Maryknoll: Orbis, 1995
- Kirk, J.A., *Liberation Theology, An Evangelical View from the Third World*, Basingstoke: Morgan & Scott, 1985, s.95-208

H-8) Kultur- og religionsmøte - oldkirken

- Chadwick, H., *Early Christian Thought and the Classical Tradition: Studies in Justin, Clement, and Origen*. Oxford: Clarendon Press 1966 .
- Horbury, W.: "The Benediction of the *Minim* and Early Jewish-Christian Controversy"; og "Jewish-Christian Relations in Barnabas and Justin Martyr", begge i Horbury, W.: *Jews and Christians in Contact and Controversy*. Edinburgh: T&T Clark 1998, 67-110 og 127-161.

Kildetekster i oversettelse:

- Justin Martyr: 1. Apologi 1-31; 2. Apologi; Dialogen med Tryfon*
i følgende utvalg: kap. 1-26; 32-34; 40-42; 45-57; 61-64; 77-81; 83-84; 89-95; 118-125.
Originaltekster: Goodspeed, Edgar J.: *Die ältesten Apologeten. Texte mit kurzen Einleitungen*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 1914; nytrykk 1984, 16-47; 78-89; 90-120; 126-130; 137-139; 142-161; 166-172; 187-194; 195-196; 203-210; 235-246.
Engelsk oversettelse: Coxe, A. Cleveland (red.): *The Ante-Nicene Fathers, Vol. 1: The Apostolic Fathers - Justin Martyr - Irenæus*. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans 1977 ell. senere opptrykk, 163-173; 188-193; 194-207; 210-212; 214-216; 217-225; 227-230; 237-240; 240-241; 244-247; 258-262.

Klemens av Alexandria: Protreptikos i følgende utvalg:

kap. 1; 3-12.

Originaltekst: Stählin, Otto: *Clemens Alexandrinus I: Protrepticus und Paedagogus* (Die Griechischen Christlichen Schriftsteller 12). Leipzig: J.C. Hinrich'sche Buchhandlung 1905, 1-10; 31-86.

Engelsk oversettelse: Coxe, A. Cleveland (utg.), *The Ante-Nicene Fathers II: Fathers of the Second Century*. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans 1977 eller senere opptrykk, 171-174; 183-206.

Tertullian: Utdrag fra Apologeticum, i: WELLE, I (red.) Fra Oldkirken. (Hovedverker av den kristne litteratur fra kirkefedrene til nutiden, B.1), (norsk oversettelse) Oslo: Lutherstiftelsens Forlag 1930, 14-49

Originalteksten finnes i Becker, Carl (utg.), *Tertullian, Apologeticum / Verteidigung des*

Christentums, Lateinisch und Deutsch. München: Kösel-Verlag 1961, 54ff.
Augustin: *De Civitate Dei* i følgende utvalg: Bok 6, kap. 2-12; bok 8, kap. 1-26.
Originaltekst og engelsk oversettelse i Green, W.M.: Saint Augustine, *The City of God Against The Pagans, Vol. II* (The Loeb Classical Library). London: William Heinemann/Cambridge, Mass.: Harvard University Press 1963, 292-367; Wiesen, David S.: Saint Augustine, *The City of God Against The Pagans, Vol. III* (The Loeb Classical Library). London: William Heinemann/Cambridge, Mass.: Harvard University Press 1968, 2-139.
Engelsk oversettelse: 308-337; 21-76.

H-21) Frigjøringssteologi

Bevans, S.B.: *Models of Contextual Theology*, Orbis Books, Maryknoll: NY 1992
Cadorette, C. M.(ed.): *Liberation Theology. An Introductory Reader*, Orbis Books, Maryknoll: NY 1992, s.77-219
Gutiérrez, G.: *A Theology of Liberation: History, Politics and Salvation*, Orbis Books, Maryknoll: NY 1973, s.43-77 og 143-250

H-22) Teologi og litteratur

Lothe, J.: *Fiksjon og film. Narrativ teori og analyse*. Oslo: Universitetsforlaget, 1994, s.11-114
Bjerg, S.: *Den kristne grundfortælling. Studier over fortælling og teologi*. Århus: Aros, 1981, s.43-87; 175-245
Kemp, P.: *Tid og fortælling. Introduktion til Paul Ricoeur*. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 1995
Benjamin, W.: «Fortelleren» i *Kunstverket i reproduksjonsalderen*. Oslo 1991 (1975), s.179-201
White, H.: «Storytelling. Historical and Ideological», i Robert Newman (red.): *Centuries' Ends, Narrative Means*. Stanford, 1996, s.58-78

H-23) Skapertro og naturetikk

Ariansen, Per: *Miljøfilosofi: En innføring*, Oslo 1992, s. 97-234
Henriksen, Jan-Olav: "Natur", i: Thorbjørnsen: *Utfordringer og ansvar. Områdeetikk*. Oslo: Universitetsforlaget 1994, s.85-109
Henriksen, Jan-Olav: "Skapelsestro og vitenskapelig virkelighetsforståelse", i: P.W.Bøckman (red.): *Naturvitenskap og kristendom* (Relieff nr.33), Trondheim: Tapir 1993, s. 59-68
Pannenberg, W.: *Toward a Theology of Nature: Essays on Science and Faith*, Louisville 1993, s. 1-14, 50-66.
Santmire, H. P.: *The Travail of Nature. The Ambiguous Ecological Promise of Christian Theology*, Philadelphia 1985

H-24) Etikk, identitetsdannelse og pedagogikk

Asheim, I.: *Hva betyr holdninger? Studier i dydsetikk*, Oslo: Tano Aschehoug, 1997, kap. I-III, V-VI og VIII.
Erikson, E.H.: *Identitet: Ungdom og kriser*. København: Reitzel, 1971, s.87-134
Meilaender, G.C.: *The Theory and Practice of Virtue*. Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1984, s. 45-99.
Enten alt. A:

Taylor, Ch.: *The Ethics of Authenticity*. Cambridge, Mass. 1991, s. 1-53

Eller alt. B:

J.W.Fowler, K. E. Nipkow, F. Schweitzer (eds.): *Stages of Faith and Religious Development: Implications for Church, Education and Society*, London: SCM, 1992, s. 19-36 og 67-98.

H-25) Jesusbildet i kristendommen og religionene

Cragg, K.: *The Christian and Other Religion: The Measure of Christ*, London: Mowbrays, 1977, s. 31-64, 82-119.

Gärtner, B.: *Et nytt evangelium? Thomasevangeliets hemlige Jesusord*, Stockholm: Diakonistyrelsens bokförlag, 1960, s. 13-21; 36-43; 121-129

Gilhus, I.S.: "Hinduismens oppfatninger av Jesus", i: *Kirke og kultur*, 1984, s. 363-370.

Norsk Tidsskrift for Misjon, nr. 4, 1989, s. 189-237.

Opsal, J.: *Lydighetens vei. Islams veier til vår tid*, Oslo: Universitetsforlaget, 1994, s. 137-151.

Rian, D.: "Skolen, pluralismen og religionene. Noen fagdidaktiske synspunkter" og "Innfallsvinkler til religionsundervisningen. Noen aspekter", i: P. Kværne og D. Rian: *Religionshistorie og religionsundervisning: Noen fagdidaktiske synspunkter*, (Relieff 11), Trondheim: Tapir, 1983, s. 39-76.

Romarheim, A.: *Kristus i Vannmannens tegn. Nyreligiøse oppfatninger av Jesus Kristus*, Oslo: Credo, 1994, s. 25-86.

Sandnes, K.O.: «Beyond 'Love Language'. A Critical Examination of Krister Stendahl's Exegesis of Acts 4:12», i *Studia Theologica*, nr.1, 1998, s.43-56

Stendahl, K.: «Kristi herravälde och religiøs pluralism», i *KISA Rapport, nr.2, 1990*, fra Svenska Kyrkans Forskningsråd, s.21-35

Wessels, A.: *Images of Christ. How Jesus is perceived and portrayed in non-European cultures*, London: SCM Press, 1990, s. 1-20 og 38-56.

Kildetekster:

Koranen, tilrettelagt i oversettelse av E. Berg, Oslo: Universitetsforlaget, 1980, sure 5,17-22; 5,109-120; 19; 61; 112.

Spangler, D.: *Reflections on the Christ*. Findhorn, Scotland: Findhorn Publications, 1981, s. 1-45.

Steiner, R.: *From Buddha to Christ*. Spring Valley, New York: The Anthroposophic Press, 1978, s. 3-50.

Vivekananda, S.: "Christ the Messenger", i: Nikhilananda: *Vivekananda, the Yogas and Other Works*, New York: Ramakrishna-Vivekananda Center, 1953, s. 713-721.

H-26) Nyreligiøsitet, modernitet og personlig identitet

Gilhus, I.S. og L.Mikaelsson: *Kulturens refortrylling. Nyreligiøsitet i moderne samfunn*, Oslo: Universitetsforlaget, 1998

Repstad, P.: *Religiøst liv i det moderne Norge. Et sosiologisk kart*, Kristiansand: Høyskoleforlaget 1997

Romarheim, A.: *Kristus i Vannmannens tegn: Nyreligiøse oppfatninger av Jesus Kristus*, Oslo: Credo, 1994, s. 9-86.

Romarheim, A. og M. Holter: *Margit Sandemo og den mystiske Lucifer: okkult verdensbilde i pocketformat*, Oslo: Credo 1993, s. 33-54.

Thelle, N.R.: *Ditt ansikt søker jeg: Tekster om tro*, Oslo: Oriens, 1993, s. 69-90.

Kildetekster:

Sandemo, M.: *Er det noen der ute*, Bind nr. 47 i Sagaen om Isfolket, Oslo: Bladkompaniet, 1989.

H-27) Ungdomskultur, livstolkning og identitet

Brunstad, P.O.: *Ungdom og livstolkning. En studie av unge menneskers tro og fremtidsforventning*, Tapir forlag, Trondheim 1998

Goffman, E.: *Vårt rollespill til daglig. En studie i hverdagslivets dramatikk*, Pax forlag, Oslo 1992

H-41) Gudsbilde og profetisme i møtet mellom monoteistiske religioner

Chapman, C: "Rethinking the Gospel for Muslims" and "The God Who Reveals", i: J.D.Woodberry (ed.): *Muslims and Christians on the Emmaus Road: Crucial Issues in Witness among Muslims*, Monrovia: Marc, 1989, s. 105-148.

al Faruqi, I. R. (ed.): *Triologue of the Abrahamic Faiths: Papers presented to the Islamic Studies Group of America, Academy of Religion*, Brentwood: International Institute of Islamic Thought, 1982, s. 1-28.

Kateregga, B.D. og D.W. Shenk: *Islam och Kristen Tro*, Älvsjö: Verbum, 1983, s. 25-41, 53-66, 104-128, 142-155, 198-203. Eng.utgave: *A Muslim and a Christian in Dialogue*, Scottdale, Pa: Herald Press 1997, s.27-41, 53-67, 105-128, 142-155, 198-204.

Lang, B.: *Monotheism and the Prophetic Minority: An Essay in Biblical History and Sociology*, Sheffield: The Almond Press, 1983, s. 13-127, 138-157.

Manns, F. (ed.): *The Sacrifice of Isaac: in the Three Monotheistic Religions*, Jerusalem: Franciscan Printing Press, 1995, s. 69-80, 99-164

Siddiqui, A.: *Christian Muslim Dialogue in the Twentieth Century*, Houndmills: Macmillan, 1997, s. 1-78

H-42) Etikk i religioner

Bilimoria, P.: "Indian ethics", i P. Singer (red.): *A Companion to Ethics*. Oxford: Blackwell, 1995, s. 43-57.

de Silva, P.: "Buddhist ethics", samme sted s. 58-68.

Hansen, C.: "Classical Chinese ethics", samme sted s. 69-81.

Kellner, M.: "Jewish ethics", samme sted s. 82-90.

Nanji, A.: "Islamic ethics", samme sted s. 106-118.

Eidsvåg, I. (red.): *Fellesskapsetikk i et flerkulturelt Norge*. Nansenskolens årbok 1993. Oslo: Universitetsforlaget, 1993, s. 33-142.

Küng, H.: *Etikk for verdens fremtid*. Oslo: Land og Kirke/Gyldendal Norsk Forlag, 1990.

Küng, H. and K.-J. Kuschel (ed.): *A Global Ethic. The Declaration of the Parliament of the World's Religions*. London: SCM Press, 1993, s. 11-39.

Østnor, L.: " 'Värdegemenskap' mellom verdensreligioners etikk? » i Bexell, G. (red.): *Värdegemenskap i ett mångkulturellt samhälle. Rapport från ett internordiskt symposium i Lund*. Lund Studies in Ethics and Theology 6. Lund, Lund University Press 1998, s.137-156.

H-43) Religionens rolle i det moderne samfunn

McGuire, Meredith B.: *Religion. The Social Context*. 4th ed., Belmont 1997, s.1–24 og 141–311.

Casanova, José: *Public Religions in the Modern World*, Chicago–London 1994.

Rasmusson, Arne: "Kristen social teologi och modernitetens villkor: Från Ernst Troeltsch til John Milbank", *Tidsskrift for Teologi og Kirke* 68 (1997), s.243-271.

H-44) Religionspsykologi

Wulff, D.M.: *Psychology of Religion. Classic and Contemporary views*. New York, 1991, innledningen, kap. 1, 6-10 og 12.

H-45) Kultur- og religionsmøte - middelalderen

Russel, J.C.: *The Germanization of Early Medieval Christianity.: a sociohistorical approach to religious transformation* New York/Oxford: Oxford University Press 1994, s.107-208 .

Skarsaune, O.: «Is Christianity Monotheistic? Patristic Perspectives on a Jewish/Christian Debate», **i:** Livingstone, Elizabeth A. (red.): *Historica, theologica et philosophica, critica et philologica (Studia Patristica XXIX)* : Leuven 1997, s.340-363

Kildetekster i oversettelse:

Gregor den Store: «Brevet til Mellitus om Augustin og hans misjon blant anglerne». **i:** Beda: *Anglernes kirkes historie*. (oversatt av SCHJØTH, E.) Oslo: Aschehoug 1979, s.51-52

«Råd fra biskop Daniel av Winchester til Bonifatius om hedningemisjonen», **i:** Liden, H.-E., (red.): *Møtet mellom hedendom og kristendom i Norge*, Oslo: Universitetsforlaget 1995, s.51-57 .

Alkuin: «Preken til nylig omvendte saksiske stammer», **i:** Haavardsholm, J. (red.), *Nytt lys på middelalderen*. Oslo: Sypress Forlag 1997, s.56-65 .

Timotheus 1.: «Dialogen med khalifen Mahdi» **i:** Newman, N.A. (red.) : *The Early Christian-Muslim Dialogue : A Collection of Documents from the First Three Islamic Centuries (632-900 A.D.)*. Hatfield (Penns.) 1993, følgende utvalg: 180-187; 197-203; 225-229.

Abelard: «Dialog mellom en filosof, en jøde og en kristen» **i:** Peter Abelard: *A Dialogue of a Philosopher with a Jew and a Christian* (Medieval Sources in Translation 20). (oversatt av Payer, P.J.) Toronto: Pontifical Institute of Medieval Studies 1979, følgende sider: 19-59; 72-75; 131-157.

Nachmanides: «Disputten med Pablo Christiani i Barcelona 1263», **i:** Maccoby, H. (red.): *Judaism on Trial: Jewish-Christian Disputations in the Middle Ages*. London/Washington: The Littman Library of Jewish Civilization 1993, s.102-146 .

Lasker, D.J.: *Jewish Philosophical Polemics Against Christianity in the Middle Ages*. New York: Ktav Publishing House 1977, s.45-121; 125-134 .

VEDLEGG 2:

Formelle regler for hovedoppgave og veiledningsforhold

HVA DEN FERDIGE HOVEDOPPGAVEN SKAL INNEHOLDE

Nedenfor er samlet noen elementære regler som alle som skriver hovedoppgave vil få bruk for. Supplerende regler, ofte avhengig av fagdisiplin og av metode eller oppgavetype vil en kunne finne i andre, mer omfattende oversikter, eller få orientering om hos veileder eller i biblioteket.

Tittelblad med forfatterens navn, oppgavens tittel og eventuelt undertittel, og opplysning om oppgavens art og innleveringssemester. (E.eks: Hovedoppgave i kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering, Det teologiske Menighetsfakultet, Høstsemesteret 1998.

Eller: Tidsbegrenset oppgitt hovedoppgave i kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering, Det teologiske Menighetsfakultet, Høsten 1998.) Semesteret regnes i denne sammenheng fram til dagen før neste semesteråpning på MF.

Innholdsfortegnelse med overskriftene til oppgavens kapitler, avsnitt og ekskurser, alt sammen med sidehenvisninger.

Innledning der oppgavens emne og problemstilling presiseres og begrunnes, der det gjøres greie for oppgavens kilder og metode, og der disposisjonen presenteres og begrunnes. Enten i innledningen eller i et eget avsnitt bør det gjøres greie for tidligere forskning om det samme emnet.

Oppgavens korpus inndelt i nummererte kapitler.

Sammenfatning eller konklusjon

Litteraturliste eller bibliografi. Det kan være aktuelt å dele denne i to, en del for kilder og en for sekundærlitteratur. Hver av delene stilles opp alfabetisk. Her skal tas med bøker, artikler osv. som har vært brukt under utarbeidelsen av oppgaven. Blant annet bør all litteratur som det blir henvist til i oppgaven, også være med i litteraturlisten. Litteratur som forfatteren ikke har sett eller brukt, skal ikke tas med, selv om det berører oppgavens tema. Om angivelse av litteratur, se nedenfor.

Oppgaven skal dessuten ha noter - mer om det nedenfor.

SITATER, HENVISNINGER, NOTER OG LITTERATURLISTER

1. Når en gjengir noe fra kilder eller fra andre forfattere, kan det skje i form av sitat, eller i form av en mer fri gjengivelse eller omtale. I alle tilfeller må det ved henvisninger angis hvor det en gjengir er hentet fra. Kortere sitater utstyres med anførselstegn, lengre sitater markeres med kortere linjeavstand og innskutt marg. En må aldri skrive av fra en annen forfatter uten å angi det som sitat. Et sitat må være nøyaktig. Dersom en utelater noe, skal det vises med tre prikker i klammer: (...). Tilføyelser må ikke skje i et sitat. Ønsker en derimot å utheve noe med understrekning, føyer en til etter understrekningen ("uthevet her").

2. Henvisninger til annen litteratur skjer vanligvis i noter. Unntak er her bibelhenvisninger som fortrinnsvis settes i parentes i selve teksten. I fotnotene anvendes et forkortelsessystem som forholder seg til de fulle bibliografiske data gitt i litteraturlisten. Man kan anvende en korttittel som fanger opp et nøkkelord i tittelen (f.eks. P. Lønning, *Kristendom*, s. 100). Det beste forkortelsessystemet er nok imidlertid å angi årstallet for utgivelsen (f.eks. P. Lønning 1966, s. 100). Hvis nærmere inndeling er nødvendig kan man føye a,b,c til årstallet (f.eks. P. Lønning 1966a, s. 100). Det er da viktig at dette også kommer med i litteraturlisten. I avsnitt som er forskningshistorisk preget må man gi henvisninger til 1. utgave av verkene. Dersom disse ikke er tilgjengelig, må man i hvert fall nevne når førsteutgaven kom.

3. Notene plasseres samlet i slutten av hvert kapittel, evt. nederst på siden. Dersom det i flere noter på rad henvises til samme bok eller kapittel, kan en angi denne på vanlig måte første gang, og senere med "samme" eller "op.cit." (=opere citato: det tidligere siterte arbeid) (f.eks. P. Lønning, Op.cit. s. 100). Dersom en flere ganger etter hverandre viser til samme side, kan en tilsvarende bruke "ibid" (=ibidem: på samme sted).

4. Notene i en hovedoppgave skal fortrinnsvis brukes til henvisninger. Av og til kan det være aktuelt å sitere den ordlyden en henviser til i en note. Noter kan også gi utfyllende opplysninger, diskusjoner eller kommentarer der hvor det er nødvendig. Det kan være mulig å erstatte noter med parenteser i teksten. Studentene avtaler med sin veileder hvilket system som er best tjenlig for det emne man arbeider med.

5. I litteraturlisten bør man normalt føre opp primærkilder for seg. Den øvrige litteraturliste settes vanligvis opp i alfabetisk rekkefølge, men kronologisk - særlig ved historiske oppgaver - og systematisk oppstilling kan også komme på tale. Litteraturhenvisninger bør ikke nummereres i alfabetiske lister. Ved kronologisk eller systematisk oppstilling kan henvisningene nummereres, og det henvises i tekst og noter til disse.

Hvordan sette opp en litteraturliste?

Bibliografiske opplysninger skal være så nøyaktige som mulig, slik at det blir lett å identifisere boken eller artikkelen. Nedenfor er det gitt en del eksempler som viser hvilke opplysninger som må være med og måten de skal føres opp. Ofte inneholder også tittelbladet (og kolofonsiden) i en bok opplysninger som kan utelates: Når det gjelder *oversettelser* fra et moderne språk til et annet, er det f.eks ikke nødvendig å angi originalspråk dersom man benytter en oversettelse; det er heller ikke nødvendig å angi oversetter. Dette kan imidlertid være aktuelt i forbindelse med oversettelser av antikke tekster o.l. (se eks. 6).

1 a. Bøker med inntil 3 forfattere

Følgende informasjon skal være med: Forfatter(e), tittel, (serie), (utgave), utgivelsessted, forlag, utgivelsesår.

- Eks. 1: Lønning, Per: *Hva er kristendom ?* 2. rev. utg. Oslo: Land og kirke, 1966.
Eks. 2: Davids, Peter, *The Epistle of James. A Commentary on the Greek Text.* (NIGNT)
Exeter: Paternoster Press, Grand Rapids: Eerdmans, 1982.
Eks. 3: Thielicke, Helmut, *The Evangelical Faith* 1-3. Grand Rapids: Eerdmans, 1974-82.
Eks. 4: Thielicke, Helmut, *The Evangelical Faith. Volume Two: The Doctrine of God and of Christ.* Grand Rapids: Eerdmans, 1977.
Eks. 5: Modalsli, Ole og Leif Gunnar Engedal: Evangelisk tro. Oslo: Luther forlag (u.å. [forord datert 1980]).
Eks. 6: Sveton, *Romerske keisere.* (Oversatt av Henning Mørland; Thorleif Dahls Kulturbibliotek). Oslo: Aschehoug, 1974.

Forfatter(e) angis med etternavn og fornavn. Dersom boken har flere forfattere, angis de i den rekkefølge de står på tittelbladet. Normalt vil dette være alfabetisk, men ikke alltid (se eks. 5). I forbindelse med bl.a. antikke forfattere, anføres som oftest bare de navn de er allment kjent under (eks. 6). Mellom forfatternavn og tittel kan brukes kolon (eks. 1 og 5) eller komma (eks. 2-4).

Tittelen bør være fullstendig (eks. 4). Den skrives i *kursiv* (eks. 1-3) eller understrekes (eks. 5). Dersom verket består av flere bind, angis de aktuelle bind rett etter tittelen (eks. 3). I slike tilfeller kan det være aktuelt å sløyfe undertitler (jfr. eks. 3 med eks. 4).

Serie: Dersom boken er utkommet i en sene, angis dette helst ved standard forkortelser (eks. 2). Dersom slik ikke finnes, skrives serienavnet fullt ut. Serieangivelse kan gjerne settes i parentes (eks. 2 og 6).

Utgave anføres ikke ved 1. utgave, men ved alle senere utgaver. Hvis det av tittelbladet fremgår at det er tale om en revidert eller utvidet utgave, skal dette angis.

Utgivelsessted og forlag: Dersom boken utkommer på flere forlag samtidig, anføres **begge forlag og** utgivelsessteder (eks. 2). Hvis et forlag har tilhold i flere byer, er det tilstrekkelig å angi hovedkontor. Mellom sted og forlag settes kolon.

Utgivelsesår: Dersom verket er oppført med flere bind, angis årstallet slik at det dekker alle angitte bind (eks. 3).

Hvis årstall ikke er angitt i boken, anmerkes dette med u.å. (uten årstall). Hvis man likevel kjenner årstallet, settes dette i klamme ([1981]). En mulighet er også å angi forordets datering (eks. 5).

1b. Bøker med mer enn 3 forfattere

Bøker med mange forfattere anføres på tittel, ikke forfatternavn. Etter tittelen følger evt. navn på redaktør eller utgiver + de vanlige informasjonen som nevnt ovenfor.

- Eks. 7: *Bibelen og teologien. Bidrag til skriftsynet av lærere ved Det teologiske Menighetsfakultet.* Red. av Torleiv Austad. Oslo: Luther forlag, 1982.

2a. Artikler i periodika

Med periodika menes publikasjoner som utkommer med jevne mellomrom, f.eks. tidsskrifter, aviser og årbøker. Artikler i periodika skal oppføres med følgende informasjon: Forfatter, tittel på artikkelen, tittel på tidsskriftet, volum/årgang, årstall, (hefte nr.), sidetall.

Eks.8: Larsson,Edvin,"Om apostlagärningarna inte fanns", TTK64 (1993)1-19.

Eks. 9: Baasland, Ernst, "Hvordan arbeide med nytestamentlige tekster?", *Ung Teologi* 10 (1977) nr. 1,53-67.

Eks. 10: Black, C. Clifton, "Was Mark a Roman Gospel?", *The Expository Times* 105 (1993-94) 36-40.

Tittelen på artikkelen settes i anførselstegn, etterfulgt av komma før navnet på tidsskriftet. (Det er ikke nødvendig å bruke "i".)

Tidsskriftets tittel skrives i kursiv (evt. understrekes). Tidsskrifter anføres med en standard forkortelse (eks. 8); i andre tilfeller kan det være aktuelt å skrive tittelen fullt ut (eks. 10).

Umiddelbart etter tittelen følger **årgang** (volum) og **årstall** (som settes i parentes). Noen tidsskrifter har årganger som ikke følger kalenderåret; i såfall anføres de årstall som dekkes av det aktuelle bind/volum (eks. 10).

Det er normalt ikke nødvendig å angi **heftenummer** fordi de fleste tidsskrifter har løpende paginering (sidenummerering) gjennom hele årgangen. Der det enkelte hefte begynner med side 1, må hefte angis (eks. 9).

2b. Artikler i bøker, samleverk og leksika

Her følges dette mønsteret: Forfatter, artikkel, navn på bok/leksikon, (evt. navn på redaktør/utgiver), (utgave), utgivelsessted, forlag, utgivelsesår, sideangivelse.

Eks. 11: Asheim, Ivar, "Et reformatorisk skriftsyn", *Bibelen og teologien: Bidrag til skrif.synet av Lærere ved Det teologiske Menighetsfakultet* (red. Torleiv Austad). Oslo: Luther forlag, 1982, 41-73.

Eks. 12: Aalen, Sverre, "ôr", *Theological Dictionary of the Old Testament* 1 (ed. G. J. Botterweck and H. Ringgren) Grand Rapids: Eerdmans, 1974, 147-167.

Navnet på oppslagsverk og leksika kan gjerne anføres med forkortelse (f.eks. TDOT i eks. 12). Slike forkortelser må i tilfelle føres opp i listen over forkortelser.

3. Liste over forkortelser

Når det gjelder forkortelser for tidsskrifter, serier, leksika osv. bør man alltid følge en kjent standard (og ikke lage sine egne). En vanlig benyttet standard for bibelfag på engelskspråklig område, er den som benyttes i *Journal of Biblical Literature* og *Catholic Biblical Quarterly* (se oversikt i CBQ 46 [1984] 393-408). På tysk mark brukes gjerne forkortelsesoversikten i *Theologische Realenzyklopädie* (TRE.). Selv om den sistnevnte benyttes, bør man følge normen med å kursivere hovedtitler (men ikke serienavn).

INSTRUKS FOR VEILEDNINGSFORHOLD

1. Fastsettelse av veileder

- Med veiledning mener vi den tid student og veileder tilbringer sammen i faglig samtale om hovedfagsoppgaven.
- Alle hovedoppgaveskrivere skal ha en veileder. Dette er en plikt både for studenten og for fakultetet.
- Studenten tar selv initiativ overfor den enkelte lærer for å finne veileder til arbeidet. Veilederen skal normalt ha doktorgrad eller tilsvarende kompetanse.
- Fortrinnsvis skal veilederen søkes blant lærerne ved Studieløp for kristendomskunnskap, MF. Veilederen kan også være blant de andre lærerne ved MF. Hvis det er gode grunner for det, kan studieadministrasjonen oppnevne en ekstern veileder for en fastsatt del av veiledningen. Ved siden av ekstern veileder, skal en av lærerne ved fakultetet oppnevnes som hovedveileder og ha det formelle veilederansvar for oppgaven.
- Dersom det viser seg umulig å oppdrive adekvat veileder, skal studenten straks kontakte studieadministrasjonen for å få en avklaring i saken.

2. Fastsettelse og godkjenning av emnet

- Det forventes at lærerne har oppmerksomhet rettet mot mulige oppgaveformuleringer, gjerne slik at hovedoppgaven integreres i MF's forskningsvirksomhet.
- Emnet for hovedoppgaven kan enten foreslås av studenten selv, eller av en lærer (f.eks. i forbindelse med prosjekter).
- Før en går i gang med arbeidet, skal emnet være godkjent av veileder. Studenten må selv sørge for å få emnet godkjent på eget skjema og melde fra om dette til studieadministrasjonen.

3. Normalveiledning under oppgavearbeidet

- Etterat oppgavens emne er godkjent, må det etableres en foreløpig problemstilling. Veilederen skal tilse at denne delen av arbeidet kommer i gang snarest. Problemstillingen bør normalt være fastsatt innen to måneder.
- Veiledningsmengden en student har rett til i løpet av arbeidet med ordinær hovedoppgave kan normalbestemmes til 12 timer a 45 minutter enten det benyttes intern eller ekstern veileder. Ved tidsbegrenset hovedoppgave over oppgitt emne er normalen 8 timer a 45 minutter. Student og intern veileder står fritt til å avtale økning eller reduksjon av omfanget av veiledningen.
- Student og veileder må seg imellom bli enige om en tidsplan.

- Deltids- og fjernstudenter kan påberegne den samme totale veiledningsmengde som heltidsstudenter. Dersom det er ønskelig, kan deler av veiledningen skje skriftlig etter avtale mellom student og veileder.

4. Samarbeidets forpliktelser

Veileder skal:

- gi råd om avgrensning av tema og problemstilling.
- gi hjelp til orientering i faglitteratur.
- drøfte opplegg og gjennomføring av oppgaven (disposisjon, språklig form, fotnoter, bibliografi, etc.).
- holde seg orientert om progresjon i studentens arbeid og bidra til vurdering i forhold til avtalt tidsplan.
- lese og gi respons på innleverte deler av oppgaven, normalt innen en uke.
- i dialog med studenten, bistå i å utvikle og bearbeide kritisk studentens egne ideer.

Studenten skal:

- informere veileder om framdrift, normalt en gang per måned.
- levere deler av hovedfagsarbeidet til avtalt tid.
- melde fra om endringer i forhold til avtalt tidsplan.

5. Særlige situasjoner

- Dersom veileder eller student mener at veiledningsforholdet ikke følger retningslinjene i instruksjonen, eller på annen måte er utilfredsstillende, kan vedkommende henvende seg til studieløpets prodekanus. Prodekanus skal vurdere forholdet og treffe avgjørelser i saken.
- Endring i veilederforholdet kan på grunn av permisjon eller av faglige grunner være nødvendig eller fordelaktig. I slike tilfeller bør student og veileder sammen henvende seg til prodekanus for å få til et skifte av veileder.
- Dersom studenten avbryter arbeidet med en påbegynt hovedoppgave, skal veileder og prodekanus straks informeres om dette.

6. Etterarbeid

Etter at oppgaven er levert og sensurert, bør veileder og kandidat møtes til en samtale. Samtalen bør grunngi evalueringen og kommentere oppgaven mer inngående. Den bør også ta opp spørsmålet om eventuell videre bearbeidelse av oppgaven med tanke på publisering.

Vedtatt i FR 21.03.94

Oppdatert 1998 II

Utvalgte forskrifter

1. STUDENTENES PLIKTER OG RETTIGHETER

Den som blir innskrevet som student ved Menighetsfakultetet, er automatisk også medlem av Studentsamskipnaden i Oslo, med de plikter og rettigheter dette innebærer.

Frister for oppmelding til eksamen o.l. blir kunngjort i forelesningskatalogen.

Studenter som avbryter sitt studium for mer enn ett semester eller for godt, skal sende skriftlig melding om dette til fakultetet.

En student som har gjort seg skyldig i grovt brudd mot de bestemmelser som gjelder på fakultetet eller i uverdigg adferd som i betydelig grad kan skade fakultetet i det allmenne omdømme, kan utvises for en tid eller for alltid.

2. FORSKRIFTER FOR EKSAMENSKANDIDATER

Oppmelding til eksamen, annullering av oppmelding

Oppmelding skjer skriftlig innen de fastsatte frister på eget skjema til hver eksamen. For å få melde seg opp til eksamen, må en ha betalt semesteravgift. For eksamen betales egen avgift. Vitnemål for de eksamener som er avlagt utenfor fakultetet, vedlegges eksamensoppmeldingen dersom de ikke er innlevert tidligere.

Annullering av eksamensoppmelding må skje skriftlig og mottas innen en uke før prøven i vedkommende fag.

Studenter som ikke møter til eksamen eller trekker seg etter annulleringsfristens utløp, regnes for å ha fremstilt seg til eksamen når gyldig forfallsgrunn ikke foreligger.

Alminnelige bestemmelser ved eksamensprøver

a. Eksamenskandidatene må møte i god tid før prøven, og i tilfelle sykdom eller annen hindring melde fra om dette så snart som mulig. Om noen møter fram først etter at oppgaven er opplest/utdelt, kan vedkommende ikke delta i dagens prøve, men kan etter søknad gis adgang til å gå opp til utsatt prøve.

b. Ingen notater må medbringes eller nyttes ved prøvene, heller ingen form for oversettelser. Har noen med seg nytestamente e.l., må dette innleveres til inspektøren før oppgaven leses opp.

- c. Under prøven må ingen form for meddelelse finne sted mellom eksamenskandidatene uten gjennom inspektør.
- d. Ingen eksamenskandidat må forlate sin plass under prøven unntatt når vedkommende går ut sammen med en inspektør. En inspektør kan følge høyst 2 personer av gangen ut av eksamenslokalet.
- e. Ingen eksamenskandidat må forlate eksamenslokalet før tidligst en time etter at oppgaven er opplest/utdelt.
- f. Ved opphold utenfor eksamenssalen må ingen samtale om oppgaven eller overhodet om teologiske emner finne sted, verken med inspektøren eller mellom eksamenskandidatene innbyrdes. Fakultetets regler for røykfrie områder gjelder også for eksamenskandidater.
- g. Besvarelsen innleveres senest når tiden er ute, uten hensyn til om den er fullført eller ikke.
- h. Den som har avlagt de skriftlige prøver, kan ikke unndra seg sensur for disse.
- i. Dersom noen overveier å trekke seg fra prøven, skal vedkommende først konferere med enten dekanus, undervisningsleder eller studievegleder, avdelingsleder eller faglærer.
- j. Den som trekker seg fra en prøve, har ikke adgang til å gå opp til ny prøve ved begynnelsen av det påfølgende semester, men henvises til de følgende ordinære eksamener.

Eksamensbesvarelsene

- a. Besvarelsene ved skriftlige klausurprøver føres inn på særlige innføringsark, som eksamenskandidatene får utlevert.
- b. Oppgavens ordlyd skrives av etter det utdelte oppgaveark og føres på besvarelsens tittelside. Under dette skrives det kandidatnummer en har fått tildelt, dato, men ikke noe navn.
- c. Fakultetet kan etter søknad gi adgang til å levere eksamensbesvarelser avfattet på et av de vanlige fremmedspråk. Søknad om dette må leveres sammen med eksamensoppmeldingen.
- d. Dersom en besvarelse er vanskelig å lese på grunn av utydelig håndskrift, forkortelser og lignende, må eksamenskandidaten være forberedt på ikke å få sensur.
- e. Det er ikke adgang til å føre inn eksamensbesvarelser med blyant.

Sykdom under eksamensarbeid og eksamen, kontinuasjon

- a. Dersom en student på grunn av sykdom eller tvingende velferdsgrunner er hindret fra å levere inn skriftlige hjemmearbeider til fastsatt tid og så snart som mulig sender inn en legeerklæring som blir godkjent av fakultetet, kan vedkommende gis utsettelse med innleveringen. Av legeerklæringen må det gå tydelig fram i hvilket tidsrom studenten har vært sykmeldt, og om sykmeldingen var hel eller delvis. Legeerklæringer og velferdsgrunner godkjennes av undervisningsadministrasjonen.
- b. Dersom en student på grunn av sykdom eller tvingende velferdsgrunner er hindret fra å møte til en prøve og så snart som mulig sender inn legeerklæring som blir godkjent av fakultetet, kan studenten gis adgang til å avlegge vedkommende prøve ved kontinuasjon (utsatt prøve). Av legeerklæringen må det gå tydelig fram i hvilket tidsrom studenten er sykmeldt. Legeerklæringer og velferdsgrunner godkjennes av undervisningsadministrasjonen. Kontinuasjonsprøve skal holdes så snart studentens helse og forholdene forøvrig tillater det, om mulig innen det samme semester. For kontinuasjonsprøve betales ikke nytt eksamensgebyr.

c. Dersom en student blir syk under eksamen, må det som er utarbeidet av besvarelsen, innleveres til sensur før vedkommende forlater eksamenslokalet. I motsatt fall regner en at vedkommende har trukket seg fra eksamen. Dersom vedkommende innen en uke innsender legeerklæring som blir godkjent av fakultetet, kan studenten gis adgang til å avlegge prøven ved kontinuasjon (utsatt prøve) etter samme bestemmelser som i pkt. b. Legeerklæringer godkjennes av undervisningsadministrasjonen.

3. FORSKRIFT FOR KLAGEBEHANDLING

(Jfr. Lov om universiteter og høyskoler §51 og §52)

§ 1 Klage over formelle feil ved eksamen

Den som har vært oppe til eksamen eller prøve, kan klage over formelle feil innen tre uker etter at han eller hun er eller burde være kjent med det forhold som begrunner klagen. Slik klage avgjøres av styret selv eller av styrets klagenemnd på vegne av styret.

Hvis det er begått feil som kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller bedømmelsen av denne, skal sensurvedtaket oppheves. Hvis feilen kan rettes opp ved ny sensur av innleverte arbeider, foretas ny sensurering. I motsatt fall holdes ny eksamen eller prøve med nye sensorer. Karakterfastsetting ved ny sensurering etter denne paragraf kan påklages etter reglene i § 2.

Er krav om begrunnelse for eller klage over karakterfastsettingen framsatt, løper klagefristen etter denne paragraf fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger.

Finner styret eller styrets klagenemnd at det er begått formelle feil, og det er rimelig å anta at dette kan ha hatt betydning for en eller flere kandidaters prestasjon eller bedømmelse av denne, kan det bestemmes at det skal foretas ny sensurering eller holdes ny eksamen eller prøve.

§ 2 Begrunnelse for og klage over karakterfastsetting

Studenten har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen av sine prestasjoner. Ved muntlig eksamen eller bedømmelse av praktiske ferdigheter må krav om slik begrunnelse framsettes umiddelbart etter at karakteren er meddelt. Ved annen bedømmelse må krav om begrunnelse framsettes innen én uke fra kandidaten fikk kjennskap til karakteren, dog aldri mer enn tre uker fra karakteren ble kunngjort.

Begrunnelse skal normalt være gitt innen to uker etter at kandidaten har bedt om dette. I begrunnelsen skal det gjøres rede for de generelle prinsipper som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av kandidatens prestasjon. Begrunnelse gis muntlig eller skriftlig etter sensors valg.

Hvis det er gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen, skal disse være tilgjengelig for studentene etter at karakterer er fastsatt.

En student kan klage skriftlig over karakteren for sine egne prestasjoner innen tre uker etter at eksamensresultatet er kunngjort. Ny sensurering skal da foretas. Er krav om begrunnelse for karakterfastsettingen eller klage over feil ved oppgavegiving, eksamensavvikling eller gjennomføring av sensuren framsatt, løper klagefristen etter denne paragraf fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger.

Ved ny sensurering benyttes nye sensorer. Endring kan gjøres både til gunst og til ugunst for klager. Hvis den endelige karakter er fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig prøve, og klager får medhold i klage på sensuren over den skriftlige del av eksamenen, holdes ny muntlig prøve til fastsetting av endelig karakter.

Bedømmelse av muntlig prestasjon eller annen bedømmelse som på grunn av prøvens art ikke lar seg etterprøve, kan ikke påklages. Forprøver kan bare påklages når eksamen ikke er bestått. Karakterfastsetting ved ny sensurering etter denne paragraf kan ikke påklages.

Rev. utgave 1999 II

STUDIEPLAN

Hovedfag i Kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering (40 vekttall)

DET TEOLOGISKE MENIGHETSFAKULTET
Studieløp for kristendomskunnskap

DET TEOLOGISKE MENIGHETSFAKULTET

STUDIEPLAN

Hovedfag i kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering

Rev. utgave 1999 II

INNHOOLD:

Innledning.....	s. 3	
1. Overordnede mål.....	s. 5	
2. Mål og innhold.....	s. 6	
2.1 Det nye testamente.....	s. 7	
2.2 Systematisk teologi.....	s. 9	
2.3 Religions- og livssynskunnskap.....		s.11
2.4 Vitenskapsteori og metodelære.....	s.12	
2.5 Valgemner.....	s.13	
2.6 Hovedoppgaven.....	s.21	
3. Arbeidsmåter og undervisning.....	s.22	
4. Vurdering og eksamen.....	s.22	
Vedlegg:		
1. Litteratur.....	s.25	
Til 2.1 Det nye testamente.....	s.25	
Til 2.2 Systematisk teologi.....	s.27	
Til 2.3 Religions- og livssynskunnskap.....	s.28	
Til 2.4 Vitenskapsteori og metodelære.....	s.29	
Til 2.5 Valgemner.....	s.29	
2. Formelle regler for hovedoppgave og veiledningsforhold.....	s.36	
3. Utvalgte forskrifter.....	s.42	

Det teologiske Menighetsfakultet
Gydaskive 4

Postadresse: Boks 5144 Majorstua, 0302 Oslo
Telefon: 22 59 05 00
Telefax: 22 69 18 90

Innledning

Generell beskrivelse

Hovedfagsstudiet i Kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering skal først og fremst gi større faglig fordypning i forhold til grunnfag og mellomfag. Men det åpner samtidig for nye områder innenfor det fag- og forskningsfeltet som er relevant for kristendoms-, religions- og livssynsundervisning. Det er en forutsetning at kravet om fordypning samtidig er ivaretatt.

Studiet består av et lesepensum og et selvstendig vitenskapelig arbeid, hovedoppgaven. Kravet om større faglig fordypning skal sikres ikke bare gjennom hovedoppgaven, men også gjennom lesepensum. Lesepensum forutsetter kjennskap til gresk språk. Pensum utgjør 20 vekttall for studenter som skriver ordinær hovedoppgave over selvvalgt emne. Ordinær hovedoppgave regnes også som 20 vekttall. Studenter som skriver tidsbegrenset hovedoppgave over oppgitt emne, leser et utvidet pensum.

Pensum består av en fellesdel og en valgdel. *Fellesdelen* omfatter et Det nye testamente (6 vt), systematisk teologi (6 vt), religions- og livssynskunnskap (2 vekttall) og et studium av vitenskapsteori og metodelære (2 vt). *Valgdelen* omfatter to valgemner (hvert på 2 vt). Den skal bidra til ytterligere fordypning innenfor ett av hovedområdene i fellesdelen.

Profilering av studieløp

Denne hovedfagsmodellen gir studentene anledning til å profilere sine egne studieløp. Det kan gjøres ut fra faglig bakgrunn, interesser, yrkeshensyn osv. Gjennom egne valg kan en for eksempel prioritere nye studieområder, konsentrasjon om ett fagfelt eller tverrfaglig arbeid, hvor perspektiver fra flere fag samordnes. Det er hele tiden en forutsetning at kravet om faglig fordypning er ivaretatt.

Opptakskrav

Hovedfagsstudiet bygger på avlagt mellomfagseksamen i faget. I tillegg kreves examen philosophicum (ex.phil), examen facultatum (ex.fac) og Semesteremne i koinégresk og jødisk-hellenistisk kultur. Studenter som har regional cand.mag.-grad eller tilsvarende, kan etter søknad fritas fra ex.phil. og ex.fac. Studenter som har språkprøve i gresk uten kulturkunnskap, avlegger prøve i kulturkunnskap.

MF anbefaler at studenter som tar sikte på graden cand. philol., gjør ferdig sin cand.mag.-grad før de begynner på hovedfag.

Studietid

Hovedfagsstudiet er beregnet til fire semester. I tillegg kommer ett semester til Semesteremne i koinégresk og jødisk-hellenistisk kultur. Samlet studietid beregnes da til fem semester etter mellomfag. De som ikke har tatt ex.phil. og ex.fac. før mellomfag, får en samlet studietid på seks semester etter mellomfag.

Søknad og opptak

Studenter som har avlagt mellomfagseksamen ved Menighetsfakultetet, behøver ikke å søke opptak på nytt for å få begynne på hovedfagsstudiet. Men de må gi *melding* til fakultetet hvis de ønsker å fortsette på hovedfag. Slik melding gis innen 15. juni for høstsemestret og innen 15. desember for vårsemestret. Studenter som har mellomfag fra andre læresteder, sender *søknad* om opptak på eget skjema, som de får ved henvendelse til fakultetet. Søknadsfristen for høstsemestret er 15. april, for vårsemestret 10. november.

1. Overordnede mål

Hovedfagsstudiet har som overordnede mål

- å gi fordypet innsikt på viktige områder innenfor det fag- og forskningsfeltet som er relevant for kristendoms-, religions- og livssynsundervisning
- å stimulere til en faglig helhetsforståelse
- å utvikle evnen til selvstendig faglig refleksjon, til metodisk arbeid med fagstoffet og til skriftlig framstilling av fagstoff
- å gi innsikt i vitenskapsteoretiske og metodiske problemstillinger, og erfaring med å gjennomføre et selvstendig vitenskapelig arbeid
- å dyktiggjøre for undervisningsoppgaver i skole og kirke
- å gi bedre grunnlag for å formidle fagets innhold i møte med andre fag og med samfunnet og kulturen forøvrig

2. Mål og innhold

De overordnede målene for hovedfaget søkes realisert ved at en studerer et lesepensum og skriver en hovedoppgave som skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid. Pensum omfatter Det nye testamente, systematisk teologi (hvor det også inngår religionspedagogikk og klassiske tekster fra teologihistorien), religions- og livssynskunnskap, vitenskapsteori og metodelære og to valgemner som skal utdype ett av hovedområdene i fellespensum.

Med ordinær hovedoppgave (20 vekttall, 60-150 sider) ser hovedfagets struktur slik ut:

Fellesdel (16 vekttall)

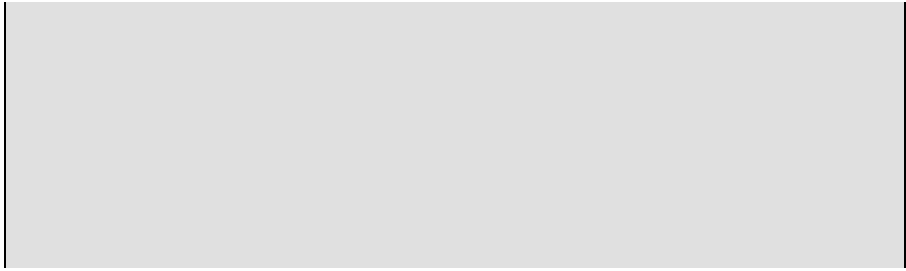
Det nye testamente (6 vekttall)	Systematisk teologi (6 vekttall)
Religions- og livssynskunnskap (2 vekttall)	Vitenskapsteori og metodelære (2 vekttall)

Valgdelt (4 vekttall)

<i>enten</i> Det nye testamente (2 x 2vektall) <i>eller</i> Systematisk teologi (2 x 2vektall) <i>eller</i> Religions- og livssynskunnskap (2 x 2vektall)
--

Avhandling (20 vekttall)

Hovedoppgave

Hvis en velger tidsbegrenset hovedoppgave (4 måneder) over oppgitt emne (50-80 sider), utvides pensum med et ekstra valgemne (2 vt) og et tilleggspensum (3 vt) som avtales med en veileder.

2.1 Det nye testamente (NT)

Studiet av Det nye testamente omfatter tradisjonelt gresk språk, innledningsvitenskap til NTs skrifter (isagogikk) med tekst og kanonhistorie, tidshistorie, eksegeese (tekstanalyse) og nytestamentlig bibelteologi. NT er et historisk fag som drøfter og framstiller tilblivelsen av NTs skrifter og deres innhold, samt den tidlig-kristne historie.

Ved hovedfag omfatter studiet av NT i større eller mindre grad alle disse elementene. Tekstene og problemstillingene bearbeides ut fra den greske tekst. Studiet trekker inn perspektiver fra andre fagområder, som sosiologi og litteraturvitenskap.

Studiet av Det nye testamente ved hovedfag skal gi:

- godt kjennskap til NTs historiske bakgrunn og utvalgte skrifers teologiske egenart
- grundig kjennskap til et utvalg av sentrale tekster som skal eksegeres ut fra grunnspråket
- kunnskap om tekstoverleveringen og evne til å vurdere ulike lesemåter i en vitenskapelig tekstutgave (tekstkritikk)
- evne til selvstendig lesning av den greske tekst ut fra ulike metodiske tilnærminger og til kritisk drøfting av tolknings- og oversettelsesproblemer
- godt kjennskap til problemstillingen "helbibelsk teologi"
- godt kjennskap til hovedområder innen Paulus' teologi
- evne til å bearbeide aktuelle teologiske problemstillinger i lys av nytestamentlig materiale

Disse *felles målene* søkes realisert ved at studentene arbeider med *eksegese*, med *bibelteologi* og med eventuelle *valgemner*.

Fellespensum

Fellespensum i NT utgjør 6 vektall, fordelt på 4 vektall eksegese og 2 vektall bibelteologi.

Eksegese

Det eksegetiske arbeidet skal gi:

Grundig kjennskap til følgende tekster studert på grunnlag av den greske tekst:

- Luk 1,1-4.26-56; 2,1-21; 3,1 - 4,44; 6,20 - 8,25; 15,1 - 16,31; 22,1-46; 23,1-25; 24,1-53
- Galaterbrevet

Grundig kjennskap til følgende tekster studert på grunnlag av den greske tekst. Arbeidet med tekstene skal gi god innsikt i de angitte problemstillingene:

- Joh 1 - 4; 6 - 7; 9; 13 - 14

Tradisjonelt har evangeliene blitt lest som kilder til den historiske Jesus. Nyere forskning har i større grad fokusert på tekstene som litteratur. Hva innebærer en slik litterær lesning av tekstene?

- 1 Kor 8-10

De gresk-romerske omgivelsene stilte de første kristne overfor en rekke konkrete utfordringer i hverdagen. Hvordan veiledet Paulus i møte med disse utfordringene?

- 1 Kor 11-14

De første kristne kom sammen til gudstjeneste i private hjem. Hvordan foregikk disse samlingene, hvilke problemer meldte seg og hvordan veiledet Paulus i denne sammenheng?

- 1 Pet 1,1-3,17

De første kristne måtte forme sin identitet i omgivelser som var mistenksomme overfor dem. Hvilke problemområder ble særlig aktualisert i denne situasjonen, og hvilke råd ble gitt dem?

Etter søknad kan inntil 1/3 av de nytestamentlige tekstene byttes ut med andre tekster av tilsvarende vanskelighetsgrad.

Bibelteologi

Bibelteologien består av to deler, hver på 1 vektall:

Paulinsk bibelteologi (1 vt)

Paulus' brev er skrevet inn i konkrete historiske situasjoner. Likevel reiser han grunnleggende teologiske spørsmål og skriver med stor autoritet. Hans brev har skapt både teologi- og kirkehistorie. Apostelens teologi kan drøftes både med utgangspunkt i brevene hver for seg og på en mer tematisk samlet måte.

Arbeidet med emnet skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- I hvilken grad gir Paulus' brev uttrykk for en enhetlig teologi?
- Hvordan reflekterer Paulus om Kristus, frelse, menighet og kristen livsførsel, ut fra sin jødiske bakgrunn og den hellenistiske kontekst

Helbibelsk teologi

Kirkens kanon består av både Det gamle og Det nye testamente. Helt fra oldkirkens tid har det vært omstridt hvordan de to delene forholder seg til hverandre, og om GT i det hele tatt hører med til kanon. Siden begge testamentene er fastholdt som deler av kirkens kanon, må det bety at GT og NT skal belyse hverandre. Uttrykket "helbibelsk teologi" innebærer at de to ikke bare hører sammen, men må leses i lys av hverandre.

Arbeidet med emnet skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- I hvilken forstand er GT en kristen bok, og hva var begrunnelsen for at GT skulle være en del av den kristne kanon?
- Hvordan skal en forstå forholdet mellom Det gamle og Det nye testamente?
- Hvordan er det mulig å formulere en gammeltestamentlig bibelteologi som del av en

helbibelsk teologi?

2.2 Systematisk teologi (ST)

Studiet av systematisk teologi omfatter i vår tradisjon disiplinene dogmatikk, etikk, religionsfilosofi og religionspedagogikk. Faget er normativt. Det sikrer mot å framstille den kristne tro som en helhet og drøfte dens innhold og sannhet på en slik måte at den får relevans for mennesker i dag. Dette gir faget et særlig ansvar for å integrere erkjennelse fra de øvrige teologiske fag eller disipliner, og fra andre vitenskaper.

Ved hovedfag inngår et studium av alle de systematiske disiplinene. Men det blir lagt særlig vekt på fordypning i forhold til utvalgte emner og i forhold til bestemte problemstillinger. Arbeid med klassiske tekster fra teologihistorien vil være en sentral del av denne fordypningen. Studiet av systematisk teologi vil også ha tverrfaglig karakter, med tanke på å integrere stoff og perspektiver fra andre deler av studiet. Både faglig fordypning og tverrfaglig arbeid skal stimulere studentene til å utvikle et faglig helhetssyn og til å reflektere over møtet mellom kristen trostradisjon, aktuell livserfaring og samtidens kulturkontekst.

Studiet av systematisk teologi ved hovedfag skal gi:

- grundig og helhetlig innsikt i sentrale emner innenfor kristen tro ut fra evangelisk-luthersk tradisjon, og evne til å plassere dem i en økumenisk sammenheng
- god innsikt i emner og problemstillinger i teologisk grunnlagsetikk og i moralfilosofi
- god innsikt i utvalgte emner og problemstillinger i religionsfilosofi og religionsteologi
- god innsikt i religionspedagogiske problemstillinger knyttet til forholdet mellom kultur, danning og identitet
- evne til selvstendig faglig drøfting av problemstillinger som har systematisk-teologisk betydning

Disse *felles målene* søkes realisert ved at studentene arbeider med et *fellespensum* og med eventuelle *valgemner*.

Fellespensum

Fellespensum i ST utgjør 6 vekttall, og fordeles på dogmatikk, etikk og moralfilosofi, religionsfilosofi og religionsteologi og religionspedagogikk (tilsammen 4vekttall) og klassiske tekster (2 vekttall).

Dogmatikk

Fellespensum i dogmatikk utgjør 1,25 vekttall. Dogmatikk forstås som åpenbaringsteologi og studeres i et trinitarisk perspektiv. Fellespensum omfatter et studium av åpenbaringsforståelse, gudsbilde, forståelse av Kristi frelsesverk (forsoningslære) og av rettferdiggjørelseslære. Arbeidet med dogmatikk skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er hovedtrekkene i nyere teologi når det gjelder åpenbaringsforståelse, gudslære,

forståelse av Kristi frelsesverk (forsoningslære) og rettferdiggjørelseslære? Hvordan er forholdet mellom skoleretninger og konfesjoner på disse områdene?

- Hvordan er sammenhengen mellom åpenbaringsforståelse, gudslære, forsoningslære og rettferdiggjørelseslære?
- Hvordan skal en legge til rette forholdet mellom monoteisme og trinitet i gudslæren?
- Hvordan skal en vurdere ulike posisjoner innenfor åpenbaringsforståelse, gudslære, forsoningslære og rettferdiggjørelseslære med tanke på en ansvarlig forståelse av kristen tro i dag?

Etikk og moralfilosofi

Fellespensum i etikk utgjør 1,25 vektall. Pensum omfatter teologisk grunnlagsetikk, utvalgte moralfilosofiske emner og noe stoff som belyser etikk i andre religioner. Stoffet om etikk i andre religioner skal brukes i drøfting av grunnlagsetiske og moralfilosofiske spørsmål. Arbeidet med etikk og moralfilosofi skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan kan Bibelen brukes på en måte som gir et ansvarlig grunnlag for å møte etiske spørsmål i vår tid?
- Hvordan skal en forstå forholdet mellom kristen og annen etikk?
- Hva er de sentrale posisjonene i aktuell kristen etikk og i moderne moralfilosofi, og hvordan står disse i forhold til hverandre?
- Hva er de sentrale spørsmål i etisk grunnlagsdebatt i vår tid?

Religionsfilosofi og religionsteologi

Fellespensum i religionsfilosofi og religionsteologi utgjør 0,75 vektall. Pensum legger vekt på religionsfilosofiens mål og metode, og tar opp spørsmål knyttet til gudstro, ateisme, religion og religionsdialog. Arbeidet med religionsfilosofi og religionsteologi skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er religionsfilosofiens mål, og hva er sentralt i en religionsfilosofisk arbeidsmåte?
- Hvordan nærmer en seg i dag fenomenet religion fra ulike filosofiske synsvinkler? Hvilke konsekvenser får ulike tilnærminger for forståelsen av religion?
- Hvordan er forholdet mellom teologi og filosofi å forstå ut fra ulike teorier?
- Hva kan en religionsfilosofisk tilnærming bidra med til avklaring av konflikten mellom gudstro og ateisme?
- Hva innebærer en religionsfilosofisk tilnærming til gudsbegrepet og teodiceproblemet?
- Hva er de viktigste spørsmålsstillingene for en religionsteologisk tilnærming til den religiøse pluralisme?

Religionspedagogikk

Fellespensum i religionspedagogikk utgjør 0,75 vektall. Pensum omfatter en fordypning innenfor emneområdene religionsbegrepet, kultur-, dannelses- og identitetsteori.

Arbeidet med religionspedagogikk skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan får ulike forståelser av religionsbegrepet konsekvenser for arbeidet med religionspedagogiske spørsmål?
- Hvordan forholder det kristelige og det humanistiske seg til hverandre i dannelsesbegrepets historie?
- Hvilken rolle spiller kulturen for utviklingen av identitet generelt og religiøst identitet spesielt?
- Hvordan skal en vurdere nyere identitets- og kulturteorier i en religionspedagogisk

sammenheng?

Klassiske tekster fra teologihistorien

Studiet av klassiske tekster utgjør 2 vekttall. Tekstene har først og fremst som funksjon å bidra til fordypning innenfor de forskjellige delene av fellespensum i ST. At tekstene er "klassiske", betyr at de har bidratt til å reise problemer som ansvarlig systematisk teologi fremdeles må forholde seg til. Samlet sett skal tekstene gi dypere innsikt i overleverte, viktige problemstillinger på sentrale områder av dogmatikk, etikk og moralfilosofi, religionsfilosofi, religionsteologi eller religionspedagogikk. Dette betyr også at innsikt fra tekstene skal kunne brukes i aktuell, systematisk problemdrøfting.

Utvalget er gjort slik at en og samme tekst kan være relevant innenfor flere disipliner. Noen av tekstene kan også belyse problemstillinger innenfor hovedfagsemnet vitenskapsteori og metodelære.

Studenter som ønsker å profilere sitt studium av ST på en bestemt måte, kan velge andre tekster etter samråd med faglærer. Tekstutvalget må ha tilsvarende omfang og kvalitet.

2.3 Religions- og livssynskunnskap (RL)

Studiet av religions- og livssynskunnskap ved hovedfag henter materiale og perspektiver fra religionsvitenskap og fra livssynsforskning. Studiet skal gi fordypning i forhold til utvalgte emner og bestemte problemstillinger. Det legges særlig vekt på teoretiske og metodiske spørsmål i tilknytning til de utvalgte emnene. Metodespørsmål i religions- og livssynsforskning skal også studeres innenfor emne 2.4 - Vitenskapsteori og metodelære. Studiet av religions- og livssynskunnskap bør derfor sees i sammenheng med tilsvarende materiale innenfor vitenskapsteori og metodelære.

Studiet av religions- og livssynskunnskap ved hovedfag skal gi:

- god innsikt i utvalgte emner og problemstillinger innenfor religionsvitenskap
- god innsikt i utvalgte emner og problemstillinger innenfor livssynsforskning
- evne til å drøfte teoretiske og metodiske spørsmål i tilknytning til emner som studeres

Disse *felles målene* søkes realisert ved at studentene arbeider med et *fellespensum* og med eventuelle *valgemner*.

Fellespensum

Fellespensum i religions- og livssynskunnskap utgjør 2 vekttall. Vekttallene fordeles omtrent likt mellom religionsvitenskap og livssynskunnskap.

Religionsvitenskap

Fellespensum i religionsvitenskap utgjør ca. 1 vekttall. Fellespensum omfatter et studium av religionsfenomenologiens plass innenfor religionsvitenskapen, og av en religionsfenomenologisk tolkning av forholdet mellom religion og historie. Arbeidet med religionsvitenskap skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva karakteriserer religionsfenomenologien som akademisk disiplin?

- Hvilke særtrekk og hvilken funksjon har religiøse fenomener i religionsfenomenologisk lys?
- Hvordan kan forholdet mellom religion og historie forstås ut fra en religionsfenomenologisk konsepsjon?

Livssynsforskning

Fellespensum i livssynskunnskap utgjør ca. 1 vekttall. I fellespensum inngår et studium av to forskjellige perspektiver innenfor livssynsforskning. Det ene er et hermeneutisk perspektiv på New Age som livssyn. Dette studiet skal suppleres med det relevante stoffet fra emne 2.4 - Vitenskapsteori og metodelære. Det andre forskningsperspektivet som skal studeres, gjelder utvikling av begreper for empirisk livssynsforskning. Arbeidet med livssynsforskning skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva særpreger New Age som livssyn, ut fra et hermeneutisk forskningsperspektiv?
- Hvilke sentrale begreper og teoriperspektiver kan utvikles for empirisk livssynsforskning?
- Hvordan kan livssyn innenfor et empirisk materiale klassifiseres.

2.4 Vitenskapsteori og metodelære

Studiet av vitenskapsteori og metodelære utgjør 2 vekttall. Mye metoddebatt er i dag felles for ulike fag, og har ofte sammenheng med allmenn vitenskapsteori. Det forutsettes at studentene fra før har et visst kjennskap til allmenn teori om vitenskap og vitenskapelig metode (fra ex.phil. og ex.fac.). I pensum inngår det noe stoff om metodediskusjon i relevante fag som historie og samfunnsfag. I tillegg omfatter pensum et studium av eksegetisk metodelære, av metodelære i religionsvitenskap og livssynsforskning og av nyere teologisk hermeneutikk.

Studiet har som mål å gi *innsikt* i vitenskapsteoretiske og metodologiske spørsmål, og det skal gi en viss evne til å framstille og drøfte slike spørsmål. Det kan også være aktuelt å se slike spørsmål i sammenheng med det arbeidet en selv skal gjøre i hovedoppgaven. Den innsikt og evne det her er tale om, blir prøvd ved at studentene skal skrive et essay. Men studiet av vitenskapsteori og metodelære skal også bidra til å gi *ferdigheter* i metodisk arbeid innenfor hovedfagets studieområder. Slike ferdigheter må først og fremst oppøves ved at innsikt blir tatt i bruk i oppgaveskriving. Prøving av metodiske ferdigheter vil være et element ved alle de skriftlige prøvene til hovedfagseksamen.

Arbeidet med vitenskapsteori og metodelære skal gi studentene god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva innebærer diakron tilnærming til bibeltekster til forskjell fra synkron tilnærming?
- Hva er karakteristisk for historisk tilnærming til bibeltekster?
- Hva vil det si å finne «mening» eller «meningen» i en bibeltekst? Hvilken rolle har leseren i arbeidet med å finne tekstens mening?
- Hva er karakteristisk for ulike former for teologisk hermeneutikk særlig i vårt århundre?
- Hvordan er forholdet mellom forklaring og forståelse og mellom data, teorier og modeller i historisk forskning? Og hvordan er forholdet mellom å fortelle og å tenke og forstå historisk?
- Hva er karakteristisk for ulike typer av forklaringer innenfor samfunnsvitenskapene?

- Hvordan er forholdet mellom å forstå og forklare menneskelig handling?
- Hvordan kan feltarbeid brukes som metode innenfor teologien?
  - Hva er religionsfenomenologiens filosofiske bakgrunn?
  - Hva er karakteristisk for idéhistorisk og hermeneutisk livssynsforskning i forhold til mer deskriptiv livssynsforskning?

2.5 Valgemner

Generelt

Den valgfrie delen av pensum ved hovedfag består av to valgemner. Hvert valgemne er på 2 vekttall. Valgemner som ikke står på listen, må godkjennes av fagseksjonen.

Valgemnene er ordnet tematisk i *tre grupper*, som svarer til de tre hovedområdene innenfor studiefaget, nemlig NT, ST og RL. Valgemnene henter stoff og perspektiver fra en eller flere relevante fagdisipliner eller forskningsfag. Noen tverrfaglige eller flerfaglige valgemner er ført opp under flere grupper. Slike valgemner gir den grad av fordypning som kreves på hovedfag ved at valgemnene avgrenses tilstrekkelig og studeres ut fra overordnede faglige mål og problemstillinger.

Styrt valg

De to valgemnene skal bidra til videre fordypning innenfor ett av studiefagets hovedområder. Valget skal gjøres slik at en alltid har to valgemner fra ett av områdene NT, ST eller RL.

Valgemner i Det nye testamente (NT)

1) De eldste kristne menigheter i sosiologisk lys

I nyere nytestamentlig forskning har sosiologien i stadig større grad blitt trukket inn. Den er blant annet blitt brukt til å kartlegge de sosiale forhold for de første kristne i det antikke samfunn og i de eldste menigheter.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvor i det antikke samfunn hørte de første kristne hjemme?
- I hvilken grad reflekterer de første kristnes selvforståelse og teologi den sosial-historiske kontekst de levde i?
- Hvilken nytte kan vi ha av en sosiologisk tilnærming til de eldste kristne menigheter?

2) Kvinnenes stilling i den eldste kirke

På mange måter var Jesu holdning til kvinnene oppsiktsvekkende. I de eldste menigheter spilte kvinnene mange steder en sentral rolle. Paulus framhevet også klart likeverdet mellom kvinne og mann. Likevel finnes det en rekke tekster i NT som synes å fastholde et patriarkalsk familiemønster og som synes å sette begrensninger for kvinnenens oppgaver i menigheten.

Arbeidet i dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilken plass hadde kvinnene i det antikke samfunn og i de første kristne menigheter?
- Hvordan skal "hustavlene" forstås?
- Hvordan skal vi tolke spenningen mellom tekster som framhever likeverdet mellom kvinne

og mann og tekster som forbyr kvinnene visse tjenester i menigheten?

3) Bønn i Bibelen

Bønn står sentralt i det personlige fromhetsliv og i gudstjenestelivet både i Det gamle og Det nye testamente. Dette valgemnet vil gå gjennom en rekke ulike bønner og tekster om bønn i GT og NT og gi temaet en bibelteologisk behandling.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan ble bønn forstått og praktisert i gammeltestamentlig og nytestamentlig tid?
- Hvilke ulike former for bønn finner vi i GT og NT?
- Hvilket gudsbildet blir reflektert i de bibelske bønner?
- Hvilken plass har temaet bønn i gammeltestamentlig og nytestamentlig bibelteologi?

4) Fromhet og gudstjenesteliv i den tidlige kirke

I Det nye testamente gis det flere steder et glimt inn i urkirkens fromhet og gudstjenesteliv. Dette valgemnet skal gi et mer samlet bilde av det som bevitnes i NT. Dette skjer gjennom et lesepensum og ved at en studerer et utvalg oldkirkelige tekster i oversettelse, som samler og viderefører NTs mer fragmentariske informasjon. Valgemnet har altså et tyngdepunkt i NT, men strekker seg ut over dette. Oldkirkelige tekster: Plinius d.y.'s brev til Trajan 65; Didache; Justin Martyrs 1. Apologi kap. 65-67.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan feiret de første kristne gudstjeneste?
- Er det mulig å finne/avdekke en fast gudstjenesteordning i våre kilder fra det 1. og 2. århundre?
- Hvordan kommer kristen livstolkning til uttrykk gjennom fromhet og gudstjenesteliv?

5) Det nye testamente og den antikke retorikk

I antikken spilte retorikken - kunsten å kunne argumentere - en avgjørende rolle i samfunnet. Nyere forskning har gjenoppdaget verdien av den antikke retorikk også når det gjelder å tolke nytestamentlige tekster. Dette valgemnet gir en generell innføring i den antikke retorikks regler, og gir et innblikk i hvordan retorikken kan anvendes ved lesningen av NT.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan ble retorikken brukt i antikken?
- I hvilken grad er det mulig og fruktbart å anvende den antikke retorikk i tolkningen av Det nye testamente?

6) Den Hellige Ånds gjerning i Acta og vår tids misjon

Oppfyllelsen av løftet om Den Hellige Ånd var et avgjørende kjennetegn på den kristne menighet og den første kristne misjon. Ånden manifesterte seg gjennom frimodighet, evangelieforkynnelse, bønn, ledelse, tegn og under. Dette blir en viktig forutsetning for at det kristne budskap vinner fram i den antikke verden. Fremdeles spiller Actas beretning om dette en stor rolle for kirke og misjon.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilken rolle spiller Den Hellige Ånd i den eldste kirkes misjon slik den er omtalt i Acta?
- Hva betyr Actas beretning om pinsen og Åndens virke for vår tids misjonsteologi og misjonserfaring?
- Hva er misjon i Helligåndens kraft i dag?

7) Kontekstuell bibeltolkning

Det hører til teologiens egenart at den vil kommuniseres. Bevisstheten om dette har skapt ulike varianter av kontekstuell teologi: frigjøringsteologi, svart teologi, feministisk teologi osv. En kontekstuell måte å lese bibeltekster på, innebærer mer enn å anvende dem i stadig nye situasjoner. Situasjonen for mennesker i dag - særlig for de marginaliserte - reiser selv spørsmål til tekstene og til lesningen av dem. Emnet skal belyse problemstillinger og modeller knyttet til tolkning av nytestamentlige tekster i lys av konteksten til dagens lesere.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende hovedproblemstillinger:

- Hva vil det si å tolke nytestamentlige tekster i lys av konteksten?
- Hvilke modeller er i bruk ved såkalt "kontekstuell bibeltolkning"?
- Hvordan er forholdet mellom kontekstuelle måter å tolke NT på og de mer tradisjonelle metoder?

8. Kultur- og religionsmøte - oldkirken

Hensikten med studiet er å vinne grundig innsikt i den tidlige kristendoms møte med den hellenistiske og orientalske kulturverden i antikken. Studiet vil også gi god innsikt i kristendommens dialog med jødedommen.

Følgende problemstillinger er sentrale:

- Var "kristendommens hellenisering" det første eksempel på kontekstualisering og tverrkulturell misjon?
- Hvilken stilling tok oldkirken til fremmed religion og til filosofien?

Valgemner i systematisk teologi (ST)

9) Frigjøringsteologi

Frigjøringsteologien er siden begynnelsen av 1970-tallet blitt en viktig faktor i den internasjonale teologiske debatten. Den har lagt vekt på hvordan fattige og andre marginaliserte grupper i samfunnet får ny verdighet og nytt håp ved å møte evangeliet. Dermed har den også åpnet for alternative måter å tenke om teologiens funksjon i samfunnet på, og vektlagt andre elementer enn dem som har vært viktige i tradisjonell vestlig teologi.

Studiet av valgemnet i frigjøringsteologi skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er frigjøringsteologiens historiske og sosiale bakgrunn?
- Hvilke ulike typer frigjøringsteologi finnes, og hva er deres særpreg?
- Hvordan er konteksten med på å skape rammer for forståelsen av - og innholdet i det kristne budskapet?
- Hva er forskjellene mellom frigjøringsteologi og andre typer teologi?

- Hvordan kan frigjøringsteologien bidra til en ny måte å lese Bibelen på?
- Hvordan kan frigjøringsteologien bidra med impulser og kritiske korrektiver til en tradisjonell luthersk sosialetikk?

10) Teologi og litteratur

Valgemnet skal gi en innføring i nyere problemstillinger og forskning knyttet til spørsmålet om forholdet mellom teologi og litteratur. En vil særlig legge vekt på teoretiske grunnlagsspørsmål i forbindelse med tolkning og resepsjon av episk litteratur.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke nyere teoriperspektiver er knyttet til å tolke, lese og forstå narrative tekster?
- Hvilke sammenhenger eksisterer mellom språkfilosofiske paradigmer og tekstlesing?
- Hvilken betydning har kulturforandringer for muligheten av resepsjon av litteratur?
- Hvilken betydning har historieoppfatning og erfaring for tilnærmingen til episk litteratur?
- På hvilken måte medvirker litteratur til livstolkning og utvikling av identitet?
- Hva er de viktigste virkningshistoriske sporene etter Bibelen i nyere skjønnlitteratur?

11) Skapertro og naturetikk

Den økologiske krisen har de siste 30 årene utfordret teologien til å tenke grunnleggende gjennom hvilket forhold det er mellom kristen tro og naturforståelse, og hvordan vi best skal forstå og møte de problemene som denne krisen stiller oss overfor. Dette kan ikke skje uten at vi også reflekterer over hvordan teologien stiller seg til den naturvitenskapelige utviklingen i det moderne. Dette innebærer at en må ta stilling både til grunnleggende hermeneutiske spørsmål, til problemer knyttet til teologiens sosiale funksjon, og til forholdet mellom teologi og andre vitenskaper når en skal utforme en kristen virkelighetsforståelse.

Studiet av valgemnet i skapertro og naturetikk skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er i dag de viktigste problemer og posisjoner i naturetikken?
- Hvilke hermeneutiske spørsmål er knyttet til bruken av det bibelske materiale når vi i dag skal formulere skapertroens innhold og naturetikkens utfordringer?
- Hvordan skal vi forstå sammenhengen mellom teologisk og naturvitenskapelig virkelighetsforståelse?
- Hvordan etableres en slik sammenheng i en sentral naturteologisk posisjon i vår tid?
- Hvordan kan en arbeide med miljøproblemene ut fra filosofisk etikk?

12) Etikk, identitetsdannelse og pedagogikk

Valgemnet tar opp spørsmål forbundet med identitetsdannelse og selvutvikling sett i forhold til kristen fellesskaps- og nestekjærlighetsetikk. Emnet vil gi mulighet for avklaring av tverrfaglige problemer i teologiens møte med utviklingspsykologi, pedagogikk og moralfilosofi, i et idé- og teologihistorisk perspektiv. Innenfor dette valgemnet er det to alternativer. Alternativ A vektlegger noe sterkere den moralfilosofiske debatt om autentisitet. Alternativ B har mer om forholdet mellom utviklingspsykologi og teologi.

Studiet av valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke utfordringer innebærer vår tids fokusering på selvutvikling og personlig identitet for en kristen etikk?

- Hvordan er våre oppfatninger av etiske holdninger/dyder og deres betydning preget av ulike idétradisjoner og brytninger mellom disse?
- Hva betyr det for klargjøringen av etiske kasus at også det etiske sybjefts holdningsmessige forutsetninger trekkes inn i analyse og argumentasjon?
- Hvilke utslag får ulike oppfatninger av det etiske subjekt for modeller for moralundervisning?
- Hvordan bør etikken ta hensyn til at identitetsutviklingen følger bestemte faser slik at det er forskjell på livstrinn?
- Hvor ligger forskjellen mellom en psykologisk og en etisk betraktningssmåte, og hva vil den kunne bety for tilretteleggelse av etiske sakspørsmål?
- Hvor ligger forskjellen mellom teologisk og filosofisk antropologi når det gjelder forholdet mellom fellesskapsetikk og selvrealiseringsetikk?
- Hvilken mulighet er det for å gi rom for autentisitet uten å lande i subjektivismen? (Alternativ A)
- Hvilke muligheter og grenser er det for å inkludere en religiøs dimensjon i utviklingspsykologiske modeller? (Alternativ B)

13) Jesusbildet i kristendommen og religionene

Jesus er den mest betydningsfulle person i menneskehetens religiøse historie. Han inntar den sentrale plass i kristendommen, men han spiller også en betydelig rolle i andre religioner. Dette valgemnet vil undersøke hvordan Jesus forstås i ulike religioner som islam, hinduisme, gnostisisme og moderne religiøsitet, og drøfte disse Jesusbildene i forhold til det bibelske. En vil også se hva Jesu særstilling i følge Det nye testamente betyr for en teologisk vurdering av andre religioner og for kirkens møte med mennesker av annen tro i dialog og misjon. Lærestoffet for dette valgemnet er hentet fra religionsvitenskap, nytestamentlig teologi, systematisk teologi og misjonsvitenskap.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke ulike Jesusbilder finnes innen gnostisisme, islam, hinduisme og nyreligiøsitet?
- Hva betyr Jesus i disse ulike religiøse sammenhengene?
- Hva utgjør det særegne i det nytestamentlige Jesusbildet sammenliknet med Jesusbildet i ikke-kristne religioner?
- Hvordan bør vi ut fra kristen teologi vurdere de Jesusbilder som kommer til uttrykk i andre religioner?
- Hva betyr Jesu særstilling i følge kristen teologi for kristendommens møte med andre religioner, og for kirkens misjon overfor mennesker av annen tro?

14) Nyreligiøsitet, modernitet og personlig identitet

Nyere ikke-kristne religiøse strømninger preger i økende grad de pluralistiske vestlige samfunn. I dette valgemnet vil vi undersøke hva som er de viktigste elementene i moderne religiøsitet, hvor de har sitt religionshistoriske opphav, og hvilke religiøse behov de tilfredsstiller hos mennesker i dag. Vi vil også se hvilke endringer moderne religiøsitet fører til i folkereligiøsiteten, og hvilke utfordringer den nye religiøse situasjonen stiller kirken overfor. Lærestoffet vil bli hentet fra religionsvitenskap, religionssosiologi, misjonsvitenskap og praktisk teologi.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er det som kjennetegner moderne religiøsitet?
- Hvordan svarer moderne religiøsitet på menneskers religiøse behov, deres gudslengsel og behov for mening?
- Hvordan kan religions sosiologien og religions psykologien hjelpe teologien til en bedre forståelse av moderne religiøsitet?
- Hvordan har moderne ikke-kristen religiøsitet påvirket folkereligiøsiteten?
- Hvordan skal vi vurdere moderne religiøsitet ut fra kristen teologi, og hvordan bør kirken i sin teologi, forkynnelse og praksis møte den utfordringen den representerer?

Som valgemme i ST kan man velge valgemme 6 og 7.

Valgemner i religions- og livssynskunnskap (RL)

15) Gudsbilde og profetisme i religionsmøtet

Møtet mellom forskjellige religioner er et sentralt trekk i vår tid. I vår kulturkrets er særlig møtet mellom kristendom og islam aktuelt. Slike møter foregikk også i bibelsk tid. Blant annet ser vi i Det gamle testamente hvordan profetenes forkynnelse av Herren som eneste Gud møtte annen religiøsitet. Dette valgemnet ønsker å se dagens religionsmøte i lys av det bibelske materialet. Lærestoffet er hentet fra religionsvitenskap, misjonsvitenskap, gammeltestamentlig teologi og noe nytestamentlig teologi og judaistikk. Dialogen mellom islam og kristendom til emnene "gudsbilde" og "åpenbaring/profeti" sammenholdes med gudsbildet og den profetiske selvforståelse i gammeltestamentlig profeti. Som ett særskilt område skal en også studere forståelse av Abraham og Isak/Ismael i islam, antikk jødedom og urkristendom.

Studiet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er likheter og forskjeller mellom islam, jødedom og kristendom når det gjelder Gudsbilde og åpenbaringsforståelse? Kan en si at religionene har "samme Gud"?
- På hvilken måte influerer gudsbilde og åpenbaringsforståelse møtet mellom religioner?
- På hvilken måte kan en si at jødedom, kristendom og islam er "abrahamittiske religioner"?
- Hvordan kan en si at islams, jødedommens og kristendommens respektive særpreg speiles i forståelsen av Abraham-figuren?

16) Etikk i religioner

Dette valgemnet tar sitt utgangspunkt i de etiske utfordringene som menneskeheten står overfor, og i den pågående debatten om muligheten for å nå fram til en felles etikk på tvers av religioner og livssyn. Valgemnet er tverrfaglig, med bidrag fra religionsvitenskap og fra etikk.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er karakteristiske kjennetegn ved den etikk som vi finner i hver av verdensreligionene buddhisme, kristendom og islam?
- I hvilken utstrekning kan det sies å foreligge etisk konsens mellom disse tre tradisjonene, og hva er de viktigste forskjellene?
- Hvilke bestrebelser foregår i vår tid for å etablere en fellesetisk basis mellom ulike religioner?
- Hva er innholdet i noen utvalgte teorier som har forsøkt å tilrettelegge forholdet mellom

- ulike religiøs-etiske tradisjoner?
- Hvilken rolle spiller i denne sammenheng det generelle forholdet mellom etikk og religion?
- Hvilke teologiske premisser må legges til grunn for den kristne etikks tilnærming til problemfeltet?
- Hvilke muligheter og hvilke begrensninger er det ifølge kristen etikk for en interreligiøs fellesetikk?

17) Religionens rolle i det moderne samfunn

Valgemnet etablerer et sosiologisk perspektiv på religionen og dens rolle i den moderne verden. Det tradisjonelle sosiologiske perspektiv har vært sekulariseringsperspektivet, som har forutsatt at religionen er blitt fortrent til privatsfæren, mens den har mistet sin betydning i samfunnslivet. Ulike eksempler på at religionen har fornyet og styrket sin rolle i mange samfunn, utfordrer dette perspektivet og krever en fornyet gjennomtenkning av spørsmålet om religionens rolle i det moderne samfunn.

Arbeidet med emnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva preger utviklingen av religionens rolle i det moderne samfunn?
- Hvilke teoretiske sosiologiske modeller kan kaste lys over denne rolle?
- Hva er forholdet mellom religionens private og dens offentlige funksjon, herunder forholdet mellom religion og politikk?
- I hvilken forstand kan religion i det moderne samfunn oppfattes som "civil religion"?
- Hvordan varierer religionens samfunnsmessige betydning mellom ulike land og geografiske områder?
- Hvilken rolle spiller religion for sosiale endringer?
- Hvilken rolle spiller religion for sosiale og politiske konflikter?
- På hvilken måte og ut fra hvilke teoretiske modeller kan religionens rolle i det moderne samfunn beskrives og forstås?

18) Religionspsykologi

Religion og psykologi er begge – ut fra hver sin vinkel – opptatt av hva som gjør mennesker til det vi er – hva som skaper vår identitet. Dette utfordrer til tverrfaglig arbeid, og til å tenke grunnleggende gjennom teologiens forhold til andre vitenskaper. Sammenhengen mellom religion og psykologi kan beskrives på mange nivåer, og har vært gjenstand for en rekke ulike teoretiske tilnærminger. Studiet av valgemnet i religionspsykologi skal gi et første innblikk i disse problemstillingene, og også gi studenten bedre innsikt i forholdet mellom religiøs tro og psykisk helse.

Studiet av dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er sentrale teoretiske tilnærminger i beskrivelsen av sammenhengen mellom religiøs og psykologisk problematikk?
- Hvilken rolle har religion i forbindelse med identitetsdannelse?
- Hvilke ulike sammenhenger kan det være mellom religiøs orientering og psykisk helse?
- Hvordan utfordrer religionspsykologien til en dypere og bredere forståelse av teologisk antropologi? Kan den teologiske antropologien også bidra til en fordypet forståelse av den psykologiske problematikken?

19. Kultur- og religionsmøte - middelalder

Hensikten med studiet er å vinne grundig innsikt i kirkens møte med islam og jødedommen, og i kirkens møte med den germanske verden i middelalderen. Studiet vil også gi god innsikt i kristendommens dialoger med jødedom og islam.

Følgende problemstillinger er sentrale:

- I hvilke teologiske kategorier plasserte kirken Islam, og hva var hovedlinjene i debatten mellom kristne og muslimer?
- Hvilke nye utfordringer fra Islam og jødedommen ble kirken stilt overfor i middelalderen, og hvilke nye svar ble gitt?

Som valgemne i RL kan man også velge valgemne 14

2.6 Hovedoppgaven

Generelt

Hovedoppgaven skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid innenfor et avgrenset område. Arbeidet med oppgaven skal styrke studentens faglige grunnlag for undervisning og annen yrkesutøvelse og gi opplæring til forskning.

En hovedoppgave kan være en selvstendig undersøkelse bygd på kildemateriale, eller den kan være en vurderende analyse av andres forskning. Den kan være frittstående eller en del av et større forskningsprosjekt hvor flere er engasjert. Emnet kan velges fra hele det fag- og forskningsfeltet som inngår i fakultetets studieplaner i kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering. Valg og vinkling av emne skal tilpasses de overordnede målene for hovedfagsstudiet.

Alle studenter som skriver hovedoppgave, skal ha avtale med en veileder (jfr. instruks for veiledningsforhold, vedlegg 3). Veilederen skal bl.a. godkjenne emnet for hovedoppgaven. Studenten tar selv initiativ for å finne en veileder. Veilederen skal normalt ha doktorgrad eller tilsvarende kompetanse.

Ordinær hovedoppgave

Emnet for ordinær hovedoppgave (20 vekttall) velges av studenten i samråd med veileder. Veilederen skal godkjenne emnet. Godkjenningen innebærer at emnet ligger innenfor hovedfagets fagfelt og at emnet er egnet for en hovedoppgave.

Studenten må selv sørge for å få emnet godkjent. Godkjenningen skjer på fastsatt skjema. Skjema med veilederens godkjenning av oppgavens arbeidstittel leveres til studieadministrasjonen.

Når oppgaven leveres, skal den være skrevet på maskin eller PC. Den bør ikke være på mindre enn 60 sider eller mer enn 150 sider.

Tidsbegrenset hovedoppgave

Dersom man velger å skrive en tidsbegrenset hovedoppgave, blir pensum utvidet med et ekstra valgemne (2vt) og et særpensum (3vt) fra et bestemt fagfelt. Fagfelt og særpensum avtales med en veileder senest innen utgangen av semesteret før man tar eksamen i valgemner.

Tidsbegrenset hovedoppgave skrives over oppgitt emne, og skal leveres innen 4 måneder fra emnet blir utlevert. Oppgaven forberedes gjennom arbeid med særpensum. Emnet fastsettes av veilederen og hentes fra det avtalte fagfeltet.

Når oppgaven leveres, skal den være skrevet på maskin/PC eller renskrevet for hånd. Oppgaven bør ikke være mindre enn 50 sider eller mer enn 80 sider.

Dersom oppgaven leveres håndskrevet, kan den renskrives på maskin eller PC etter at fristen er utgått. Originalen oppbevares da på fakultetet for kontroll. Fristene nedenfor regnes fra den tid oppgaven er levert renskrevet på maskin eller PC.

Felles bestemmelser for alle hovedoppgaver

Hovedoppgaven leveres inn i ett trykkeklaart eksemplar. Eventuell beskjed om utlånsklausul (dvs. at oppgaven bare kan lånes ut og brukes med forfatterens samtykke) må gis på eget skjema ved innleveringen.

Fakultetet sørger for mangfoldiggjøring, innbinding og forsendelse av 5 eksemplarer av oppgaven, uten utgift for studenten. (Disse eksemplarene går til veilederen, til de to andre sensorene, til MFs bibliotek og til MFs arkiv).

Innen 3 uker (universitetsferier ikke medregnet) etter innlevering skal det gis beskjed til studenten om oppgaven er godkjent.

Når oppgaven leveres til sensur etter at de øvrige prøvene til hovedfagseksamen er bestått, skal den endelige karakteren normalt fastsettes innen 2 måneder etter innlevering. Universitetsferier regnes ikke med.

3. Arbeidsmåter og undervisning

Store deler av fellespensum blir gjennomgått og utdypet ved undervisning i løpet av tre semestre. Undervisningen blir dels gitt i forelesninger, dels i seminarer, og studentene oppfordres til å være aktive deltakere. Kurs i vitenskapsteori og metodelære holdes annethvert semester. Undervisningen i valgemner blir gitt i forelesninger, dels i seminarer. Hvilke valgemner det blir gitt undervisning i, vil variere fra semester til semester. Pensum dekkes ikke fullstendig av undervisning, og mye er derfor basert på selvstudium. Studentene oppfordres til å danne kollokviegrupper.

4. Vurdering og eksamen

Prøvene

Hovedfagseksamen omfatter

- et essay på 5-10 sider i vitenskapsteori og metodelære, som skal godkjennes av en faglærer
- en 8 timers skriftlig prøve i Det nye testamente (fellespensum)
- en hjemme-eksamen i systematisk teologi (fellespensum)
- en 6 timers skriftlig prøve med oppgave fra ett av valgemnene eller fra RL
- en muntlig prøve i Det nye testamente (fellespensum) og i systematisk teologi (fellespensum)
- hovedoppgaven

Studenten bør levere og ha fått godkjent sitt essay i vitenskapsteori og metodelære før de øvrige skriftlige og muntlige eksamener. Essayet må være godkjent før innlevering av

hovedoppgaven.

Etter at studentene har fått utlevert oppgaveteksten til hjemme-eksamen i systematisk teologi, vil det bli gitt en felles veiledning for alle eksamenskandidatene. Oppgavebesvarelsen skal ikke være lenger enn 6000 ord (tilsvarer 15 A4-sider med 400 ord pr.side). Besvarelsen skal helst leveres i maskinskrevet stand. Referanser til litteratur skal skrives i fotnoter, og oppgaven skal inneholde en litteraturliste.

De skriftlige prøvene kan avlegges i samme semester, eller de kan avlegges over to eller tre semester. For å avlegge prøven i Det nye testamente, må eksamen i Semesteremne i koinégresk og jødisk-hellenistisk kultur være bestått.

Ordinær hovedoppgave kan leveres før eller etter de skriftlige og muntlige prøvene.

Tidsbegrenset hovedoppgave over oppgitt emne skrives etter at de øvrige prøvene til hovedfagseksamen er bestått. Studenter som skal skrive tidsbegrenset hovedoppgave, kan også få en muntlig prøve i sitt særpensum.

Karakterberegning

De muntlige prøvene i NT og ST justerer karakterene som er gitt på de tilsvarende skriftlige prøvene. Hvis det blir gitt muntlig prøve i særpensum, justerer denne prøven den skriftlige karakteren i valgemenne.

Ved sammenregning til samlet karakter teller de skriftlige og muntlige prøvene slik:

- Det nye testamente: 1/3
- Systematisk teologi: 1/3
- Valgemner/RL: 1/3

Samlet hovedfagskarakter regnes ut på denne måten:

- Ordinær hovedoppgave teller likt med den samlede karakteren for de skriftlige og muntlige prøvene.
- Tidsbegrenset hovedoppgave teller 1/3 i forhold til den samlede karakteren for de skriftlige og muntlige prøvene.

Godkjente hjelpemidler ved eksamen

a. Ved de skriftlige prøver kan en ha med de samme hjelpemidler som ved prøvene i bibelfag ved II. avdeling av teologisk embetseksamen:

Tekstutgaver:

ELLIGER, K./RUDOLPH, W. (red.): Biblia Hebraica Stuttgartensia, Stuttgart 1968 og senere
NESTLE, E./ALAND, K.(red): Novum Testamentum Graece, Stuttgart 1979 og senere
ALAND, K.(m.fl.) (red.): The Greek New Testament, Muenster 1975(også utgave m/dictionary)

HUCK/GREVEEN: Synopse der drei ersten Evangelien, Tübingen 13/1981

ALAND, K.: Synopsis Quattuor Evangeliorum, Stuttgart 12/1982

RALPHS, A. (red.): Septuaginta I-II, Stuttgart 8/1935

Konkordanser:

LISOWSKY, G.: Konkordanz zum Hebraeischen Alten Testament, Stuttgart 1958

MANDELKERN, S.: Veteris Testament Concordantiae, Jerusalem/Tel Aviv 1967

SCHMOLLER, O.: Handkonkordanz zum Neuen Testament, Stuttgart 1973

MORRISH, E.: A Concordance of the Septuagint, Grand Rapids 1983

HATCH, E./REDPATH, H.A.: A Concordance to the Septuagint, I-II, Graz 1954

Leksika

GESENIUS, W./BUHL, F.: Hebraeisches und Aramaeisches Handwörterbuch ueber das alte Testament, Berlin/Göttingen/Heidelberg 1962

BROWN, F./DRIVER, S.R./BRIGGS, C.A.: The New Brown-Driver-Briggs-Gesenius Hebrew-Aramaic Lexicon, Lafayette 1981.

BROWN, F./DRIVER, S.R./BRIGGS, C.A.: A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, Oxford 1972

KOEHLER, L. /BAIJMGARTNER, W.: Lexicon in Veteris Testamenti Libros, Leiden 1953 (med Supplementum ad. 1958)

HOLLADAY, W.L.: A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament, Oxford 1971

BAUER, W.: Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur, Berlin/New York 1971

(GINGRICH, F.W./DANKER, F.W.: A Greek-English Lexicon of the New Testament and other Early Christian Literature, Chicago 1979)

Ordbøker:

Det er tillatt å ha med norsk ordliste, bokmål-nynorsk ordliste, latinsk ordbok og ordbøker fra og til de viktigste moderne språk: engelsk-norsk, tysk-norsk, fransk-norsk og vice versa.

b. Videre er det tillatt å bruke de samme hjelpemidler som ved grunnfagseksamen, nemlig:

Bibelen, 1930-utgaven og 1978-oversettelsen (2. utgave 1985) på bokmål og nynorsk.

("Forklaringer av noen viktige ord og uttrykk", "Ordforklaringer" samt "Tidstabell" er klippet bort.)

Johnstad, G. (o fl.): Evangelie-synopse, Det norske Bibelselskap, Oslo 1993

Bibelordbok (på bokmål av K.G. og nynorsk av LEHMANN, E.: Ordbok for Det Nye Testamentet, Oslo 1955).

Ord i Bibelen, Det norske Bibelselskap, Oslo 1987

Bibelord, Oslo 1992

c. Dessuten kan en ha med:

ALAND, K (ed.): Synopsis of the Four Gospels, Greek-English Edition of the Synopsis Quattuor Evangeliorum, UBS, 1979.

Konkordans til Det nye testamente (Bib.selsk.), Oslo 1987

For tilføyelser, merknader, understrekninger m.v. i de litterære hjelpemidler som er **nevnt i pkt a og c**, gjelder følgende regler:

Det forutsettes at tilføyelser, merknader, understrekninger m.v. gjøres med kun en farge, der annet ikke er presisert.

I tekstutgaver av Det gamle testamente kan det i margin være avmerket den tradisjonelle kildesondring ved hjelp av vanlige bokstavtegn og eventuelt ved bruk av forskjellige farger. Understreking i flere farger tillates der hvor flere kilder forekommer på samme linje.

I alle tekstutgaver tillates

- innholdsregister
- understreking av lesemåter i apparatet
- en strek under henvisningsbokstaver(-tegn) oppe i teksten som signaliserer en slik understreking
- tilføyelse av lesemåter eller konjekture som ikke finnes i apparatet, også angivelse av grunnlag eller motivering for disse, dog slik at man herunder kun nytter de vanlige tegn, bokstaver eller termini som forekommer i apparat og tekst i de godkjente tekstutgaver.

I synopseser kan det være avmerket særstoff/fellesstoff, f.eks. ved bruk av forskjellige farger, men uten bruk av ord, bokstaver eller tall.

I konkordanser og ordbøker/leksika tillates

- alfabetregister
- understreking av ord og tall. Flere farger kan brukes.

Utover dette er ingen tilføyelser, merker eller understrekninger tillatt.

d. Hjelpemidler ved muntlig eksamen

Ved muntlig eksamen i Det nye testamente benyttes kun gresk tekstutgave av Det nye testamente.

Litteratur

Den oppførte litteraturen tolker studieplanen med hensyn til omfang og fordypningsgrad. Tilfanget av pensumlitteratur er i prinsippet åpent. Det betyr at en student kan legge opp annen litteratur med tilsvarende (eller større) omfang og fordypningsgrad. Fagseksjonen skal godkjenne litteratur som er valgt i stedet for den som er oppført nedenfor. Det må søkes skriftlig om slik godkjenning innen nærmere fastsatt frist.

Til 2.1 Det nye testamente

Fellespensum

Eksegese

Arbeidet med det eksegetiske pensum sikter mot å knytte sammen kunnskaper i gresk språk, eksegetiske metoder og bibelteologi. I dette arbeidet er kommentarene ikke å betrakte som direkte pensumbøker, men de som anbefales, gir en antydning om arbeidsmåte og faglig nivå til eksamen. De kommentarene som er merket med ⊕ er ikke grunnspråklige og må derfor suppleres med språklig analyse.

Lukasevangeliet

Kommentarer:

Fitzmyer, J.: *The Gospel according to Luke I-IX/X-XXIV* (AB 28-28A). Garden City: Doubleday, 1981-85

eller

⊕ Green, J. B.: *The Gospel of Luke* (NICNT), Grand Rapids: Eerdmans, 1997

eller

⊕ Johnson, L. T.: *The Gospel of Luke* (Sacra Pagina 3). Collegeville: Liturgical Press, 1991

eller

Marshall, I. H.: *The Gospel of Luke* (NIGTC) Exeter: Paternoster Press, 1978.

Galaterbrevet

Kommentarer:

Longenecker, R.: *Galatians* (WBC 41). Dallas: Word, 1990

eller

Bruce, F. F.: *Commentary on Galatians* (NIGTC). Grand Rapids: Eerdmans, 1982

eller

⊕ Dunn, J. D. G.: *A Commentary on the Epistle to the Galatians* (BNTC), London: Black, 1993

eller

⊕ Matera, F. J.: *Galatians* (Sacra Pagina 9). Collegeville: Liturgical Press, 1992

eller

Martyn, J. L.: *Galatians: A new Translation with Introduction and Commentary*, (AB 33 A)
New York: Doubleday, 1998

Johannesevangeliet

Culpepper, A.: *Anatomy of the Fourth Gospel. A Study in Literary Design*, Philadelphia:
Fortress, 1993

1. Korinterbrev 8-10

Witherington III, B.: *Conflict and Community in Corinth. A Socio-Rhetorical Commentary on
1 and 2 Corinthians*. Grand Rapids: Eerdmans, 1995, s. 186-230

Branick, V.: *The House Church in the Writings of Paul*. Wilmington: Michael Glazier, 1989

Theissen, G.: *The Social Setting of Pauline Christianity. Essays on Corinth*. Philadelphia:
Fortress Press, 1982, s. 69-143.

1. Korinterbrev 11-14:

Witherington III, B.: *Conflict and Community in Corinth. A Socio-Rhetorical Commentary on
1 and 2 Corinthians*. Grand Rapids: Eerdmans, 1995, s. 231-290

Carson, D. A.: *Showing the Spirit. A Theological Exposition of 1 Corinthians 12-14*. Grand
Rapids: Baker Book House, 1987.

Theissen, G.: *The Social Setting of Pauline Christianity. Essays on Corinth*. Philadelphia:
Fortress Press, 1982, s. 145-174.

1. Petersbrev

Winter, B.W.: *Seek the Welfare of the City, Christians as Benefactors and Citizens*, Grand
Rapids: Eerdmans/Carlisle: Pater Noster, 1994

Balch, D.L.: *Let Wives be Submissive. The Domestic Code of I Peter* (SBL MS 26) Atlanta:
Scholars Press, 1981, s. 51-121.

Bibelteologi

Paulinsk bibelteologi

Sandnes, K.O.: *I tidens fylde, En innføring i Paulus' teologi*, Oslo: Luther, 1996

Ladd, G.E.: *A Theology of the New Testament*, Rev. ed., Grand Rapids: Eerdmans, 1993, s.
499-520.

Schrage, W.: *The Ethics of the New Testament*. Philadelphia: Fortress Press, 1988 (tysk
original 1982), s.217-239

Helbibelsk teologi

Campanhausen, H. von: *Den kristne bibel blir til*. Oslo: Land og Kirke/Gyldendal, 1976, s.
60-89; 189-231.

Knierim, R. P.: *The Task of Old Testament Theology: Substance, Method, and Cases: Essays*,

Grand Rapids: Eerdmans, 1995, s. 57-170.

Til 2.2 Systematisk teologi

Fellespensum

Dogmatikk

McGrath, A.E.: *Christian Theology. An Introduction*, 2.ed. Oxford: Blackwell, 1997, s.181-459

Etikk og moralfilosofi

Asheim, Ivar: *Mer enn normer. Grunnlagsetikk*. Oslo: Universitetsforlaget 1994, s.51-218

Johansen, K.E. (red.): *Etikk - en innføring*. Oslo: Cappelen Forlag, 1994, s.93-175

Bexell, G.: "Etik i religiösa traditioner", i G.Bexell og C.- H. Grenholm: *Teologisk etik. En introduktion*. Stockholm: Verbum Förlag, 1997, s.45-68.

Religionsfilosofi og religionsteologi

Hick, J.: *Philosophy of Religion*, 4. ed., Claremont: Prentice-Hall International, 1990, s.1-119

Wigen, T.: *Religionsfilosofi: En bok om tro og fornuft og livets mening*, Oslo: Luther Forlag, 1993, s.155-185.

Religionspedagogikk

Asheim, I.: *Tro, dannelse, oppdragelse. Religionspedagogiske emner og grunnbegreper*. Skrivestua, MF, 1977, s.14-51.

Engen, T. O.: "Integrerende sosialisering i majoritetens skole", i T. O. Engen m.fl.: *Like muligheter? Migrasjonspedagogikk i videregående skole*. Oslo: Ad Notam/Gyldendal 1994, s.145-168.

enten

Mach, Z.: *Symbols, Conflicts and Identity: Essays in Political Anthropology*, 1993. Ca.100 sider i utvalg.

eller

Eriksen, T. Hylland: *Flerkulturell forståelse*. Oslo, 1997. Ca.100 sider i utvalg.

eller

Time, S. (red.): *Om kulturell identitet: Ei essaysamling*, Oslo, 1997. Ca.100 sider i utvalg.

Klassiske tekster fra teologihistorien

Athanasius: *De Incarnatione Verbi (318/320)*. Et utvalg i oversettelse, i: *Teologiske tekster: Udvalg af klassiske dogmatisk tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s.33-47

Anselm: *Cur Deus homo (1098)*. Et utvalg i oversettelse, i: *Teologiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s. 109-135

Luther, M.: *Om den kristne frihet (1520)*, i: Luther: *Verker i utvalg*, Bd. II. Ved I. Lønning og T. Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1979, s. 192-193 og 203-234

- Luther, M.: *Til rådsherrene i alle Tysklands byer om at de skal opprette og underholde kristelige skoler (1524)*, i: M. Luther: *Verker i utvalg*, Bd. IV. Ved I. Lønning og T. Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1981, s. 34-58
- Luther, M.: *Den store katekisme*. Et utvalg: "Forord", "Det første budet", "Den andre delen. Om troen", i: M. Luther: *Verker i utvalg*, Bd. V. Ved I. Lønning og T. Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1982, s. 243-251 og 292-301
- Luther, M.: *Om mennesket (1536)*, i: M. Luther: *Verker i utvalg*, Bd. VI. Ved I. Lønning og T. Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1982, s. 334-338
- Lessing, G.E.: *Om beviset i ånd og kraft (1777)*. i: *Teologiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s. 311-322
- Kierkegaard, S.: *Philosophiske Smuler (1844)* / Udgivet med indledning og kommentarer af Niels Thulstrup, 4.oplag. København: C.A. Reitzel, 1995, Cap. I, II, III, IV og V.
- Troeltsch, E.: "The Place of Christianity among the World Religions" (1923), i: J. Hick & B. Hebblethwaite (ed.): *Christianity and other Religions. Selected Readings*. Glasgow: Collins Fount Paperbacks, 1980, s. 11-31
- Barth, K.: "Det første bud som teologisk aksiom" (1933), i: *Teologiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s. 352-367
- Barth, K.: "The Revelation of God as the Abolition of Religion" (1939), i: Hick & Hebblethwaite: *Christianity and other Religions*, s.32-51
- Rahner, K.: "Christianity and the Non-Christian Religions" (1961), i: Hick & Hebblethwaite: *Christianity and Other Religions*, s.52-79
- Vatican II: "Declaration on the Relation of the Church to Non-Christial Religions" (1965), i: Hick & Hebblethwaite: *Christianity and other Religions*, s.80-86
- Smith, W.C.: "The Christian in a Religiously Plural World" (1976), i: Hick & Hebblethwaite: *Christianity and other Religions*, s.87-107
- Løgstrup, K.E.: *Den etiske fordring (1956)*. København: Gyldendal, 1966 (eller senere), s.9-39 og 122-132
- Pannenberg, W.: "Dogmatische Thesen zur Lehre von der Offenbarung", i: Pannenberg (red.): *Offenbarung als Geschichte*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1961, 4.Aufl. 1970, s.91-114. Engelsk oversettelse i Pannenberg: *Revelation and History*, New York 1968.
- Lindbeck, G.A.: *The Nature of Doctrine. Religion and Theology in a Postliberal Age*. London: SPCK, 1984, s.7-88
- Joint Declaration on the Doctrine of Justification*. Final Proposal. Lutheran World Federation, 1997

Til 2.3 Religions- og livssynskunnskap

- da Silva, A. B. og Ore, K.: *Hva er religionsfenomenologi? En kritisk analyse av religionsstudiet*. Stavanger, Misjonshøgskolens forlag, 1996, s.37-66
- Breivik, N. O.: *Religion og historie. Til forståelse av Mircea Eliades religionsforskning*. Stavanger 1987, s.1-14, 59-120, 164-212
- Aadnanes, P. M.: *Det nye tusenårsriket. New Age som livssyn*. Oslo, Universitetsforlaget, 1997, s.25-59
- Kurtén, T.: *Tillit, verklighet och värde. Begreppsliga reflexioner kring livsåskådningar hos fyrtioen finska författare*. Bokförlaget Nya Doxa, Lund, 1995, s.7-156, 195-241

Til 2.4 Vitenskapsteori og metodelære

- Egger, W.: *How to read the New Testament: An Introduction to Linguistic and Historical-Critical Methodology*, Peabody: Hendrickson, 1996. (Tysk original: *Methodenlehre zum Neuen Testament, Einführung in linguistische und historisch-kritische Methoden*, Herder 1990) (et utvalg på ca.150 s.)
- Henriksen, J.-O.(red.): *Tegn, tekst og tolk. Teologisk hermeneutikk i fortid og nåtid*. Oslo: Universitetsforlaget, 1994, s.13-17 og 159-274
- Kjeldstadli, Knut: *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget, 1992/93, s.113-142 og 183-199
- Kaldal, Ingar: "Å fortelje, å forklare og å tenke historisk", *Historisk Tidsskrift* 72 (1993), s.80-100
- Gilje, N. og Grimen, H.: *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget 1993, s.106-141
- Skirbekk, Gunnar: "Samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi", i: K.S.Johannessen (red.): *Glimt fra vitenskapsfilosofiens hovedområder*. Bergen: Sigma forlag 1985, s.133-150
- Hegstad, Harald: "Feltarbeid som teologisk metode", *Ung Teologi* 30 (1997), s. 77-87
- da Silva, A. B. og Ore, K.: *Hva er religionsfenomenologi? En kritisk analyse av religionsstudiet*. Stavanger: Misjonshøgskolens forlag, 1996, s.1-36.
- Aadnanes, P. M.: *Det nye tusenårsriket. New Age som livssyn*. Oslo, Universitetsforlaget 1997, s.61-84

Til 2.5 Valgemner

1) De eldste kristne menigheter i sosiologisk lys

- Holmberg, B.: *Sociology and the New Testamen: An Appraisal*, Minneapolis: Fortress Press, 1990.
- Meeks, W. A.: *The First Urban Christians. The Social World of the Apostle Paul*. New Haven and London: Yale University Press, 1983.

2) Kvinnenes stilling i den eldste kirke

- Keener, C. S.: *Paul, Women & Wives. Marriage and Women's Ministry in the Letters of Paul*. Peabody: Hendrickson, 1992.
- Witherington, B.: *Women in the Earliest Churches* (SNTSMS 59) Cambridge: Cambridge University Press, 1988, s.128-220.

3) Bønn i Bibelen

- Balentine, S.E.: *Prayer in the Hebrew Bible. The Drama of Divine-Human Dialogue*. Minneapolis: Fortress Press, 1993.
- Cullmann, O.: *Prayer in the New Testament: With Answers from the New Testament to Today's Questions*, London: SCM Press, 1995.

4) Fromhet og gudstjenesteliv i den tidlige kirke

Skarsaune, O.: *Christian Origins and Jewish Roots* (under utgivelse), kap. 19.

Bradshaw, P.E.: *Daily Prayer in the early Church: A Study of the Origin and Early Development of the Divine Office*, London: SPCK, 1982, s. 1-71.

Martin, R.P.: *The Worship of God, Some Theological, Pastoral, and Practical Reflections*, Grand Rapids: Eerdmans, 1982 eller senere.

Tångberg, K.A., "Synagogen og synagogelitteraturen" i H. Kvalbein (red.): *Blant skriftlærde og fariseere. Jødedommen i oldtiden*, Oslo: Verbum, 1984, s. 85.102

Tekstutgaver:

Plinius: *Bok X, Brev 96*, i: Sigfred Pedersen: *Den nytestamentlige tids historie* (DKNT 2). Århus: Aarhus Universitetsforlag, 1994, s.460-461.

Didache i *De apostoliske fedre: I norsk oversettelse med innledninger og noter*, redigert av E. Baasland og R. Hvalvik, Oslo: Luther, 1984; 1997²

Justin Martyr: *Apologier, Oversat med indledning og kommentar* ved Henrik Pontoppidan Thyssen, (Bibel og historie 18), Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 1996

5) Det nye testamente og den antikke retorikk

Andersen, Ø.: *I retorikkens hage*. Oslo: Universitetsforlaget 1995, s. 1-162, 241-257 og 273-306.

Kennedy, George A.: *New Testament Interpretation through Rhetorical Criticism*, Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1984.

Baasland, E.: "Retorikk i Det nye testamente og i dagens preken", *Halvårsskrift for praktisk teologi* 1987, nr. 2, s.3-11.

Morland, K. A.: "Retorikken er verd en renessanse!", *Halvårsskrift for praktisk teologi* 1992, nr. 1, s.3-11.

6) Den Hellige Ånds gjerning i Acta og vår tids misjon

Boer, H. R.: *Pentecost and Missions*. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans 1964, s. 48-160

"Come, Holy Spirit. Canberra, 1991. World Council of Churches Seventh Assembly", i: Scherer, J. A. and S. B. Evans (eds.): *New Directions in Mission and Evangelization 1. Basic Statements 1974-1991*. Maryknoll, N.Y.: Orbis Books, s. 84-88.

Dunn, J.D.G.: *Jesus and the Spirit: A Study of the Religious and Charismatic Experience of Jews and the first Christians as reflected in the New Testament*, London: SCM Press, 1975, s. 135-196

Engelsviken, T., "Åndeuddrivelse og helbredelse i de evangeliske kirker i Etiopien," *Mission* nr. 1, 1994, s. 19-24.

Jongeneel, J.A.B., "Ecumenical, Evangelical and Pentecostal/Charismatic Views on Mission as a Movement of the Holy Spirit", i Jongeneel, J.A.B., a.o. (eds.), *Pentecost, Mission and Ecumenism. Essays in Intercultural Theology*. Frankfurt a.M.: Peter Lang, 1992, s. 231-246.

Menzies, R. P., *The Development of Early Christian Pneumatology with special reference to Luke-Acts*. Sheffield: Sheffield Academic Press, 1991, s. 205-279.

Nordlander, A.: *Väckelse och växtvärk i Etiopien*. Stockhom: Verbum Förlag, 1996, s. 13-90.

Synnes, M.: "Hvor viktig er "tegn og under" i Lukas' misjonshistorie?" i Hvalvik, Reidar og Hans Kvalbein (red.): *Ad Acta. Studier til Apostlenes gjerninger og urkristendommens historie. Tilegnet professor Edvin Larsson på 70-årsdagen*, Oslo: Verbum, 1994, s. 362-378.

Wells, D.F., *God the Evangelist: How the Holy Spirit works to bring Men and Women to Faith*, Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 1987, s. 1-106

7) Kontekstuell bibeltolkning

Bevans, S.B.: *Models of Contextual Theology*, Maryknoll: Orbis, 1992

West, G.: *Biblical Hermeneutics of Liberation, Modes of Reading the Bible in the South Africa Context*, Maryknoll: Orbis, 1995

Kirk, J.A., *Liberation Theology, An Evangelical View from the Third World*, Basingstoke: Morgan & Scott, 1985, s.95-208

8) Kultur- og religionsmøte - oldkirken

Chadwick, H., *Early Christian Thought and the Classical Tradition: Studies in Justin, Clement, and Origen*. Oxford: Clarendon Press 1966 .

Horbury, W.: *Jews and Christians in Contact and Controversy*. Edinburgh: T&T Clark 1998, 70 s. utvalg.

Kildetekster i oversettelse:

Justin Martyr: 1. Apologi 1-31; 2. Apologi, i: JUSTIN : *Apologier* (oversatt av H. Pontoppidan Thyssen) (Bibel og historie 18). Århus: Aarhus Universitetsforlag 1996, 53-76; 107-120 [37 s.].

Justin Martyr: Dialogen med Tryfon 1-8, norsk overs. ved SKARSAUNE, O., fotokopi, 5 s.

Justin Martyr: Dialogen med Tryfon 9-141, eng. overs. i utvalg, 40 s.

Klemens av Alexandria: Utdrag av Protreptikos, i: *Fathers of the Second Century : Hermas, Tatian, Athenagoras, Theophilus and Clement of Alexandria (the Ante-Nicene Fathers, vol. 2)* (utgave ved COXE, A. CLEVELAND), . Grand Rapids: Eerdmans 1977 eller senere opptrykk, 171-206 [utdrag, 30 s.].

Tertullian: Utdrag fra Apologeticum, i: WELLE, I (red.) *Fra Oldkirken*. (Hovedverker av den kristne litteratur fra kirkefedrene til nutiden, B.1), (norsk oversettelse) Oslo: Lutherstiftelsens Forlag 1930, 14-49 [36 s.].

Augustin: Utdrag fra De Civitate Dei, i: AUGUSTIN : *Om Guds Stad*. (oversatt til dansk av Dalsgaard Larsen, B.): Århus, Aarhus Universitetsforlag 1984-1996 [utdrag 50 s.]

9) Frigjøringsteologi

Bevans, S.B.: *Models of Contextual Theology*, Orbis Books, Maryknoll: NY 1992

Cadorette, C. M.(ed.): *Liberation Theology. An Introductory Reader*, Orbis Books, Maryknoll: NY 1992, s.77-219

Gutiérrez, G.: *A Theology of Liberation: History, Politics and Salvation*, Orbis Books, Maryknoll: NY 1973, s.43-77 og 143-250

10) Teologi og litteratur

- Lothe, J.: *Fiksjon og film. Narrativ teori og analyse*. Oslo: Universitetsforlaget, 1994, s.11-114
- Bjerg, S.: *Den kristne grundfortælling. Studier over fortælling og teologi*. Århus: Aros, 1981, s.43-87; 175-245
- Kemp, P.: *Tid og fortælling. Introduktion til Paul Ricoeur*. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 1995
- Benjamin, W.: «Fortelleren» i *Kunstverket i reproduksjonsalderen*. Oslo 1991 (1975), s.179-201
- White, H.: «Storytelling. Historical and Ideological», i Robert Newman (red.): *Centuries' Ends, Narrative Means*. Stanford, 1996, s.58-78

11) Skapertro og naturetikk

- Ariansen, Per: *Miljøfilosofi: En innføring*, Oslo 1992, s. 97-234
- Henriksen, Jan-Olav: "Natur", i: Thorbjørnsen: *Utfordringer og ansvar. Områdeetikk*. Oslo: Universitetsforlaget 1994, s.85-109
- Henriksen, Jan-Olav: "Skapelsestro og vitenskapelig virkelighetsforståelse", i: P.W.Bøckman (red.): *Naturvitenskap og kristendom* (Relieff nr.33), Trondheim: Tapir 1993, s. 59-68
- Pannenberg, W.: *Toward a Theology of Nature: Essays on Science and Faith*, Louisville 1993, s. 1-14, 50-66.
- Santmire, H. P.: *The Travail of Nature. The Ambiguous Ecological Promise of Christian Theology*, Philadelphia 1985

12) Etikk, identitetsdannelse og pedagogikk

- Asheim, I.: *Hva betyr holdninger? Studier i dydsetikk*, Oslo: Tano Aschehoug, 1997, kap. I-III, V-VI og VIII.
- Erikson, E.H.: *Identitet: Ungdom og kriser*. København: Reitzel, 1971, s.87-134
- Meilaender, G.C.: *The Theory and Practice of Virtue*. Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1984, s. 45-99.
- Enten alt. A:
Taylor, Ch.: *The Ethics of Authenticity*. Cambridge, Mass. 1991, s. 1-53
- Eller alt. B:
J.W.Fowler, K. E. Nipkow, F. Schweitzer (eds.): *Stages of Faith and Religious Development: Implications for Church, Education and Society*, London: SCM, 1992, s. 19-36 og 67-98.

13) Jesusbildet i kristendommen og religionene

- Cragg, K.: *The Christian and Other Religion: The Measure of Christ*, London: Mowbrays, 1977, s. 31-64, 82-119.
- Gärtner, B.: *Et nytt evangelium? Thomasevangeliets hemlige Jesusord*, Stockholm: Diakonistyrelsesns bokförlag, 1960, s. 13-21; 36-43; 121-129
- Gilhus, I.S.: "Hinduismens oppfatninger av Jesus", i: *Kirke og kultur*, 1984, s. 363-370.
- Norsk Tidsskrift for Misjon*, nr. 4, 1989, s. 189-237.
- Opsal, J.: *Lydighetens vei. Islams veier til vår tid*, Oslo: Universitetsforlaget, 1994, s. 137-151.

- Rian, D.: "Skolen, pluralismen og religionene. Noen fagdidaktiske synspunkter" og "Innfallsvinkler til religionsundervisningen. Noen aspekter", i: P. Kværne og D. Rian: *Religionshistorie og religionsundervisning: Noen fagdidaktiske synspunkter*, (Relieff 11), Trondheim: Tapir, 1983, s. 39-76.
- Romarheim, A.: *Kristus i Vannmannens tegn. Nyreligiøse oppfatninger av Jesus Kristus*, Oslo: Credo, 1994, s. 25-86.
- Sandnes, K.O.: «Beyond 'Love Language'. A Critical Examination of Krister Stendahl's Exegesis of Acts 4:12», i *Studia Theologica*, nr.1, 1998, s.43-56
- Stendahl, K.: «Kristi herravælde och religiøs pluralism», i *KISA Rapport, nr.2, 1990*, fra Svenska Kyrkans Forskningsråd, s.21-35
- Wessels, A.: *Images of Christ. How Jesus is perceived and portrayed in non-European cultures*, London: SCM Press, 1990, s. 1-20 og 38-56.

Kildetekster:

- Koranen*, tilrettelagt i oversettelse av E. Berg, Oslo: Universitetsforlaget, 1980, sure 5,17-22; 5,109-120; 19; 61; 112.
- Spangler, D.: *Reflections on the Christ*. Findhorn, Scotland: Findhorn Publications, 1981, s. 1-45.
- Steiner, R.: *From Buddha to Christ*. Spring Valley, New York: The Anthroposophic Press, 1978, s. 3-50.
- Vivekananda, S.: "Christ the Messenger", i: Nikhilananda: *Vivekananda, the Yogas and Other Works*, New York: Ramakrishna-Vivekananda Center, 1953, s. 713-721.

14) Nyreligiøsitet, modernitet og personlig identitet

- Gilhus, I.S. og L.Mikaelsson: *Kulturens refortrylling. Nyreligiøsitet i moderne samfunn*, Oslo: Universitetsforlaget, 1998
- Repstad, P.: *Religiøst liv i det moderne Norge. Et sosiologisk kart*, Kristiansand: Høyskoleforlaget 1997
- Romarheim, A.: *Kristus i Vannmannens tegn: Nyreligiøse oppfatninger av Jesus Kristus*, Oslo: Credo, 1994, s. 9-86.
- Romarheim, A. og M. Holter: *Margit Sandemo og den mystiske Lucifer: okkult verdensbilde i pocketformat*, Oslo: Credo 1993, s. 33-54.
- Thelle, N.R.: *Ditt ansikt søker jeg: Tekster om tro*, Oslo: Oriens, 1993, s. 69-90.

Kildetekster:

- Sandemo, M.: *Er det noen der ute*, Bind nr. 47 i Sagaen om Isfolket, Oslo: Bladkompaniet, 1989.

15) Gudsbilde og profetisme i religionsmøtet

- Chapman, C: "Rethinking the Gospel for Muslims" and "The God Who Reveals", i: J.D.Woodberry (ed.): *Muslims and Christians on the Emmaus Road: Crucial Issues in Witness among Muslims*, Monrovia: Marc, 1989, s. 105-148.
- al Faruqi, I. R. (ed.): *Triologue of the Abrahamic Faiths: Papers presented to the Islamic Studies Group of America, Academy of Religion*, Brentwood: International Institute of Islamic Thought, 1982, s. 1-28.
- Kateregga, B.D. og D.W. Shenk: *Islam och Kristen Tro*, Älvsjö: Verbum, 1983, s. 25-41, 53-66, 104-112, 113-128, 142-155, 198-203.

- Lang, B.: *Monotheism and the Prophetic Minority: An Essay in Biblical History and Sociology*, Sheffield: The Almond Press, 1983, s. 13-127, 138-157.
- Manns, F. (ed.): *The Sacrifice of Isaac: in the Three Monotheistic Religions*, Jerusalem: Franciscan Printing Press, 1995, s. 69-80, 99-164
- Siddiqui, A.: *Christian Muslim Dialogue in the Twentieth Century*, Houndmills: Macmillan, 1997, s. 1-78

16) Etikk i religioner

- Bilimoria, P.: "Indian ethics", i P. Singer (red.): *A Companion to Ethics*. Oxford: Blackwell, 1995, s. 43-57.
- de Silva, P.: "Buddhist ethics", samme sted s. 58-68.
- Hansen, C.: "Classical Chinese ethics", samme sted s. 69-81.
- Kellner, M.: "Jewish ethics", samme sted s. 82-90.
- Nanji, A.: "Islamic ethics", samme sted s. 106-118.
- Eidsvåg, I. (red.): *Fellesskapsetikk i et flerkulturelt Norge*. Nansenskolens årbok 1993. Oslo: Universitetsforlaget, 1993, s. 33-142.
- Küing, H.: *Etikk for verdens fremtid*. Oslo: Land og Kirke/Gyldendal Norsk Forlag, 1990.
- Küing, H. and K.-J. Kuschel (ed.): *A Global Ethic. The Declaration of the Parliament of the World's Religions*. London: SCM Press, 1993, s. 11-39.
- Østnor, L.: "Er etikken universell?", i *Svensk Missionstidskrift* Nr.4/1996, s. 5-21.

17) Religionens rolle i det moderne samfunn

- McGuire, Meredith B.: *Religion. The Social Context*. 4th ed., Belmont 1997, s.1-24 og 141-311.
- Casanova, José: *Public Religions in the Modern World*, Chicago-London 1994.
- Rasmusson, Are: "Kristen social teologi och modernitetens villkor: Från Ernst Troeltsch til John Milbank", *Tidsskrift for Teologi og Kirke* 68 (1997), s.243-271.

18) Religionspsykologi

- Wulff, D.M.: *Psychology of Religion. Classic and Contemporary views*. New York, 1991, innledningen, kap. 1, 6-10 og 12.

19) Kultur- og religionsmøte - middelalderen

- Russel, J.C.: *The Germanization of Early Medieval Christianity.: a sociohistorical approach to religious transformation* New York/Oxford: Oxford University Press 1994, s.107-208 .
- Skarsaune, O.: «*Is Christianity Monotheistic? Patristic Perspectives on a Jewish/Christian Debate*», i: LIVINGSTONE, ELIZABETH A. (red.) *Historica, theologica et philosophica, critica et philologica (Studia Patristica XXIX)* : Leuven 1997, s.340- 363

Kildetekster i oversettelse:

- Gregor den Store: Brevet til Mellitus om Augustin og hans misjon blant anglerne.* i: BEDA: *Anglernes kirkes historie.* (oversatt av SCHJØTH, E.) Oslo: Aschehoug 1979, s.51-52
- Råd fra biskop Daniel av Winchester til Bonifatius om hedningemisjonen,* i: LIDÉN, H.-E., (red.): *Møtet mellom hedendom og kristendom i Norge.* Oslo: Universitetsforlaget

1995, s.51-57 .

Alkuin: Preken til nylig omvendte saksiske stammer, i: HAAVARDSHOLM, J., (red.), *Nytt lys på middelalderen*. Oslo: Syppress Forlag 1997, s.56-65 .

Timotheus I.: Dialogen med khalifen Mahdi, i: NEWMAN, N.A. (red.), : *The Early Christian-Muslim Dialogue : A Collection of Documents from the First Three Islamic Centuries (632-900 A.D.)*. Hatfield (Penns.) 1993, 169-267 [utvalg, 40 s.].

Abelard: Dialog mellom en filosof, en jøde og en kristen, i: PETER ABELARD: *A Dialogue of a Philosopher with a Jew and a Christian* (Medieval Sources in Translation 20). (oversatt av Payer, P.J.) Toronto: Pontifical Institute of Medieval Studies 1979 [utvalg 70 s.].

Nachmanides: Disputten med Pablo Christiani i Barcelona 1263, i: MACCOBY, H. (red.) : *Judaism on Trial: Jewish-Christian Disputations in the Middle Ages*. London/Washington: The Littman Library of Jewish Civilization 1993, s.102-146 .

.Lasker, D.J.: *Jewish Philosophical Polemics Against Christianity in the Middle Ages*. New York: Ktav Publishing House 1977, s.45-134 .

Utgave
2001 II

STUDIEPLAN

Hovedfag i kristendomskunnskap (40 vekttall)

DET TEOLOGISKE MENIGHETSAKULTET
Studieløp for kristendomskunnskap

DET TEOLOGISKE MENIGHETSFAKULTET

STUDIEPLAN

Hovedfag i kristendomskunnskap

Utgave 2001 II

INNHOOLD:

Innledning.....	s. 3	
1. Overordnede mål.....	s. 4	
2. Mål og innhold.....	s. 5	
2.1 Det nye testamente.....	s. 6	
2.2 Systematisk teologi.....	s. 8	
2.3 Religions- og livssynskunnskap.....		s.10
2.4 Vitenskapsteori og metodelære.....	s.11	
2.5 Valgemner.....	s.12	
2.6 Hovedoppgaven.....	s.21	
3. Arbeidsmåter og undervisning.....	s.22	
4. Vurdering og eksamen.....	s.22	
Vedlegg:		
1. Litteratur.....	s.26	
Til 2.1 Det nye testamente.....	s.26	
Til 2.2 Systematisk teologi.....	s.28	
Til 2.3 Religions- og livssynskunnskap.....	s.29	
Til 2.4 Vitenskapsteori og metodelære.....	s.30	
Til 2.5 Valgemner.....	s.30	
2. Formelle regler for hovedoppgave og veiledningsforhold.....	s.38	
3. Utvalgte forskrifter.....	s.44	

Det teologiske Menighetsfakultet
Gydaskive 4
Postadresse: Boks 5144 Majorstua, 0302 Oslo

Innledning

Generell beskrivelse

Hovedfagsstudiet i kristendomskunnskap skal først og fremst gi større faglig fordypning i forhold til grunnfag og mellomfag. Men det åpner samtidig for nye områder innenfor det fag- og forskningsfeltet som er relevant for kristendoms-, religions- og livssynsundervisning. Det er en forutsetning at kravet om fordypning samtidig er ivaretatt.

Studiet består av et lesepensum og et selvstendig vitenskapelig arbeid, hovedoppgaven. Kravet om større faglig fordypning skal sikres ikke bare gjennom hovedoppgaven, men også gjennom lesepensum. Lesepensum forutsetter kjennskap til gresk språk. Pensum utgjør 20 vekttall for studenter som skriver ordinær hovedoppgave over selvvalgt emne. Ordinær hovedoppgave regnes også som 20 vekttall. Studenter som skriver tidsbegrenset hovedoppgave over oppgitt emne, leser et utvidet pensum.

Pensum består av en fellesdel og en valgdell. *Fellesdelen* omfatter et Det nye testamente (6 vt), systematisk teologi (6 vt), religions- og livssynskunnskap (2 vekttall) og et studium av vitenskapsteori og metodelære (2 vt). *Valgdelen* omfatter to valgemner (hvert på 2 vt). Den skal bidra til ytterligere fordypning innenfor ett av hovedområdene i fellesdelen.

Profilering av studieløp

Denne hovedfagsmodellen gir studentene anledning til å profilere sine egne studieløp. Det kan gjøres ut fra faglig bakgrunn, interesser, yrkeshensyn osv. Gjennom egne valg kan en for eksempel prioritere nye studieområder, konsentrasjon om ett fagfelt eller tverrfaglig arbeid, hvor perspektiver fra flere fag samordnes. Det er hele tiden en forutsetning at kravet om faglig fordypning er ivaretatt.

Opptakskrav

Hovedfagsstudiet bygger på avlagt mellomfagseksamen i faget. I tillegg kreves examen philosophicum (ex.phil), examen facultatum (ex.fac) og Semesteremne i koinégresk og jødisk-hellenistisk kultur. Studenter som har regional cand.mag.-grad eller tilsvarende, kan etter søknad fritas fra ex.phil. og ex.fac. Studenter som har språkprøve i gresk uten kulturkunnskap, avlegger prøve i kulturkunnskap.

MF anbefaler at studenter som tar sikte på graden cand. philol., gjør ferdig sin cand.mag.-grad før de begynner på hovedfag.

Studietid

Hovedfagsstudiet er beregnet til fire semester. I tillegg kommer ett semester til Semesteremne i koinégresk og jødisk-hellenistisk kultur. Samlet studietid beregnes da til fem semester etter mellomfag. De som ikke har tatt ex.phil. og ex.fac. før mellomfag, får en samlet studietid på seks semester etter mellomfag.

Søknad og opptak

Studenter som har avlagt mellomfagseksamen ved Menighetsfakultetet, behøver ikke å søke opptak på nytt for å få begynne på hovedfagsstudiet. Men de må gi *melding* til fakultetet hvis de ønsker å fortsette på hovedfag. Slik melding gis innen 15. juni for høstsemestret og innen 15. desember for vårsemestret. Studenter som har mellomfag fra andre læresteder, sender *søknad* om opptak på eget skjema, som de får ved henvendelse til fakultetet. Søknadsfristen for høstsemestret er 15. april, for vårsemestret 10. november.

1. Overordnede mål

Hovedfagsstudiet har som overordnede mål

- å gi fordypet innsikt på viktige områder innenfor det fag- og forskningsfeltet som er relevant for kristendoms-, religions- og livssynsundervisning
- å stimulere til en faglig helhetsforståelse
- å utvikle evnen til selvstendig faglig refleksjon, til metodisk arbeid med fagstoffet og til skriftlig framstilling av fagstoff
- å gi innsikt i vitenskapsteoretiske og metodiske problemstillinger, og erfaring med å gjennomføre et selvstendig vitenskapelig arbeid
- å dyktiggjøre for undervisningsoppgaver i skole og kirke
- å gi bedre grunnlag for å formidle fagets innhold i møte med andre fag og med samfunnet og kulturen forøvrig

2. Mål og innhold

De overordnede målene for hovedfaget søkes realisert ved at en studerer et lesepensum og skriver en hovedoppgave som skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid. Pensum omfatter Det nye testamente, systematisk teologi (hvor det også inngår religionspedagogikk og klassiske tekster fra teologihistorien), religions- og livssynskunnskap, vitenskapsteori og metodelære og to valgemner som skal utdype ett av hovedområdene i fellespensum.

Med ordinær hovedoppgave (20 vekttall, 60-150 sider) ser hovedfagets struktur slik ut:

Fellesdel (16 vekttall)

Det nye testamente (6 vekttall)	Systematisk teologi (6 vekttall)
Religions- og livssynskunnskap (2 vekttall)	Vitenskapsteori og metodelære (2 vekttall)

Valgdelt (4 vekttall)

<i>enten</i> Det nye testamente (2 x 2vektall) <i>eller</i> Systematisk teologi (2 x 2vektall) <i>eller</i> Religions- og livssynskunnskap (2 x 2vektall)
--

Avhandling (20 vekttall)

Hovedoppgave

Hvis en velger tidsbegrenset hovedoppgave (4 måneder) over oppgitt emne (50-80 sider), utvides pensum med et ekstra valgemenne (2 vt) og et tilleggspensum (3 vt) som avtales med en veileder.

2.1 Det nye testamente (NT)

Studiet av Det nye testamente omfatter tradisjonelt gresk språk, innledningsvitenskap til NTs skrifter (isagogikk) med tekst og kanonhistorie, tidshistorie, eksegesi (tekstanalyse) og nytestamentlig bibelteologi. NT er et historisk fag som drøfter og framstiller tilblivelsen av NTs skrifter og deres innhold, samt den tidlig-kristne historie.

Ved hovedfag omfatter studiet av NT i større eller mindre grad alle disse elementene. Tekstene og problemstillingene bearbeides ut fra den greske tekst. Studiet trekker inn perspektiver fra andre fagområder, som sosiologi og litteraturvitenskap.

Studiet av Det nye testamente ved hovedfag skal gi:

- godt kjennskap til NTs historiske bakgrunn og utvalgte skrifers teologiske egenart
- grundig kjennskap til et utvalg av sentrale tekster som skal eksegeres ut fra grunnspråket
- kunnskap om tekstoverleveringen og evne til å vurdere ulike lesemåter i en vitenskapelig tekstutgave (tekstkritikk)
- evne til selvstendig lesning av den greske tekst ut fra ulike metodiske tilnærminger og til kritisk drøfting av tolknings- og oversettelsesproblemer
- godt kjennskap til problemstillingen "helbibelsk teologi"
- godt kjennskap til hovedområder innen Paulus' teologi
- evne til å bearbeide aktuelle teologiske problemstillinger i lys av nytestamentlig materiale

Disse *felles målene* søkes realisert ved at studentene arbeider med *eksegese*, med *bibelteologi* og med eventuelle *valgemenner*.

Fellespensum

Fellespensum i NT utgjør 6 vektall, fordelt på 4 vektall eksegese og 2 vektall bibelteologi.

Eksegese

Det eksegetiske arbeidet skal gi:

Grundig kjennskap til følgende tekster studert på grunnlag av den greske tekst:

- Luk 1,1-4.26-56; 2,1-21; 3,1 - 4,44; 6,20 - 8,25; 15,1 - 16,31; 22,1-46; 23,1-25; 24,1-53
- Galaterbrevet

Grundig kjennskap til følgende tekster studert på grunnlag av den greske tekst. Arbeidet med tekstene skal gi god innsikt i de angitte problemstillingene:

- Joh 1 - 4; 6 - 7; 9; 13 - 14
Tradisjonelt har evangeliene blitt lest som kilder til den historiske Jesus. Nyere forskning har i større grad fokusert på tekstene som litteratur. Hva innebærer en slik litterær lesning av tekstene?
- 1 Kor 8-10
De gresk-romerske omgivelsene stilte de første kristne overfor en rekke konkrete utfordringer i hverdagen. Hvordan veiledet Paulus i møte med disse utfordringene?
- 1 Kor 11-14
De første kristne kom sammen til gudstjeneste i private hjem. Hvordan foregikk disse samlingene, hvilke problemer meldte seg og hvordan veiledet Paulus i denne sammenheng?
- 1 Pet 1,1-3,17
De første kristne måtte forme sin identitet i omgivelser som var mistenksomme overfor dem. Hvilke problemområder ble særlig aktualisert i denne situasjonen, og hvilke råd ble gitt dem?

Etter søknad kan inntil 1/3 av de nytestamentlige tekstene byttes ut med andre tekster av tilsvarende vanskelighetsgrad.

Bibelteologi

Bibelteologien består av to deler, hver på 1 vekttall:

Paulinsk bibelteologi (1 vt)

Paulus' brev er skrevet inn i konkrete historiske situasjoner. Likevel reiser han grunnleggende teologiske spørsmål og skriver med stor autoritet. Hans brev har skapt både teologi- og kirkehistorie. Apostelens teologi kan drøftes både med utgangspunkt i brevene hver for seg og på en mer tematisk samlet måte.

Arbeidet med emnet skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- I hvilken grad gir Paulus' brev uttrykk for en enhetlig teologi?
- Hvordan reflekterer Paulus om Kristus, frelse, menighet og kristen livsførsel, ut fra sin jødiske bakgrunn og den hellenistiske kontekst

Helbibelsk teologi

Kirkens kanon består av både Det gamle og Det nye testamente. Helt fra oldkirkens tid har det vært omstridt hvordan de to delene forholder seg til hverandre, og om GT i det hele tatt hører med til kanon. Siden begge testamentene er fastholdt som deler av kirkens kanon, må det bety at GT og NT skal belyse hverandre. Uttrykket "helbibelsk teologi" innebærer at de to ikke bare hører sammen, men må leses i lys av hverandre.

Arbeidet med emnet skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- I hvilken forstand er GT en kristen bok, og hva var begrunnelsen for at GT skulle være en del av den kristne kanon?
- Hvordan skal en forstå forholdet mellom Det gamle og Det nye testamente?
- Hvordan er det mulig å formulere en gammeltestamentlig bibelteologi som del av en helbibelsk teologi?

2.2 Systematisk teologi (ST)

Studiet av systematisk teologi omfatter i vår tradisjon disiplinene dogmatikk, etikk, religionsfilosofi og religionspedagogikk. Faget er normativt. Det sikter mot å framstille den kristne tro som en helhet og drøfte dens innhold og sannhet på en slik måte at den får relevans for mennesker i dag. Dette gir faget et særlig ansvar for å integrere erkjennelse fra de øvrige teologiske fag eller disipliner, og fra andre vitenskaper.

Ved hovedfag inngår et studium av alle de systematiske disiplinene. Men det blir lagt særlig vekt på fordypning i forhold til utvalgte emner og i forhold til bestemte problemstillinger. Arbeid med klassiske tekster fra teologihistorien vil være en sentral del av denne fordypningen. Studiet av systematisk teologi vil også ha tverrfaglig karakter, med tanke på å integrere stoff og perspektiver fra andre deler av studiet. Både faglig fordypning og tverrfaglig arbeid skal stimulere studentene til å utvikle et faglig helhetssyn og til å reflektere over møtet mellom kristen trostradisjon, aktuell livserfaring og samtidens kulturkontekst.

Studiet av systematisk teologi ved hovedfag skal gi:

- grundig og helhetlig innsikt i sentrale emner innenfor kristen tro ut fra evangelisk-luthersk tradisjon, og evne til å plassere dem i en økumenisk sammenheng
- god innsikt i emner og problemstillinger i teologisk grunnlagsetikk og i moralfilosofi
- god innsikt i utvalgte emner og problemstillinger i religionsfilosofi og religionsteologi
- god innsikt i religionspedagogiske problemstillinger knyttet til forholdet mellom kultur, dannelse og identitet
- evne til selvstendig faglig drøfting av problemstillinger som har systematisk-teologisk betydning

Disse *felles målene* søkes realisert ved at studentene arbeider med et *fellespensum* og med eventuelle *valgemner*.

Fellespensum

Fellespensum i ST utgjør 6 vekttall, og fordeles på dogmatikk, etikk og moralfilosofi, religionsfilosofi og religionsteologi og religionspedagogikk (tilsammen 4vektttall) og klassiske tekster (2 vekttall).

Dogmatikk

Fellespensum i dogmatikk utgjør 1,25 vekttall. Dogmatikk forstås som åpenbaringsteologi og studeres i et trinitarisk perspektiv. Fellespensum omfatter et studium av åpenbaringsforståelse, gudsbilde, forståelse av Kristi frelsesverk (forsoningslære) og av rettferdiggjørelseslære. Arbeidet med dogmatikk skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er hovedtrekkene i nyere teologi når det gjelder åpenbaringsforståelse, gudslære, forståelse av Kristi frelsesverk (forsoningslære) og rettferdiggjørelseslære? Hvordan er forholdet mellom skoleretninger og konfesjoner på disse områdene?
- Hvordan er sammenhengen mellom åpenbaringsforståelse, gudslære, forsoningslære og

rettferdiggjørelseslære?

- Hvordan skal en legge til rette forholdet mellom monoteisme og trinitet i gudslæren?
- Hvordan skal en vurdere ulike posisjoner innenfor åpenbaringsforståelse, gudslære, forsoningslære og rettferdiggjørelseslære med tanke på en ansvarlig forståelse av kristen tro i dag?

Etikk og moralfilosofi

Fellespensum i etikk utgjør 1,25 vektall. Pensum omfatter teologisk grunnlagsetikk, utvalgte moralfilosofiske emner og noe stoff som belyser etikk i andre religioner. Stoffet om etikk i andre religioner skal brukes i drøfting av grunnlagsetiske og moralfilosofiske spørsmål. Arbeidet med etikk og moralfilosofi skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan kan Bibelen brukes på en måte som gir et ansvarlig grunnlag for å møte etiske spørsmål i vår tid?
- Hvordan skal en forstå forholdet mellom kristen og annen etikk?
- Hva er de sentrale posisjonene i aktuell kristen etikk og i moderne moralfilosofi, og hvordan står disse i forhold til hverandre?
- Hva er de sentrale spørsmål i etisk grunnlagsdebatt i vår tid?

Religionsfilosofi og religionsteologi

Fellespensum i religionsfilosofi og religionsteologi utgjør 0,75 vektall. Pensum legger vekt på religionsfilosofiens mål og metode, og tar opp spørsmål knyttet til gudstro, ateisme, religion og religionsdialog. Arbeidet med religionsfilosofi og religionsteologi skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er religionsfilosofiens mål, og hva er sentralt i en religionsfilosofisk arbeidsmåte?
- Hvordan nærmer en seg i dag fenomenet religion fra ulike filosofiske synsvinkler? Hvilke konsekvenser får ulike tilnærminger for forståelsen av religion?
- Hvordan er forholdet mellom teologi og filosofi å forstå ut fra ulike teorier?
- Hva kan en religionsfilosofisk tilnærming bidra med til avklaring av konflikten mellom gudstro og ateisme?
- Hva innebærer en religionsfilosofisk tilnærming til gudsbegrepet og teodiceproblemet?
- Hva er de viktigste spørsmålsstillingene for en religionsteologisk tilnærming til den religiøse pluralisme?

Religionspedagogikk

Fellespensum i religionspedagogikk utgjør 0,75 vektall. Pensum omfatter en fordypning innenfor emneområdene religionsbegrepet, kultur-, dannelses- og identitetsteori.

Arbeidet med religionspedagogikk skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan får ulike forståelser av religionsbegrepet konsekvenser for arbeidet med religionspedagogiske spørsmål?
- Hvordan forholder det kristelige og det humanistiske seg til hverandre i dannelsesbegrepets historie?
- Hvilken rolle spiller kulturen for utviklingen av identitet generelt og religiøst identitet spesielt?
- Hvordan skal en vurdere nyere identitets- og kulturteorier i en religionspedagogisk sammenheng?

Klassiske tekster fra teologihistorien

Studiet av klassiske tekster utgjør 2 vekttall. Tekstene har først og fremst som funksjon å bidra til fordypning innenfor de forskjellige delene av fellespensum i ST. At tekstene er "klassiske", betyr at de har bidratt til å reise problemer som ansvarlig systematisk teologi fremdeles må forholde seg til. Samlet sett skal tekstene gi dypere innsikt i overleverte, viktige problemstillinger på sentrale områder av dogmatikk, etikk og moralfilosofi, religionsfilosofi, religionsteologi eller religionspedagogikk. Dette betyr også at innsikt fra tekstene skal kunne brukes i aktuell, systematisk problemdrøfting.

Utvalget er gjort slik at en og samme tekst kan være relevant innenfor flere disipliner. Noen av tekstene kan også belyse problemstillinger innenfor hovedfagsemnet vitenskapsteori og metodelære.

Studenter som ønsker å profilere sitt studium av ST på en bestemt måte, kan velge andre tekster etter samråd med faglærer. Tekstutvalget må ha tilsvarende omfang og kvalitet.

2.3 Religions- og livssynskunnskap (RL)

Studiet av religions- og livssynskunnskap ved hovedfag henter materiale og perspektiver fra religionsvitenskap og fra livssynsforskning. Studiet skal gi fordypning i forhold til utvalgte emner og bestemte problemstillinger. Det legges særlig vekt på teoretiske og metodiske spørsmål i tilknytning til de utvalgte emnene. Metodespørsmål i religions- og livssynsforskning skal også studeres innenfor emne 2.4 - Vitenskapsteori og metodelære. Studiet av religions- og livssynskunnskap bør derfor sees i sammenheng med tilsvarende materiale innenfor vitenskapsteori og metodelære.

Studiet av religions- og livssynskunnskap ved hovedfag skal gi:

- god innsikt i utvalgte emner og problemstillinger innenfor religionsvitenskap
- god innsikt i utvalgte emner og problemstillinger innenfor livssynsforskning
- evne til å drøfte teoretiske og metodiske spørsmål i tilknytning til emner som studeres

Disse *felles målene* søkes realisert ved at studentene arbeider med et *fellespensum* og med eventuelle *valgemner*.

Fellespensum

Fellespensum i religions- og livssynskunnskap utgjør 2 vekttall. Vekttallene fordeles omtrent likt mellom religionsvitenskap og livssynskunnskap.

Religionsvitenskap

Fellespensum i religionsvitenskap utgjør ca. 1 vekttall. Fellespensum omfatter et studium av religionsfenomenologiens plass innenfor religionsvitenskapen, og av en religionsfenomenologisk tolkning av forholdet mellom religion og historie. Arbeidet med religionsvitenskap skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva karakteriserer religionsfenomenologien som akademisk disiplin?
- Hvilke særtrekk og hvilken funksjon har religiøse fenomener i religionsfenomenologisk lys?
- Hvordan kan forholdet mellom religion og historie forstås ut fra en religionsfenomenologisk

konsepsjon?

Livssynsforskning

Fellespensum i livssynskunnskap utgjør ca. 1 vektall. I fellespensum inngår et studium av to forskjellige perspektiver innenfor livssynsforskning. Det ene er et hermeneutisk perspektiv på New Age som livssyn. Dette studiet skal suppleres med det relevante stoffet fra emne 2.4 - Vitenskapsteori og metodelære. Det andre forskningsperspektivet som skal studeres, gjelder utvikling av begreper for empirisk livssynsforskning. Arbeidet med livssynsforskning skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva særpreger New Age som livssyn, ut fra et hermeneutisk forskningsperspektiv?
- Hvilke sentrale begreper og teoriperspektiver kan utvikles for empirisk livssynsforskning?
- Hvordan kan livssyn innenfor et empirisk materiale klassifiseres.

2.4 Vitenskapsteori og metodelære

Studiet av vitenskapsteori og metodelære utgjør 2 vektall. Mye metoddebatt er i dag felles for ulike fag, og har ofte sammenheng med allmenn vitenskapsteori. Det forutsettes at studentene fra før har et visst kjennskap til allmenn teori om vitenskap og vitenskapelig metode (fra ex.phil. og ex.fac.). I pensum inngår det noe stoff om metodediskusjon i relevante fag som historie og samfunnsfag. I tillegg omfatter pensum et studium av eksegetisk metodelære, av metodelære i religionsvitenskap og livssynsforskning og av nyere teologisk hermeneutikk.

Studiet har som mål å gi *innsikt* i vitenskapsteoretiske og metodologiske spørsmål, og det skal gi en viss evne til å framstille og drøfte slike spørsmål. Det kan også være aktuelt å se slike spørsmål i sammenheng med det arbeidet en selv skal gjøre i hovedoppgaven. Den innsikt og evne det her er tale om, blir prøvd ved at studentene skal skrive et essay. Men studiet av vitenskapsteori og metodelære skal også bidra til å gi *ferdigheter* i metodisk arbeid innenfor hovedfagets studieområder. Slike ferdigheter må først og fremst oppøves ved at innsikt blir tatt i bruk i oppgaveskriving. Prøving av metodiske ferdigheter vil være et element ved alle de skriftlige prøvene til hovedfagseksamen.

Arbeidet med vitenskapsteori og metodelære skal gi studentene god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva innebærer diakron tilnærming til bibeltekster til forskjell fra synkron tilnærming?
- Hva er karakteristisk for historisk tilnærming til bibeltekster?
- Hva vil det si å finne «mening» eller «meningen» i en bibeltekst? Hvilken rolle har leseren i arbeidet med å finne tekstens mening?
- Hva er karakteristisk for ulike former for teologisk hermeneutikk særlig i vårt århundre?
- Hvordan er forholdet mellom forklaring og forståelse og mellom data, teorier og modeller i historisk forskning? Og hvordan er forholdet mellom å fortelle og å tenke og forstå historisk ?
- Hva er karakteristisk for ulike typer av forklaringer innenfor samfunnsvitenskapene? Hvordan er forholdet mellom å forstå og forklare menneskelig handling?
- Hvordan kan feltarbeid brukes som metode innenfor teologien?

- Hva er religionsfenomenologiens filosofiske bakgrunn?
- Hva er karakteristisk for idéhistorisk og hermeneutisk livssynsforskning i forhold til mer deskriptiv livssynsforskning?

2.5 Valgemner

Generelt

Den valgfrie delen av pensum ved hovedfag består av to valgemner. Hvert valgemne er på 2 vekttall. Valgemner som ikke står på listen, må godkjennes av fagseksjonen.

Valgemnene er ordnet tematisk i *tre grupper*, som svarer til de tre hovedområdene innenfor studiefaget, nemlig NT, ST og RL. Valgemnene henter stoff og perspektiver fra en eller flere relevante fagdisipliner eller forskningsfag. Noen tverrfaglige eller flerfaglige valgemner er ført opp under flere grupper. Slike valgemner gir den grad av fordypning som kreves på hovedfag ved at valgemnene avgrenses tilstrekkelig og studeres ut fra overordnede faglige mål og problemstillinger.

Hovedfagsstudentene kan etter søknad legge opp de valgemner fra teologiplanen som passer inn i hovedfagsplanen.

Styrt valg

De to valgemnene skal bidra til videre fordypning innenfor ett av studiefagets hovedområder. Valget skal gjøres slik at en alltid har to valgemner fra ett av områdene NT, ST eller RL.

Valgemner i Det nye testamente (NT)

H-1) De eldste kristne menigheter i sosiologisk lys

I nyere nytestamentlig forskning har sosiologien i stadig større grad blitt trukket inn. Den er blant annet blitt brukt til å kartlegge de sosiale forhold for de første kristne i det antikke samfunn og i de eldste menigheter.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvor i det antikke samfunn hørte de første kristne hjemme?
- I hvilken grad reflekterer de første kristnes selvforståelse og teologi den sosial-historiske kontekst de levde i?
- Hvilken nytte kan vi ha av en sosiologisk tilnærming til de eldste kristne menigheter?

H-2) Kvinnenes stilling i den eldste kirke

På mange måter var Jesu holdning til kvinnene oppsiktsvekkende. I de eldste menigheter spilte kvinnene mange steder en sentral rolle. Paulus framhevet også klart likeverdet mellom kvinne og mann. Likevel finnes det en rekke tekster i NT som synes å fastholde et patriarkalsk familiemønster og som synes å sette begrensninger for kvinnenens oppgaver i menigheten.

Arbeidet i dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilken plass hadde kvinnene i det antikke samfunn og i de første kristne menigheter?
- Hvordan skal "hustavlene" forstås?
- Hvordan skal vi tolke spenningen mellom tekster som framhever likeverdet mellom kvinne

og mann og tekster som forbyr kvinnene visse tjenester i menigheten?

H-3) Bønn i Bibelen

Bønn står sentralt i det personlige fromhetsliv og i gudstjenestelivet både i Det gamle og Det nye testamente. Dette valgemnet vil gå gjennom en rekke ulike bønner og tekster om bønn i GT og NT og gi temaet en bibelteologisk behandling.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan ble bønn forstått og praktisert i gammeltestamentlig og nytestamentlig tid?
- Hvilke ulike former for bønn finner vi i GT og NT?
- Hvilket gudsbildet blir reflektert i de bibelske bønner?
- Hvilken plass har temaet bønn i gammeltestamentlig og nytestamentlig bibelteologi?

H-4) Fromhet og gudstjenesteliv i den tidlige kirke

I Det nye testamente gis det flere steder et glimt inn i urkirkens fromhet og gudstjenesteliv. Dette valgemnet skal gi et mer samlet bilde av det som bevitnes i NT. Dette skjer gjennom et lesepensum og ved at en studerer et utvalg oldkirkelige tekster i oversettelse, som samler og viderefører NTs mer fragmentariske informasjon. Valgemnet har altså et tyngdepunkt i NT, men strekker seg ut over dette. Oldkirkelige tekster: Plinius d.y.'s brev til Trajan Bok X Brev 96; Didache; Justin Martyrs 1. Apologi kap. 65-67.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan feiret de første kristne gudstjeneste?
- Er det mulig å finne/avdekke en fast gudstjenesteordning i våre kilder fra det 1. og 2. århundre?
- Hvordan kommer kristen livstolkning til uttrykk gjennom fromhet og gudstjenesteliv?

H-5) Det nye testamente og den antikke retorikk

I antikken spilte retorikken - kunsten å kunne argumentere - en avgjørende rolle i samfunnet. Nyere forskning har gjenopplaget verdien av den antikke retorikk også når det gjelder å tolke nytestamentlige tekster. Dette valgemnet gir en generell innføring i den antikke retorikks regler, og gir et innblikk i hvordan retorikken kan anvendes ved lesningen av NT.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan ble retorikken brukt i antikken?
- I hvilken grad er det mulig og fruktbart å anvende den antikke retorikk i tolkningen av Det nye testamente?

H-6) Den Hellige Ånds gjerning i Acta og vår tids misjon

Oppfyllelsen av løftet om Den Hellige Ånd var et avgjørende kjennetegn på den kristne menighet og den første kristne misjon. Ånden manifesterte seg gjennom frimodighet, evangelieforkynnelse, bønn, ledelse, tegn og under. Dette blir en viktig forutsetning for at det kristne budskap vinner fram i den antikke verden. Fremdeles spiller Actas beretning om dette en stor rolle for kirke og misjon.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilken rolle spiller Den Hellige Ånd i den eldste kirkes misjon slik den er omtalt i Acta?
- Hva betyr Actas beretning om pinsen og Åndens virke for vår tids misjonsteologi og misjonserfaring?
- Hva er misjon i Helligåndens kraft i dag?

H-7) Kontekstuell bibeltolkning

Det hører til teologiens egenart at den vil kommuniseres. Bevisstheten om dette har skapt ulike varianter av kontekstuell teologi: frigjøringsteologi, svart teologi, feministisk teologi osv.

En kontekstuell måte å lese bibeltekster på, innebærer mer enn å anvende dem i stadig nye situasjoner. Situasjonen for mennesker i dag - særlig for de marginaliserte - reiser selv spørsmål til tekstene og til lesningen av dem. Emnet skal belyse problemstillinger og modeller knyttet til tolkning av nytestamentlige tekster i lys av konteksten til dagens lesere.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende hovedproblemstillinger:

- Hva vil det si å tolke nytestamentlige tekster i lys av konteksten?
- Hvilke modeller er i bruk ved såkalt "kontekstuell bibeltolkning"?
- Hvordan er forholdet mellom kontekstuelle måter å tolke NT på og de mer tradisjonelle metoder?

H-8) Kultur- og religionsmøte - oldkirken

Hensikten med studiet er å vinne grundig innsikt i den tidlige kristendoms møte med den hellenistiske og orientalske kulturverden i antikken. Studiet vil også gi god innsikt i kristendommens dialog med jødedommen.

Følgende problemstillinger er sentrale:

- Var "kristendommens hellenisering" det første eksempel på kontekstualisering og tverrkulturell misjon?
- Hvilken stilling tok oldkirken til fremmed religion og til filosofien?

Valgemner i systematisk teologi (ST)

H-21) Frigjøringsteologi

Frigjøringsteologien er siden begynnelsen av 1970-tallet blitt en viktig faktor i den internasjonale teologiske debatten. Den har lagt vekt på hvordan fattige og andre marginaliserte grupper i samfunnet får ny verdighet og nytt håp ved å møte evangeliet. Dermed har den også åpnet for alternative måter å tenke om teologiens funksjon i samfunnet på, og vektlagt andre elementer enn dem som har vært viktige i tradisjonell vestlig teologi.

Studiet av valgemnet i frigjøringsteologi skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er frigjøringsteologiens historiske og sosiale bakgrunn?
- Hvilke ulike typer frigjøringsteologi finnes, og hva er deres særpreg?
- Hvordan er konteksten med på å skape rammer for forståelsen av - og innholdet i det kristne budskapet?
- Hva er forskjellene mellom frigjøringsteologi og andre typer teologi?
- Hvordan kan frigjøringsteologien bidra til en ny måte å lese Bibelen på?

- Hvordan kan frigjøringsteologien bidra med impulser og kritiske korrektiver til en tradisjonell luthersk sosialetikk?

H-22) Teologi og litteratur

Valgemnet skal gi en innføring i nyere problemstillinger og forskning knyttet til spørsmålet om forholdet mellom teologi og litteratur. En vil særlig legge vekt på teoretiske grunnlagsspørsmål i forbindelse med tolkning og resepsjon av episk litteratur.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke nyere teoriperspektiver er knyttet til å tolke, lese og forstå narrative tekster?
- Hvilke sammenhenger eksisterer mellom språkfilosofiske paradigmer og tekstlesing?
- Hvilken betydning har kulturforandringer for muligheten av resepsjon av litteratur?
- Hvilken betydning har historieoppfatning og erfaring for tilnærmingen til episk litteratur?
- På hvilken måte medvirker litteratur til livstolkning og utvikling av identitet?
- Hva er de viktigste virkningshistoriske sporene etter Bibelen i nyere skjønnlitteratur?

H-23) Skapertro og naturetikk

Den økologiske krisen har de siste 30 årene utfordret teologien til å tenke grunnleggende gjennom hvilket forhold det er mellom kristen tro og naturforståelse, og hvordan vi best skal forstå og møte de problemene som denne krisen stiller oss overfor. Dette kan ikke skje uten at vi også reflekterer over hvordan teologien stiller seg til den naturvitenskapelige utviklingen i det moderne. Dette innebærer at en må ta stilling både til grunnleggende hermeneutiske spørsmål, til problemer knyttet til teologiens sosiale funksjon, og til forholdet mellom teologi og andre vitenskaper når en skal utforme en kristen virkelighetsforståelse.

Studiet av valgemnet i skapertro og naturetikk skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er i dag de viktigste problemer og posisjoner i naturetikken?
- Hvilke hermeneutiske spørsmål er knyttet til bruken av det bibelske materiale når vi i dag skal formulere skapertroens innhold og naturetikkens utfordringer?
- Hvordan skal vi forstå sammenhengen mellom teologisk og naturvitenskapelig virkelighetsforståelse?
- Hvordan etableres en slik sammenheng i en sentral naturteologisk posisjon i vår tid?
- Hvordan kan en arbeide med miljøproblemene ut fra filosofisk etikk?

H-24) Etikk, identitetsdannelse og pedagogikk

Valgemnet tar opp spørsmål forbundet med identitetsdannelse og selvutvikling sett i forhold til kristen fellesskaps- og nestekjærlighetsetikk. Emnet vil gi mulighet for avklaring av tverrfaglige problemer i teologiens møte med utviklingspsykologi, pedagogikk og moralfilosofi, i et idé- og teologihistorisk perspektiv. Innenfor dette valgemnet er det to alternativer. Alternativ A vektlegger noe sterkere den moralfilosofiske debatt om autentisitet. Alternativ B har mer om forholdet mellom utviklingspsykologi og teologi.

Studiet av valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke utfordringer innebærer vår tids fokusering på selvutvikling og personlig identitet for en kristen etikk?
- Hvordan er våre oppfatninger av etiske holdninger/dyder og deres betydning preget av

ulike idétradisjoner og brytninger mellom disse?

- Hva betyr det for klargjøringen av etiske kasus at også det etiske sybjefts holdningsmessige forutsetninger trekkes inn i analyse og argumentasjon?
- Hvilke utslag får ulike oppfatninger av det etiske subjekt for modeller for moralundervisning?
- Hvordan bør etikken ta hensyn til at identitetsutviklingen følger bestemte faser slik at det er forskjell på livstrinn?
- Hvor ligger forskjellen mellom en psykologisk og en etisk betraktningssmåte, og hva vil den kunne bety for tilretteleggelse av etiske sakspørsmål?
- Hvor ligger forskjellen mellom teologisk og filosofisk antropologi når det gjelder forholdet mellom fellesskapsetikk og selvrealiseringsetikk?
- Hvilken mulighet er det for å gi rom for autenticitet uten å lande i subjektivisme? (Alternativ A)
- Hvilke muligheter og grenser er det for å inkludere en religiøs dimensjon i utviklingspsykologiske modeller? (Alternativ B)

H-25) Jesusbildet i kristendommen og religionene

Jesus er den mest betydningsfulle person i menneskehetens religiøse historie. Han inntar den sentrale plass i kristendommen, men han spiller også en betydelig rolle i andre religioner. Dette valgemnet vil undersøke hvordan Jesus forstås i ulike religioner som islam, hinduisme, gnostisisme og moderne religiøsitet, og drøfte disse Jesusbildene i forhold til det bibelske. En vil også se hva Jesu særstilling i følge Det nye testamente betyr for en teologisk vurdering av andre religioner og for kirkens møte med mennesker av annen tro i dialog og misjon. Lærestoffet for dette valgemnet er hentet fra religionsvitenskap, nytestamentlig teologi, systematisk teologi og misjonsvitenskap.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke ulike Jesusbilder finnes innen gnostisisme, islam, hinduisme og nyreligiøsitet?
- Hva betyr Jesus i disse ulike religiøse sammenhengene?
- Hva utgjør det særegne i det nytestamentlige Jesusbildet sammenliknet med Jesusbildet i ikke-kristne religioner?
- Hvordan bør vi ut fra kristen teologi vurdere de Jesusbilder som kommer til uttrykk i andre religioner?
- Hva betyr Jesu særstilling i følge kristen teologi for kristendommens møte med andre religioner, og for kirkens misjon overfor mennesker av annen tro?

H-26) Nyreligiøsitet, modernitet og personlig identitet

Nyere ikke-kristne religiøse strømninger preger i økende grad de pluralistiske vestlige samfunn. I dette valgemnet vil vi undersøke hva som er de viktigste elementene i moderne religiøsitet, hvor de har sitt religionshistoriske opphav, og hvilke religiøse behov de tilfredsstillter hos mennesker i dag. Vi vil også se hvilke endringer moderne religiøsitet fører til i folkereligiøsiteten, og hvilke utfordringer den nye religiøse situasjonen stiller kirken overfor. Lærestoffet vil bli hentet fra religionsvitenskap, religionssosiologi, misjonsvitenskap og praktisk teologi.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er det som kjennetegner moderne religiøsitet?

- Hvordan svarer moderne religiøsitet på menneskers religiøse behov, deres gudslengsel og behov for mening?
- Hvordan kan religionssosiologien og religionspsykologien hjelpe teologien til en bedre forståelse av moderne religiøsitet?
- Hvordan har moderne ikke-kristen religiøsitet påvirket folkereligiøsiteten?
- Hvordan skal vi vurdere moderne religiøsitet ut fra kristen teologi, og hvordan bør kirken i sin teologi, forkynnelse og praksis møte den utfordringen den representerer?

H-27) Ungdomskultur, livstolkning og identitet

Valgemnet skal gi en innføring i sentrale sider ved ungdomskulturen i vår tid. En vil legge særlig vekt på de sosiologiske forholdene som har betydning for hvordan ungdom utvikler identitet og tolker egne erfaringer.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke teoriperspektiver er knyttet til begrepene livstolkning, kultur og identitet?
- Hva er hovedtendensene i dagens ungdomskultur og hvordan innvirker disse på ungdoms livstolkning og identitetsutvikling?
- Hva er hovedinnholdet i ungdoms framtidserventninger?
- Hvilken betydning har film, musikk og litteratur for ungdoms livstolkning?
- Hvordan kan kristen identitet utvikles og styrkes i dagens kulturelle situasjon?
- På hvilken måte kan møtet mellom kristen trostradisjon og ungdoms livserfaring danne grunnlaget for kristen livstolkning?

H-28) Bibelske tekster som grunnlag for etisk refleksjon

(NB! Dette valgemnet kan ikke legges opp sammen med H-29 på grunn av delvis overlapping i pensumlitteraturen)

Valgemnet tar sikte på å utvikle bevissthet om på hvilket grunnlag vi kan anvende bibelske tekster i møte med etiske problemstillinger i vår egen tid. Dette er en problematikk som innebærer at man både må arbeide med en grunnleggende forståelse av hva teologi er, med synet på Bibelen som kilde og norm for etikken, og med hva det er som virker inn på måten vi forstår den aktuelle etiske situasjon.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- På hvilke betingelser kan vi bruke Bibelen i etikken?
- Hva slags ulike former for moral finnes i de bibelske moraltradisjonene?
- Hvordan kan det skje en ansvarlig bruk av bibeltekster i møte med dagens etiske utfordringer?
- Hvordan kan ulike modeller for bruk av Bibelen i etikken begrunnes, og hvilke teologiske og hermeneutiske forutsetninger ligger til grunn for disse modellene?
- Hvordan kan Bibelen være *kilde* og *norm* for etikken?

H-29) Global rettferdighet i bibelsk perspektiv

(NB! Dette valgemnet kan ikke legges opp sammen med H-28 på grunn av delvis overlapping i pensumlitteraturen)

Kirkene verden over er på ulike måter konfrontert med spørsmål knyttet til menneskers

grunnleggende livsvilkår, slik de ytrer seg i forhold til spørsmål som angår makt, eiendom og rettferdighet. Samtidig er det en kjensgjerning at Bibelen er full av materiale som handler om det samme tema. På denne bakgrunn vil det foreliggende valgemnet gi innsikt og forståelse for hva slags grunnleggende elementer som styrer den bibelske tilrettelegging av dette tema og for hvordan og hvorfor dette er et viktig tema på teologiens internasjonale dagsorden.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvorfor er rettferdighet et sentralt tema i kristen etikk?
- Hvordan skal kirkene forholde seg til spørsmål om global rettferdighet?
- Hva slags sammenheng er det mellom GTs og NTs syn på sosial rettferdighet?
- Hvorfor er dette temaet sentralt på den økumeniske bevegelses dagsorden?
- Hva slags bilde av Gud og skaperverket ligger til grunn for den etiske fordring om global rettferdighet?

H-30) Didaktikk og undervisning i bibelsk visdomslitteratur

Bibelsk visdomslitteratur har et åpenbart didaktisk preg – slik også liknende litteratur fra antikke og samtidige kulturer i Asia og Afrika har det. Bibelforskere har antatt at den bibelske visdomslitteraturens didaktiske karakter skyldes at den vokste ut av undervisnings- eller skolesituasjoner. Dette valgemnet vil gå gjennom viktige didaktiske passasjer i bibelsk visdomslitteratur og ta for seg mulig institusjonell bakgrunn for denne litteraturen.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke undervisningsmetoder, -perspektiver og mål finnes i bibelsk visdomslitteratur?
- Hva slags innsikt, hvilket ”pensum” er fokusert i denne litteraturen?
- Hvilken institusjonell bakgrunn har denne litteraturen? Vokste den fram i rammen av skoler?
- Hvordan kan bibelsk visdomslitteratur belyse eller berike vår egne undervisning?

Som valgemne i ST kan man også velge valgemne H-6 og H-7.

Valgemner i religions- og livssynskunnskap (RL)

H-41) Gudsbilde og profetisme i møtet mellom monoteistiske religioner

Møtet mellom forskjellige religioner er et sentralt trekk i vår tid. I vår kulturkrets er særlig møtet mellom kristendom og islam aktuelt. Slike møter foregikk også i bibelsk tid. Blant annet ser vi i Det gamle testamente hvordan profetenes forkynnelse av Herren som eneste Gud møtte annen religiøsitet. Dette valgemnet ønsker å se dagens religionsmøte i lys av det bibelske materialet. Lærestoffet er hentet fra religionsvitenskap, misjonsvitenskap, gammeltestamentlig teologi og noe nytestamentlig teologi og judaistikk. Dialogen mellom islam og kristendom til emnene "gudsbilde" og "åpenbaring/profeti" sammenholdes med gudsbildet og den profetiske selvforståelse i gammeltestamentlig profeti. Som ett særskilt område skal en også studere forståelse av Abraham og Isak/Ismael i islam, antikk jødedom og urkristendom.

Studiet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er likheter og forskjeller mellom islam, jødedom og kristendom når det gjelder Gudsbilde og åpenbaringsforståelse? Kan en si at religionene har "samme Gud"?
- På hvilken måte influerer gudsbilde og åpenbaringsforståelse møtet mellom religioner?
- På hvilken måte kan en si at jødedom, kristendom og islam er "abrahamittiske religioner"?
- Hvordan kan en si at islams, jødedommens og kristendommens respektive særpreg speiles i forståelsen av Abraham-figuren?

H-42) Etikk i religioner

Dette valgemnet tar sitt utgangspunkt i de etiske utfordringene som menneskeheten står overfor, og i den pågående debatten om muligheten for å nå fram til en felles etikk på tvers av religioner og livssyn. Valgemnet er tverrfaglig, med bidrag fra religionsvitenskap og fra etikk.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er karakteristiske kjennetegn ved den etikk som vi finner i hver av verdensreligionene buddhisme, kristendom og islam?
- I hvilken utstrekning kan det sies å foreligge etisk konsens mellom disse tre tradisjonene, og hva er de viktigste forskjellene?
- Hvilke bestrebelser foregår i vår tid for å etablere en fellesetisk basis mellom ulike religioner?
- Hva er innholdet i noen utvalgte teorier som har forsøkt å tilrettelegge forholdet mellom ulike religiøs-etiske tradisjoner?
- Hvilken rolle spiller i denne sammenheng det generelle forholdet mellom etikk og religion?
- Hvilke teologiske premisser må legges til grunn for den kristne etikks tilnærming til problemfeltet?
- Hvilke muligheter og hvilke begrensninger er det ifølge kristen etikk for en interreligiøs fellesetikk?

H-43) Religionens rolle i det moderne samfunn

Valgemnet etablerer et sosiologisk perspektiv på religionen og dens rolle i den moderne verden. Det tradisjonelle sosiologiske perspektiv har vært sekulariseringsperspektivet, som har forutsatt at religionen er blitt fortrent til privatsfæren, mens den har mistet sin betydning i samfunnslivet. Ulike eksempler på at religionen har fornyet og styrket sin rolle i mange samfunn, utfordrer dette perspektivet og krever en fornyet gjennomtenkning av spørsmålet om religionens rolle i det moderne samfunn.

Arbeidet med emnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva preger utviklingen av religionens rolle i det moderne samfunn?
- Hvilke teoretiske sosiologiske modeller kan kaste lys over denne rolle?
- Hva er forholdet mellom religionens private og dens offentlige funksjon, herunder forholdet mellom religion og politikk?
- I hvilken forstand kan religion i det moderne samfunn oppfattes som "civil religion"?
- Hvordan varierer religionens samfunnsmessige betydning mellom ulike land og geografiske områder?
- Hvilken rolle spiller religion for sosiale endringer?
- Hvilken rolle spiller religion for sosiale og politiske konflikter?
- På hvilken måte og ut fra hvilke teoretiske modeller kan religionens rolle i det moderne samfunn beskrives og forstås?

H-44) Religionspsykologi

Religion og psykologi er begge – ut fra hver sin vinkel – opptatt av hva som gjør mennesker til det vi er – hva som skaper vår identitet. Dette utfordrer til tverrfaglig arbeid, og til å tenke grunnleggende gjennom teologiens forhold til andre vitenskaper. Sammenhengen mellom religion og psykologi kan beskrives på mange nivåer, og har vært gjenstand for en rekke ulike teoretiske tilnærminger. Studiet av valgemnet i religionspsykologi skal gi et første innblikk i disse problemstillingene, og også gi studenten bedre innsikt i forholdet mellom religiøs tro og psykisk helse.

Studiet av dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er sentrale teoretiske tilnærminger i beskrivelsen av sammenhengen mellom religiøs og psykologisk problematikk?
- Hvilken rolle har religion i forbindelse med identitetsdannelse?
- Hvilke ulike sammenhenger kan det være mellom religiøs orientering og psykisk helse?
- Hvordan utfordrer religionspsykologien til en dypere og bredere forståelse av teologisk antropologi? Kan den teologiske antropologien også bidra til en fordypet forståelse av den psykologiske problematikken?

H-45) Kultur- og religionsmøte - middelalder

Hensikten med studiet er å vinne grundig innsikt i kirkens møte med islam og jødedommen, og i kirkens møte med den germanske verden i middelalderen. Studiet vil også gi god innsikt i kristendommens dialoger med jødedom og islam.

Følgende problemstillinger er sentrale:

- I hvilke teologiske kategorier plasserte kirken Islam, og hva var hovedlinjene i debatten mellom kristne og muslimer?
- Hvilke nye utfordringer fra Islam og jødedommen ble kirken stilt overfor i middelalderen, og hvilke nye svar ble gitt?

Som valgemne i RL kan man også velge valgemne H-25, H-26 og H-27.

2.6 Hovedoppgaven

Generelt

Hovedoppgaven skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid innenfor et avgrenset område. Arbeidet med oppgaven skal styrke studentens faglige grunnlag for undervisning og annen yrkesutøvelse og gi opplæring til forskning.

En hovedoppgave kan være en selvstendig undersøkelse bygd på kildemateriale, eller den kan være en vurderende analyse av andres forskning. Den kan være frittstående eller en del av et større forskningsprosjekt hvor flere er engasjert. Emnet kan velges fra hele det fag- og forskningsfeltet som inngår i fakultetets studieplaner i kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering. Valg og vinkling av emne skal tilpasses de overordnede målene for hovedfagsstudiet.

Alle studenter som skriver hovedoppgave, skal ha avtale med en veileder (jfr. instruks for veiledningsforhold, vedlegg 3). Veilederen skal bl.a. godkjenne emnet for hovedoppgaven. Studenten tar selv initiativ for å finne en veileder. Veilederen skal normalt ha doktorgrad eller tilsvarende kompetanse.

Ordinær hovedoppgave

Emnet for ordinær hovedoppgave (20 vekttall) velges av studenten i samråd med veileder. Veilederen skal godkjenne emnet. Godkjenningen innebærer at emnet ligger innenfor hovedfagets fagfelt og at emnet er egnet for en hovedoppgave.

Studenten må selv sørge for å få emnet godkjent. Godkjenningen skjer på fastsatt skjema. Skjema med veilederens godkjenning av oppgavens arbeidstittel leveres til studieadministrasjonen.

Når oppgaven leveres, skal den være skrevet på maskin eller PC. Den bør ikke være på mindre enn 60 sider eller mer enn 150 sider.

Tidsbegrenset hovedoppgave

Dersom man velger å skrive en tidsbegrenset hovedoppgave, blir pensum utvidet med et ekstra valgemne (2vt) og et særpensum (3vt) fra et bestemt fagfelt. Fagfelt og særpensum avtales med en veileder senest innen utgangen av semesteret før man tar siste skriftlige eksamen.

Tidsbegrenset hovedoppgave skrives over oppgitt emne, og skal leveres innen 4 måneder fra emnet blir utlevert. Oppgaven forberedes gjennom arbeid med særpensum. Emnet fastsettes av veilederen og hentes fra det avtalte fagfeltet.

Når oppgaven leveres, skal den være skrevet på maskin/PC eller renskrevet for hånd. Oppgaven bør ikke være mindre enn 50 sider eller mer enn 80 sider.

Dersom oppgaven leveres håndskrevet, kan den renskrives på maskin eller PC etter at fristen er utgått. Originalen oppbevares da på fakultetet for kontroll. Fristene nedenfor regnes fra den tid oppgaven er levert renskrevet på maskin eller PC.

Felles bestemmelser for alle hovedoppgaver

Hovedoppgaven leveres inn i ett trykkeklaart eksemplar. Eventuell beskjed om utlånsklausul (dvs. at oppgaven bare kan lånes ut og brukes med forfatterens samtykke) må gis på eget skjema ved innleveringen.

Fakultetet sørger for mangfoldiggjøring, innbinding og forsendelse av 5 eksemplarer av oppgaven, uten utgift for studenten. (Disse eksemplarene går til veilederen, til de to andre sensorene, til MFs bibliotek og til MFs arkiv).

Innen 3 uker (universitetsferier ikke medregnet) etter innlevering skal det gis beskjed til studenten om oppgaven er godkjent.

Når oppgaven leveres til sensur etter at de øvrige prøvene til hovedfagseksamen er bestått, skal den endelige karakteren normalt fastsettes innen 6 uker etter innlevering. Universitetsferier regnes ikke med. Oppgaver som leveres før semesterstart, bør normalt ha sensur før 15.februar/15.september.

3. Arbeidsmåter og undervisning

Store deler av fellespensum blir gjennomgått og utdypet ved undervisning i løpet av tre semestre. Undervisningen blir dels gitt i forelesninger, dels i seminarer, og studentene oppfordres til å være aktive deltakere. Kurs i vitenskapsteori og metodelære holdes annethvert semester. Undervisningen i valgemner blir gitt i forelesninger, dels i seminarer. Hvilke valgemner det blir gitt undervisning i, vil variere fra semester til semester.

Pensum dekkes ikke fullstendig av undervisning, og mye er derfor basert på selvstudium. Studentene oppfordres til å danne kollokviegrupper.

4. Vurdering og eksamen

Prøvene

Hovedfagseksamen omfatter

- et essay på 5-10 sider i vitenskapsteori og metodelære, som skal godkjennes av en faglærer
- en 8 timers skriftlig prøve i Det nye testamente (fellespensum)
- en ukes hjemme-eksamen i systematisk teologi (fellespensum)
- en 6 timers skriftlig prøve med oppgave fra ett av valgemnene eller fra RL
- en muntlig prøve i Det nye testamente (fellespensum) og i systematisk teologi (fellespensum)
- hovedoppgaven

Studenten bør levere og ha fått godkjent sitt essay i vitenskapsteori og metodelære før de øvrige skriftlige og muntlige eksamener. Essayet må være godkjent før innlevering av hovedoppgaven.

Etter at studentene har fått utlevert oppgaveteksten til hjemme-eksamen i systematisk teologi, vil det bli gitt en felles veiledning for alle eksamenskandidatene. Oppgavebesvarelsen skal ikke være lenger enn 6000 ord (tilsvarende 15 A4-sider med 400 ord pr. side). Besvarelsen skal helst leveres i maskinskrevet stand. Referanser til litteratur skal skrives i fotnoter, og oppgaven skal inneholde en litteraturliste.

De skriftlige prøvene kan avlegges i samme semester, eller de kan avlegges over to eller tre semestre. For å avlegge prøven i Det nye testamente, må eksamen i Semesteremne i koinégresk og jødisk-hellenistisk kultur være bestått.

Ordinær hovedoppgave kan leveres før eller etter de skriftlige og muntlige prøvene.

Tidsbegrenset hovedoppgave over oppgitt emne skrives etter at de øvrige prøvene til hovedfagseksamen er bestått. Studenter som skal skrive tidsbegrenset hovedoppgave, får en muntlig prøve i sitt særpensum og sitt ekstra valgemenne.

Karakterberegning

De muntlige prøvene i NT og ST justerer karakterene som er gitt på de tilsvarende skriftlige prøvene. Når det blir gitt muntlig prøve i særpensum og ekstra valgemenne, teller denne prøven 50% i forhold til den skriftlige karakteren i valgemenner/RL.

Ved sammenregning til samlet karakter teller de skriftlige og muntlige prøvene slik:

- Det nye testamente: 1/3
- Systematisk teologi: 1/3
- Valgemenner/RL: 1/3

Samlet hovedfagskarakter regnes ut på denne måten:

- Ordinær hovedoppgave teller likt med den samlede karakteren for de skriftlige og muntlige prøvene.
- Tidsbegrenset hovedoppgave teller 1/3 i forhold til den samlede karakteren for de skriftlige og muntlige prøvene.

Godkjente hjelpemidler ved eksamen

a. Ved de skriftlige prøver kan en ha med de samme hjelpemidler som ved prøvene i bibelfag ved II. avdeling av teologisk embetseksamen:

Tekstutgaver:

ELLIGER, K./RUDOLPH, W. (red.): Biblia Hebraica Stuttgartensia, Stuttgart 1968 og senere
NESTLE, E./ALAND, K. (red.): Novum Testamentum Graece, Stuttgart 1979 og senere
ALAND, K. (m.fl.) (red.): The Greek New Testament, Muenster 1975 (også utgave m/dictionary)

HUCK/GREVEEN: Synopse der drei ersten Evangelien, Tübingen 13/1981
ALAND, K.: Synopsis Quattuor Evangeliorum, Stuttgart 12/1982
RALPHS, A. (red.): Septuaginta I-II, Stuttgart 8/1935

Konkordanser:

LISOWSKY, G.: Konkordanz zum Hebraeischen Alten Testament, Stuttgart 1958
MANDELKERN, S.: Veteris Testament Concordantiae, Jerusalem/Tel Aviv 1967
SCHMOI.I,ER, O.: Handlkonkordanz zum Neuen Testament, Stuttgart 1973
MORRISH, E.: A Concordance of the Septuagint, Grand Rapids 1983
HATCH, E./REDPATH, H.A.: A Concordance to the Septuagint, I-II, Graz 1954

Leksika

GESENIUS, W./BUHL, F.: Hebraeisches und Aramaeisches Handwoerterbuch ueber das alte Testament, Berlin/Göttingen/Heidelberg 1962
BROWN, F./DRIVER, S.R./BRIGGS, C.A.: The New Brown-Driver-Briggs-Gesenius Hebrew-Aramaic Lexicon, Lafayette 1981.
BROWN, F./DRIVER, S.R./BRIGGS, C.A.: A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, Oxford 1972
KOEHLER, L. /BAIJMGARTNER, W.: Lexicon in Veteris Testamenti Libros, I. eiden 1953 (med Supplementum ad. 1958)
HOLLADAY, W.L.: A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament, Oxford 1971
BAUER, W.: Griechisch-Deutsches Woerterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur, Berlin/New York 1971
(GINGRICH, F.W./DANKER, F.W.: A Greek-English Lexicon of the New Testament and other Early Christian Literature, Chicago 1979

Ordbøker:

Det er tillatt å ha med norsk ordliste, bokmål-nynorsk ordliste, latinsk ordbok og ordbøker fra og til de viktigste moderne språk: engelsk-norsk, tysk-norsk, fransk-norsk og vice versa.

b. Videre er det tillatt å bruke de samme hjelpemidler som ved grunnfagseksamen, nemlig:

Bibelen, 1930-utgaven og 1978-oversettelsen (2. utgave 1985) på bokmål og nynorsk.
("Forklaringer av noen viktige ord og uttrykk", "Ordforklaringer" samt "Tidstabell" er klippet bort.)
Johnstad, G. (o fl.): Evangelie-synopse, Det norske Bibelselskap, Oslo 1993
Bibelordbok (på bokmål av K.G. og nynorsk av LEHMANN, E.: Ordbok for Det Nye Testamentet, Oslo 1955).
Ord i Bibelen, Det norske Bibelselskap, Oslo 1987
Bibelord, Oslo 1992

c. Dessuten kan en ha med:

ALAND, K (ed.): Synopsis of the Four Gospels, Greek-English Edition of the Synopsis

Quattuor Evangeliorum, UBS, 1979.
Konkordans til Det nye testamente (Bib.selsk.), Oslo 1987

For tilføyelser, merknader, understrekninger m.v. i de litterære hjelpemidler som er **nevnt i pkt a og c**, gjelder følgende regler:

Det forutsettes at tilføyelser, merknader, understrekninger m.v. gjøres med kun en farge, der annet ikke er presisert.

I tekstutgaver av Det gamle testamente kan det i margin være avmerket den tradisjonelle kildesondring ved hjelp av vanlige bokstavtegn og eventuelt ved bruk av forskjellige farger. Understrekning i flere farger tillates der hvor flere kilder forekommer på samme linje.

I alle tekstutgaver tillates

- innholdsregister
- understrekning av lesemåter i apparatet
- en strek under henvisningsbokstaver(-tegn) oppe i teksten som signaliserer en slik understrekning
- tilføyelse av lesemåter eller konjekture som ikke finnes i apparatet, også angivelse av grunnlag eller motivering for disse, dog slik at man herunder kun nytter de vanlige tegn, bokstaver eller termini som forekommer i apparat og tekst i de godkjente tekstutgaver.

I synopses kan det være avmerket særstoff/fellesstoff, f.eks. ved bruk av forskjellige farger, men uten bruk av ord, bokstaver eller tall.

I konkordanser og ordbøker/leksika tillates

- alfabetregister
- understrekning av ord og tall. Flere farger kan brukes.

Utover dette er ingen tilføyelser, merker eller understrekninger tillatt.

d. Hjelpemidler ved muntlig eksamen

Ved muntlig eksamen i Det nye testamente benyttes kun gresk tekstutgave av Det nye testamente.

Litteratur

Den oppførte litteraturen tolker studieplanen med hensyn til omfang og fordypningsgrad. Tilfanget av pensumlitteratur er i prinsippet åpent. Det betyr at en student kan legge opp annen litteratur med tilsvarende (eller større) omfang og fordypningsgrad. Fagseksjonen skal godkjenne litteratur som er valgt i stedet for den som er oppført nedenfor. Det må søkes skriftlig om slik godkjenning innen nærmere fastsatt frist.

Til 2.1 Det nye testamente

Fellespensum

Eksegese

Arbeidet med det eksegetiske pensum sikter mot å knytte sammen kunnskaper i gresk språk, eksegetiske metoder og bibelteologi. I dette arbeidet er kommentarene ikke å betrakte som direkte pensumbøker, men de som anbefales, gir en antydning om arbeidsmåte og faglig nivå til eksamen. De kommentarene som er merket med ⊕ er ikke grunnspråklige og må derfor suppleres med språklig analyse.

Lukasevangeliet

Kommentarer:

Fitzmyer, J.: *The Gospel according to Luke I-IX/X-XXIV* (AB 28-28A). Garden City: Doubleday, 1981-85

eller

⊕ Green, J. B.: *The Gospel of Luke* (NICNT), Grand Rapids: Eerdmans, 1997

eller

⊕ Johnson, L. T.: *The Gospel of Luke* (Sacra Pagina 3). Collegeville: Liturgical Press, 1991

eller

Marshall, I. H.: *The Gospel of Luke* (NIGTC) Exeter: Paternoster Press, 1978.

Galaterbrevet

Kommentarer:

Longenecker, R.: *Galatians* (WBC 41). Dallas: Word, 1990

eller

Bruce, F. F.: *Commentary on Galatians* (NIGTC). Grand Rapids: Eerdmans, 1982

eller

⊕ Dunn, J. D. G.: *A Commentary on the Epistle to the Galatians* (BNTC), London: Black, 1993

eller

⊕ Matera, F. J.: *Galatians* (Sacra Pagina 9). Collegeville: Liturgical Press, 1992

eller

Martyn, J. L.: *Galatians: A new Translation with Introduction and Commentary*, (AB 33 A)
New York: Doubleday, 1998

Johannesevangeliet

Culpepper, A.: *Anatomy of the Fourth Gospel. A Study in Literary Design*, Philadelphia:
Fortress, 1993

1. Korinterbrev 8-10

Witherington III, B.: *Conflict and Community in Corinth. A Socio-Rhetorical Commentary on
1 and 2 Corinthians*. Grand Rapids: Eerdmans, 1995, s. 186-230

Winter, B.W.: «Theological and Ethical Responses to Religious Pluralism - 1 Corinthians 8-
10», *Tyndale Bulletin* 41 (1990), s.209-226.

Borgen, P.: «'Yes', 'No', 'How Far'? : The Participation of Jews and Christians in Pagan
Cults», i P. Borgen, *Early Christianity and Hellenistic Judaism*, Edinburgh: T&T Clark
1998, s.15-43.

Theissen, G.: *The Social Setting of Pauline Christianity. Essays on Corinth*. Philadelphia:
Fortress Press, 1982, s. 69-143.

1. Korinterbrev 11-14:

Witherington III, B.: *Conflict and Community in Corinth. A Socio-Rhetorical Commentary on
1 and 2 Corinthians*. Grand Rapids: Eerdmans, 1995, s. 231-290

Carson, D. A.: *Showing the Spirit. A Theological Exposition of 1 Corinthians 12-14*. Grand
Rapids: Baker Book House, 1987.

Theissen, G.: *The Social Setting of Pauline Christianity. Essays on Corinth*. Philadelphia:
Fortress Press, 1982, s. 145-174.

1. Petersbrev

Winter, B.W.: *Seek the Welfare of the City, Christians as Benefactors and Citizens*, Grand
Rapids: Eerdmans/Carlisle: Pater Noster, 1994

Seim, T. Karlsen: «Hustavlen 1 Pet 3,1-7 og dens tradisjonshistoriske sammenheng», *Norsk
Teologisk Tidsskrift* 91 (1990), s.101-114.

Goppelt, L.: *A Commentary on 1 Peter*, Grand Rapids: Eerdmans 1993, s.15-45; 162-179.

Bibelteologi

Paulinsk bibelteologi

Sandnes, K.O.: *I tidens fylde, En innføring i Paulus' teologi*, Oslo: Luther, 1996

Ladd, G.E.: *A Theology of the New Testament*, Rev. ed., Grand Rapids: Eerdmans, 1993, s.
499-520.

Schrage, W.: *The Ethics of the New Testament*. Philadelphia: Fortress Press, 1988 (tysk
original 1982), s.217-239

Helbibelsk teologi

Campanhausen, H. von: *Den kristne bibel blir til*. Oslo: Land og Kirke/Gyldendal, 1976, s.
60-89; 189-231.

Kvanvig, H.: *Historisk Bibel og bibelsk historie. Det gamle testamentes teologi som historie*

og fortelling, Kristiansand: Høyskoleforlaget 1999, s.45-159

Til 2.2 Systematisk teologi

Fellespensum

Dogmatikk

McGrath, A.E.: *Christian Theology. An Introduction*, 2.ed. Oxford: Blackwell, 1997, s.181-459

Etikk og moralfilosofi

Asheim, Ivar: *Mer enn normer. Grunnlagsetikk*. Oslo: Universitetsforlaget 1994, s.51-218

Johansen, K.E. (red.): *Etikk - en innføring*. Oslo: Cappelen Forlag, 1994, s.93-175

Bexell, G.: "Etik i religiösa traditioner", i G.Bexell og C.- H. Grenholm: *Teologisk etik. En introduktion*. Stockholm: Verbum Förlag, 1997, s.45-68.

Religionsfilosofi og religionsteologi

Hick, J.: *Philosophy of Religion*, 4. ed., Claremont: Prentice-Hall International, 1990, s.1-119

Wigen, T.: *Religionsfilosofi: En bok om tro og fornuft og livets mening*, Oslo: Luther Forlag, 1993, s.155-185.

Religionspedagogikk

Asheim, I.: *Tro, dannelse, oppdragelse. Religionspedagogiske emner og grunnbegreper*. Skrivestua, MF, 1977, s.14-51.

Engen, T. O.: "Integrerende sosialisering i majoritetens skole", i T. O. Engen m.fl.: *Like muligheter? Migrasjonspedagogikk i videregående skole*. Oslo: Ad Notam/Gyldendal 1994, s.145-168.

Enten

Eriksen, T. Hylland: *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Tano Aschehoug 1997. Kap.1-6.

eller

Mach, Z.: *Symbols, Conflict and Identity: Essays in Political Anthropology*, Albany N.Y.: State University of New York Press 1993. Ca.100 sider i utvalg.

eller

Time, S. (red.): *Om kulturell identitet: Ei essaysamling*, Landås: Høgskolen i Bergen 1997, Ca.100 sider i utvalg.

Klassiske tekster fra teologihistorien

Athanasius: *De Incarnatione Verbi (318/320)*. Et utvalg i oversettelse, i: *Teologiske tekster: Udvalg af klassiske dogmatiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s.33-47

Anselm: *Cur Deus homo (1098)*. Et utvalg i oversettelse, i: *Teologiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s. 109-135

Luther, M.: *Om den kristne frihet (1520)*, i: *Luther: Verker i utvalg*, Bd. II. Ved I. Lønning og T. Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1979, s. 192-193 og 203-234

Luther, M.: *Til rådsherrene i alle Tysklands byer om at de skal opprette og underholde kristelige skoler (1524)*, i: *M. Luther: Verker i utvalg*, Bd. IV. Ved I. Lønning og T.

- Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1981, s. 34-58
- Luther, M.: *Den store katekisme*. Et utvalg: "Forord", "Det første budet", "Den andre delen. Om troen", i: M. Luther: *Verker i utvalg*, Bd. V. Ved I. Lønning og T. Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1982, s. 243-251 og 292-301
- Luther, M.: *Om mennesket (1536)*, i: M. Luther: *Verker i utvalg*, Bd. VI. Ved I. Lønning og T. Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1982, s. 334-338
- Lessing, G.E.: *Om beviset i ånd og kraft (1777)*. i: *Teologiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s. 311-322
- Kierkegaard, S.: *Philosophiske Smuler (1844)* / Udgivet med indledning og kommentarer af Niels Thulstrup, 4.oplag. København: C.A. Reitzel, 1995, Cap. I, II, III, IV og V.
- Troeltsch, E.: "The Place of Christianity among the World Religions" (1923), i: J. Hick & B. Hebblethwaite (ed.): *Christianity and other Religions. Selected Readings*. Glasgow: Collins Fount Paperbacks, 1980, s. 11-31
- Barth, K.: "Det første bud som teologisk aksiom" (1933), i: *Teologiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s. 352-367
- Barth, K.: "The Revelation of God as the Abolition of Religion" (1939), i: Hick & Hebblethwaite: *Christianity and other Religions*, s.32-51
- Rahner, K.: "Christianity and the Non-Christian Religions" (1961), i: Hick & Hebblethwaite: *Christianity and Other Religions*, s.52-79
- Vatican II: "Declaration on the Relation of the Church to Non-Christian Religions" (1965), i: Hick & Hebblethwaite: *Christianity and other Religions*, s.80-86
- Smith, W.C.: "The Christian in a Religiously Plural World" (1976), i: Hick & Hebblethwaite: *Christianity and other Religions*, s.87-107
- Løgstrup, K.E.: *Den etiske fordring (1956)*. København: Gyldendal, 1966 (eller senere), s.9-39 og 122-132
- Pannenberg, W.: "Dogmatische Thesen zur Lehre von der Offenbarung", i: Pannenberg (red.): *Offenbarung als Geschichte*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1961, 4.Aufl. 1970, s.91-114.
Engelsk oversettelse i Pannenberg: *Revelation as History*, London: Sheed and Ward 1969, s.125-158.
- McGrath, A.E.: *The Genesis of Doctrine. A Study in the Foundation of Doctrinal Criticism*, Oxford: Blackwell 1990, s.1-102
- Felleserklæring om rettferdiggjørelsen*. Det Lutherske Verdensforbund (LVF), Det pavelige råd for fremme av kristen enhet, Oslo: Mellomkirkelig Råd 1997 (29 s.)

Til 2.3 Religions- og livssynskunnskap

- da Silva, A. B. og Ore, K.: *Hva er religionsfenomenologi? En kritisk analyse av religionsstudiet*. Stavanger, Misjonshøgskolens forlag, 1996, s.37-66
- Breivik, N. O.: *Mennesket og det hellige. Religion og historie som problem i Mircea Eliades forskning*, Bergen: NLA-forlaget 1997, kap.I 1-3, II og IV (s.9-23, 59-112, 151-192)
- Aadnanes, P. M.: *Det nye tusenårsriket. New Age som livssyn*. Oslo, Universitetsforlaget, 1997, s.25-59
- Kurtén, T.: *Tillit, verklighet och värde. Begreppsliga reflexioner kring livsåskådningar hos fyrtioen finska författare*. Bokförlaget Nya Doxa, Lund, 1995, s.7-156, 195-241

Til 2.4 Vitenskapsteori og metodelære

- Egger, W.: *How to read the New Testament: An Introduction to Linguistic and Historical-Critical Methodology*, Peabody: Hendrickson, 1996, s.1-34, 53-153 og 189-217. (Tysk original: *Methodenlehre zum Neuen Testament, Einführung in linguistische und historisch-kritische Methoden*, Herder 1990)
- Henriksen, J.-O.(red.): *Tegn, tekst og tolk. Teologisk hermeneutikk i fortid og nåtid*. Oslo: Universitetsforlaget, 1994, s.13-17 og 159-274
- Kjeldstadli, Knut: *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget, 1992/93, s.113-142 og 183-199
- Kaldal, Ingar: "Å fortelje, å forklare og å tenke historisk", *Historisk Tidsskrift* 72 (1993), s.80-100
- Gilje, N. og Grimen, H.: *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget 1993, s.106-141
- Skirbekk, Gunnar: "Samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi", i: K.S.Johannessen (red.): *Glimt fra vitenskapsfilosofiens hovedområder*. Bergen: Sigma forlag 1985, s.133-150
- Hegstad, Harald: "Feltarbeid som teologisk metode", *Ung Teologi* 30 (1997), s. 77-87
- da Silva, A. B. og Ore, K.: *Hva er religionsfenomenologi? En kritisk analyse av religionsstudiet*. Stavanger: Misjonshøgskolens forlag, 1996, s.1-36.
- Aadnanes, P. M.: *Det nye tusenårsriket. New Age som livssyn*. Oslo, Universitetsforlaget 1997, s.61-84

Til 2.5 Valgemner

H-1) De eldste kristne menigheter i sosiologisk lys

- Holmberg, B.: *Sociology and the New Testamen: An Appraisal*, Minneapolis: Fortress Press, 1990.
- Meeks, W. A.: *The First Urban Christians. The Social World of the Apostle Paul*. New Haven and London: Yale University Press, 1983.

H-2) Kvinnenes stilling i den eldste kirke

- Keener, C. S.: *Paul, Women & Wives. Marriage and Women's Ministry in the Letters of Paul*. Peabody: Hendrickson, 1992.
- Witherington, B.: *Women in the Earliest Churches* (SNTSMS 59) Cambridge: Cambridge University Press, 1988, s.128-220.

H-3) Bønn i Bibelen

- Balentine, S.E.: *Prayer in the Hebrew Bible. The Drama of Divine-Human Dialogue*. Minneapolis: Fortress Press, 1993.
- Cullmann, O.: *Prayer in the New Testament: With Answers from the New Testament to Today's Questions*, London: SCM Press, 1995.

H-4) Fromhet og gudstjenesteliv i den tidlige kirke

Skarsaune, O.: *Kristendommens jødiske rødder II*, København: Credo Forlag 1998, kap. 9, s.159-208.

Bradshaw, P.E.: *Daily Prayer in the early Church: A Study of the Origin and Early Development of the Divine Office*, London: SPCK, 1982, s. 1-71.

Martin, R.P.: *Worship in the Early Church*, Grand Rapids: Eerdmans 1975 eller senere.

Tångberg, K.A., "Synagogen og synagogelitteraturen" i H. Kvalbein (red.): *Blant skriftlærde og fariseere. Jødedommen i oldtiden*, Oslo: Verbum, 1984, s. 85-102.

Tekstutgaver:

Plinius: *Bok X, Brev 96*, i: Sigfred Pedersen: *Den nytestamentlige tids historie* (DKNT 2). Århus: Aarhus Universitetsforlag, 1994, s.460-461.

Didache i *De apostoliske fedre: I norsk oversettelse med innledninger og noter*, redigert av E. Baasland og R. Hvalvik, Oslo: Luther, 1984; 1997²

Justin Martyrs 1. Apologi kap.65-67 i: *Apologier, Oversat med indledning og kommentar* ved Henrik Pontoppidan Thyssen, (Bibel og historie 18), Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 1996

H-5) Det nye testamente og den antikke retorikk

Andersen, Ø.: *I retorikkens hage*. Oslo: Universitetsforlaget 1995, s. 1-162, 241-257 og 273-306.

Hietanen, M.: *Galaterbrevet i ljuset av en retorisk analys*, Religionsvetenskapliga Skrifter 41, Åbo Akademi, Åbo 1998

Baasland, E.: "Retorikk i Det nye testamente og i dagens preken", *Halvårsskrift for praktisk teologi* 1987, nr. 2, s.3-11.

Morland, K. A.: "Retorikken er verd en renessanse!", *Halvårsskrift for praktisk teologi* 1992, nr. 1, s.3-11.

H-6) Den Hellige Ånds gjerning i Acta og vår tids misjon

"Come, Holy Spirit. Canberra, 1991. World Council of Churches Seventh Assembly", i: Scherer, J. A. and S. B. Evans (eds.): *New Directions in Mission and Evangelization 1. Basic Statements 1974-1991*. Maryknoll, N.Y.: Orbis Books, s. 84-88.

Daneel, M.L.: «African Independent Church Pneumatology and the Salvation of All Creation» i Hunter, H.D. and P.D.Hocken (eds.): *All Together in One Place. Theological Papers from the Brighton Conference on World Evangelization*, Sheffield: Sheffield Academic Press, 1993, s.96-126.

Dunn, J.D.G.: *Jesus and the Spirit: A Study of the Religious and Charismatic Experience of Jews and the first Christians as reflected in the New Testament*, Grand Rapids: Eerdmans 1997, Part Two VI and VII.

Engelsviken, T., "Åndeuddrivelse og helbredelse i de evangeliske kirker i Etiopien," *Mission* nr. 1, 1994, s. 19-24.

Jongeneel, J.A.B., "Ecumenical, Evangelical and Pentecostal/Charismatic Views on Mission as a Movement of the Holy Spirit", i Jongeneel, J.A.B., a.o. (eds.), *Pentecost, Mission and Ecumenism. Essays in Intercultural Theology*. Frankfurt a.M.: Peter Lang, 1992, s. 231-246.

Nordlander, A.: *Väckelse och växtvärk i Etiopien*. Stockhom: Verbum Förlag, 1996, s. 13-90. (Norsk utgave: *Kirke i vekst og smerte: om vekkelse i Etiopia*, Oslo: Luther 1998, s.15-90.)

- Synnes, M.: "Hvor viktig er "tegn og under" i Lukas' misjonshistorie?" i Hvalvik, R. og H. Kvalbein (red.): *Ad Acta. Studier til Apostlenes gjerninger og urkristendommens historie. Tilegnet professor Edvin Larsson på 70-årsdagen*, Oslo: Verbum, 1994, s. 362-378.
- Packer, J.I.: «The Work of the Holy Spirit in Conviction and Conversion» i Douglas, J.D. (ed.): *Proclaim Christ Until He Comes*, Minneapolis, Minn.: World Wide Publications, s.100-104.
- Turner, M.: *The Holy Spirit and Spiritual Gifts in the New Testament Church and Today*, Peabody, Mass.: Hendrickson Publishers 1998, s.36-56, 136-260, 286-359.

H-7) Kontekstuell bibeltolkning

- Bevans, S.B.: *Models of Contextual Theology*, Maryknoll: Orbis, 1992
- West, G.: *Biblical Hermeneutics of Liberation, Modes of Reading the Bible in the South Africa Context*, Maryknoll: Orbis, 1995
- Kirk, J.A., *Liberation Theology, An Evangelical View from the Third World*, Basingstoke: Morgan & Scott, 1985, s.95-208

H-8) Kultur- og religionsmøte - oldkirken

- Chadwick, H., *Early Christian Thought and the Classical Tradition: Studies in Justin, Clement, and Origen*. Oxford: Clarendon Press 1966 .
- Horbury, W.: "The Benediction of the *Minim* and Early Jewish-Christian Controversy"; og "Jewish-Christian Relations in Barnabas and Justin Martyr", begge i Horbury, W.: *Jews and Christians in Contact and Controversy*. Edinburgh: T&T Clark 1998, 67-110 og 127-161.

Kildetekster i oversettelse:

- Justin Martyr: 1. Apologi 1-31; 2. Apologi; Dialogen med Tryfon*
i følgende utvalg: kap. 1-26; 32-34; 40-42; 45-57; 61-64; 77-81; 83-84; 89-95; 118-125.
Originaltekster: Goodspeed, Edgar J.: *Die ältesten Apologeten. Texte mit kurzen Einleitungen*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 1914; nytrykk 1984, 16-47; 78-89; 90-120; 126-130; 137-139; 142-161; 166-172; 187-194; 195-196; 203-210; 235-246.
Engelsk oversettelse: Coxe, A. Cleveland (red.): *The Ante-Nicene Fathers, Vol. 1: The Apostolic Fathers - Justin Martyr - Irenæus*. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans 1977 ell. senere opptrykk, 163-173; 188-193; 194-207; 210-212; 214-216; 217-225; 227-230; 237-240; 240-241; 244-247; 258-262.

Klemens av Alexandria: Protreptikos i følgende utvalg:

kap. 1; 3-12.

Originaltekst: Stählin, Otto: *Clemens Alexandrinus I: Protrepticus und Paedagogus* (Die Griechischen Christlichen Schriftsteller 12). Leipzig: J.C. Hinrich'sche Buchhandlung 1905, 1-10; 31-86.

Engelsk oversettelse: Coxe, A. Cleveland (utg.), *The Ante-Nicene Fathers II: Fathers of the Second Century*. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans 1977 eller senere opptrykk, 171-174; 183-206.

Tertullian: Utdrag fra Apologeticum, i: WELLE, I (red.) Fra Oldkirken. (Hovedverker av den kristne litteratur fra kirkefedrene til nutiden, B.1), (norsk oversettelse) Oslo: Lutherstiftelsens Forlag 1930, 14-49

Originalteksten finnes i Becker, Carl (utg.), *Tertullian, Apologeticum / Verteidigung des*

Christentums, Lateinisch und Deutsch. München: Kösel-Verlag 1961, 54ff.
Augustin: *De Civitate Dei* i følgende utvalg: Bok 6, kap. 2-12; bok 8, kap. 1-26.
Originaltekst og engelsk oversettelse i Green, W.M.: Saint Augustine, *The City of God Against The Pagans, Vol. II* (The Loeb Classical Library). London: William Heinemann/Cambridge, Mass.: Harvard University Press 1963, 292-367; Wiesen, David S.: Saint Augustine, *The City of God Against The Pagans, Vol. III* (The Loeb Classical Library). London: William Heinemann/Cambridge, Mass.: Harvard University Press 1968, 2-139.
Engelsk oversettelse: 308-337; 21-76.

H-21) Frigjøringssteologi

Bevans, S.B.: *Models of Contextual Theology*, Orbis Books, Maryknoll: NY 1992
Cadorette, C. M.(ed.): *Liberation Theology. An Introductory Reader*, Orbis Books, Maryknoll: NY 1992, s.77-219
Gutiérrez, G.: *A Theology of Liberation: History, Politics and Salvation*, Orbis Books, Maryknoll: NY 1973, s.43-77 og 143-250

H-22) Teologi og litteratur

Lothe, J.: *Fiksjon og film. Narrativ teori og analyse*. Oslo: Universitetsforlaget, 1994, s.11-114
Bjerg, S.: *Den kristne grundfortælling. Studier over fortælling og teologi*. Århus: Aros, 1981, s.43-87; 175-245
Kemp, P.: *Tid og fortælling. Introduktion til Paul Ricoeur*. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 1995
Benjamin, W.: «Fortelleren» i *Kunstverket i reproduksjonsalderen*. Oslo 1991 (1975), s.179-201
White, H.: «Storytelling. Historical and Ideological», i Robert Newman (red.): *Centuries' Ends, Narrative Means*. Stanford, 1996, s.58-78

H-23) Skapertro og naturetikk

Ariansen, Per: *Miljøfilosofi: En innføring*, Oslo 1992, s. 97-234
Henriksen, Jan-Olav: "Natur", i: Thorbjørnsen: *Utfordringer og ansvar. Områdeetikk*. Oslo: Universitetsforlaget 1994, s.85-109
Henriksen, Jan-Olav: "Skapelsestro og vitenskapelig virkelighetsforståelse", i: P.W.Bøckman (red.): *Naturvitenskap og kristendom* (Relieff nr.33), Trondheim: Tapir 1993, s. 59-68
Pannenberg, W.: *Toward a Theology of Nature: Essays on Science and Faith*, Louisville 1993, s. 1-14, 50-66.
Santmire, H. P.: *The Travail of Nature. The Ambiguous Ecological Promise of Christian Theology*, Philadelphia 1985

H-24) Etikk, identitetsdannelse og pedagogikk

Asheim, I.: *Hva betyr holdninger? Studier i dydsetikk*, Oslo: Tano Aschehoug, 1997, kap. I-III, V-VI og VIII.
Erikson, E.H.: *Identitet: Ungdom og kriser*. København: Reitzel, 1971, s.87-134
Meilaender, G.C.: *The Theory and Practice of Virtue*. Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1984, s. 45-99.
Enten alt. A:

Taylor, Ch.: *The Ethics of Authenticity*. Cambridge, Mass. 1991, s. 1-53

Eller alt. B:

J.W.Fowler, K. E. Nipkow, F. Schweitzer (eds.): *Stages of Faith and Religious Development: Implications for Church, Education and Society*, London: SCM, 1992, s. 19-36 og 67-98.

H-25) Jesusbildet i kristendommen og religionene

Cragg, K.: *The Christian and Other Religion: The Measure of Christ*, London: Mowbrays, 1977, s. 31-64, 82-119.

Gärtner, B.: *Et nytt evangelium? Thomasevangeliets hemlige Jesusord*, Stockholm: Diakonistyrelsens bokförlag, 1960, s. 13-21; 36-43; 121-129

Gilhus, I.S.: "Hinduismens oppfatninger av Jesus", i: *Kirke og kultur*, 1984, s. 363-370.

Norsk Tidsskrift for Misjon, nr. 4, 1989, s. 189-237.

Opsal, J.: *Lydighetens vei. Islams veier til vår tid*, Oslo: Universitetsforlaget, 1994, s. 137-151.

Rian, D.: "Skolen, pluralismen og religionene. Noen fagdidaktiske synspunkter" og "Innfallsvinkler til religionsundervisningen. Noen aspekter", i: P. Kværne og D. Rian: *Religionshistorie og religionsundervisning: Noen fagdidaktiske synspunkter*, (Relieff 11), Trondheim: Tapir, 1983, s. 39-76.

Romarheim, A.: *Kristus i Vannmannens tegn. Nyreligiøse oppfatninger av Jesus Kristus*, Oslo: Credo, 1994, s. 25-86.

Sandnes, K.O.: «Beyond 'Love Language'. A Critical Examination of Krister Stendahl's Exegesis of Acts 4:12», i *Studia Theologica*, nr.1, 1998, s.43-56

Stendahl, K.: «Kristi herravälde och religiøs pluralism», i *KISA Rapport, nr.2, 1990*, fra Svenska Kyrkans Forskningsråd, s.21-35

Wessels, A.: *Images of Christ. How Jesus is perceived and portrayed in non-European cultures*, London: SCM Press, 1990, s. 1-20 og 38-56.

Kildetekster:

Koranen, tilrettelagt i oversettelse av E. Berg, Oslo: Universitetsforlaget, 1980, sure 5,17-22; 5,109-120; 19; 61; 112.

Spangler, D.: *Reflections on the Christ*. Findhorn, Scotland: Findhorn Publications, 1981, s. 1-45.

Steiner, R.: *From Buddha to Christ*. Spring Valley, New York: The Anthroposophic Press, 1978, s. 3-50.

Vivekananda, S.: "Christ the Messenger", i: Nikhilananda: *Vivekananda, the Yogas and Other Works*, New York: Ramakrishna-Vivekananda Center, 1953, s. 713-721.

H-26) Nyreligiøsitet, modernitet og personlig identitet

Gilhus, I.S. og L.Mikaelsson: *Kulturens refortrylling. Nyreligiøsitet i moderne samfunn*, Oslo: Universitetsforlaget, 1998

Repstad, P.: *Religiøst liv i det moderne Norge. Et sosiologisk kart*, Kristiansand: Høyskoleforlaget 1997

Romarheim, A.: *Kristus i Vannmannens tegn: Nyreligiøse oppfatninger av Jesus Kristus*, Oslo: Credo, 1994, s. 9-86.

Romarheim, A. og M. Holter: *Margit Sandemo og den mystiske Lucifer: okkult verdensbilde i pocketformat*, Oslo: Credo 1993, s. 33-54.

Thelle, N.R.: *Ditt ansikt søker jeg: Tekster om tro*, Oslo: Oriens, 1993, s. 69-90.

Kildetekster:

Sandemo, M.: *Er det noen der ute*, Bind nr. 47 i Sagaen om Isfolket, Oslo: Bladkompaniet, 1989.

H-27) Ungdomskultur, livstolkning og identitet

Brunstad, P.O.: *Ungdom og livstolkning. En studie av unge menneskers tro og fremtidsforventning*, Tapir forlag, Trondheim 1998

Goffman, E.: *Vårt rollespill til daglig. En studie i hverdagslivets dramatik*, Pax forlag, Oslo 1992

H-28) Bibelske tekster som grunnlag for etisk refleksjon

Henriksen, J.-O. (red.): *Makt, Eiendom, Rettferdighet. Bibelske moraltradisjoner i møte med vår tid*. Oslo: Gyldendal Akademisk 2000.

Nordin, H.E.: *Bibeln i kristen etik. En analys av olika uppfattningar om relationen mellan Bibeln och kristen etik*. Uppsala: Uppsala University Library 1999.

H-29) Global rettferdighet i bibelsk perspektiv

Duchrow, U.: *Global Economy: A Confessional Issue for The Churches?* Geneva: WCC 1987.

Henriksen, J.-O. (red.): *Makt, Eiendom, Rettferdighet. Bibelske moraltradisjoner i møte med vår tid*. Oslo: Gyldendal Akademisk 2000.

H-30) Didaktikk og undervisning i bibelsk visdomslitteratur

Hovedlitteratur:

Estes, Daniel J.: *Hear, My Son. Teaching and Learning in the Proverbs 1-9*, Grand Rapids, MI: Eerdmans 1997

Crenshaw, James L.: *Education in Ancient Israel*, (The Anchor Bible Reference Library), New York: Doubleday, 1998

Støttelitteratur:

Melchert, Charles F.: *Wise Teaching. Biblical Wisdom and Educational Ministry*. Harrisburg, PE: Trinity Press International 1998

Whybray, R. Norman: *The Intellectual Tradition in the Old Testament*, (Beihefte zur ZAW, Bd.135), Berlin: de Gruyter 1974

H-41) Gudsbilde og profetisme i møtet mellom monoteistiske religioner

Chapman, C: "Rethinking the Gospel for Muslims" and "The God Who Reveals", i: J.D.Woodberry (ed.): *Muslims and Christians on the Emmaus Road: Crucial Issues in Witness among Muslims*, Monrovia: Marc, 1989, s. 105-148.

al Faruqi, I. R. (ed.): *Triologue of the Abrahamic Faiths: Papers presented to the Islamic Studies Group of America, Academy of Religion*, Brentwood: International Institute of Islamic Thought, 1982, s. 1-28.

Kateregga, B.D. og D.W. Shenk: *Islam och Kristen Tro*, Älvsjö: Verbum, 1983, s. 25-41, 53-66, 104-128, 142-155, 198-203. Eng.utgave: *A Muslim and a Christian in Dialogue*, Scottdale, Pa: Herald Press 1997, s.27-41, 53-67, 105-128, 142-155, 198-204.

- Lang, B.: *Monotheism and the Prophetic Minority: An Essay in Biblical History and Sociology*, Sheffield: The Almond Press, 1983, s. 13-127, 138-157.
- Manns, F. (ed.): *The Sacrifice of Isaac: in the Three Monotheistic Religions*, Jerusalem: Franciscan Printing Press, 1995, s. 69-80, 99-164
- Siddiqui, A.: *Christian Muslim Dialogue in the Twentieth Century*, Houndmills: Macmillan, 1997, s. 1-78

H-42) Etikk i religioner

- Bilimoria, P.: "Indian ethics", i P. Singer (red.): *A Companion to Ethics*. Oxford: Blackwell, 1995, s. 43-57.
- de Silva, P.: "Buddhist ethics", samme sted s. 58-68.
- Hansen, C.: "Classical Chinese ethics", samme sted s. 69-81.
- Kellner, M.: "Jewish ethics", samme sted s. 82-90.
- Nanji, A.: "Islamic ethics", samme sted s. 106-118.
- Eidsvåg, I. (red.): *Fellesskapsetikk i et flerkulturelt Norge*. Nansenskolens årbok 1993. Oslo: Universitetsforlaget, 1993, s. 33-142.
- Küng, H.: *Etikk for verdens fremtid*. Oslo: Land og Kirke/Gyldendal Norsk Forlag, 1990.
- Küng, H. and K.-J. Kuschel (ed.): *A Global Ethic. The Declaration of the Parliament of the World's Religions*. London: SCM Press, 1993, s. 11-39.
- Østnor, L.: " 'Värdegemenskap' mellom verdensreligioners etikk? » i Bexell, G. (red.): *Värdegemenskap i ett mångkulturelt samhälle. Rapport från ett internordiskt symposium i Lund*. Lund Studies in Ethics and Theology 6. Lund, Lund University Press 1998, s.137-156.

H-43) Religionens rolle i det moderne samfunn

- McGuire, Meredith B.: *Religion. The Social Context*. 4th ed., Belmont 1997, s.1-24 og 141-311.
- Casanova, José: *Public Religions in the Modern World*, Chicago-London 1994.
- Rasmusson, Arne: "Kristen social teologi och modernitetens villkor: Från Ernst Troeltsch til John Milbank", *Tidsskrift for Teologi og Kirke* 68 (1997), s.243-271.

H-44) Religionspsykologi

- Wulff, D.M.: *Psychology of Religion. Classic and Contemporary views*. New York, 1991, innledningen, kap. 1, 6-10 og 12.

H-45) Kultur- og religionsmøte - middelalderen

- Russel, J.C.: *The Germanization of Early Medieval Christianity.: a sociohistorical approach to religious transformation* New York/Oxford: Oxford University Press 1994, s.107-208 .
- Skarsaune, O.: «Is Christianity Monotheistic? Patristic Perspectives on a Jewish/Christian Debate», i: Livingstone, Elizabeth A. (red.): *Historica, theologica et philosophica, critica et philologica (Studia Patristica XXIX)* : Leuven 1997, s.340-363

Kildetekster i oversettelse:

- Gregor den Store: «Brevet til Mellitus om Augustin og hans misjon blant anglerne». i: Beda: *Anglernes kirkes historie*. (oversatt av SCHJØTH, E.) Oslo: Aschehoug 1979, s.51-52
- «Råd fra biskop Daniel av Winchester til Bonifatius om hedningemisjonen», i: Liden, H.-E.,

- (red.): *Møtet mellom hedendom og kristendom i Norge*, Oslo: Universitetsforlaget 1995, s.51-57 .
- Alkuin: «Preken til nylig omvendte saksiske stammer», i: Haavardsholm, J. (red.), *Nytt lys på middelalderen*. Oslo: Sypress Forlag 1997, s.56-65 .
- Timotheus 1.: «Dialogen med khalifen Mahdi» i: Newman, N.A. (red.) : *The Early Christian-Muslim Dialogue : A Collection of Documents from the First Three Islamic Centuries (632-900 A.D.)*. Hatfield (Penns.) 1993, følgende utvalg: 180-187; 197-203; 225-229.
- Abelard: «Dialog mellom en filosof, en jøde og en kristen» i: Peter Abelard: *A Dialogue of a Philosopher with a Jew and a Christian* (Medieval Sources in Translation 20). (oversatt av Payer, P.J.) Toronto: Pontifical Institute of Medieval Studies 1979, følgende sider: 19-59; 72-75; 131-157.
- Nachmanides: «Disputten med Pablo Christiani i Barcelona 1263», i: Maccoby, H. (red.): *Judaism on Trial: Jewish-Christian Disputations in the Middle Ages*. London/Washington: The Littman Library of Jewish Civilization 1993, s.102-146 .
- Lasker, D.J.: *Jewish Philosophical Polemics Against Christianity in the Middle Ages*. New York: Ktav Publishing House 1977, s.45-121; 125-134 .

VEDLEGG 2:

Formelle regler for hovedoppgave og veiledningsforhold

HVA DEN FERDIGE HOVEDOPPGAVEN SKAL INNEHOLDE

Nedenfor er samlet noen elementære regler som alle som skriver hovedoppgave vil få bruk for. Supplerende regler, ofte avhengig av fagdisiplin og av metode eller oppgavetype vil en kunne finne i andre, mer omfattende oversikter, eller få orientering om hos veileder eller i biblioteket.

Tittelblad med forfatterens navn, oppgavens tittel og eventuelt undertittel, og opplysning om oppgavens art og innleveringssemester. (F.eks: Hovedoppgave i kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering, Det teologiske Menighetsfakultet, Høstsemesteret 1998.

Eller: Tidsbegrenset oppgitt hovedoppgave i kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering, Det teologiske Menighetsfakultet, Høsten 1998.) Semesteret regnes i denne sammenheng fram til dagen før neste semesteråpning på MF.

Innholdsfortegnelse med overskriftene til oppgavens kapitler, avsnitt og ekskurser, alt sammen med sidehenvisninger.

Innledning der oppgavens emne og problemstilling presiseres og begrunnes, der det gjøres greie for oppgavens kilder og metode, og der disposisjonen presenteres og begrunnes. Enten i innledningen eller i et eget avsnitt bør det gjøres greie for tidligere forskning om det samme emnet.

Oppgavens korpus inndelt i nummererte kapitler.

Sammenfatning eller konklusjon

Litteraturliste eller bibliografi. Det kan være aktuelt å dele denne i to, en del for kilder og en for sekundærlitteratur. Hver av delene stilles opp alfabetisk. Her skal tas med bøker, artikler osv. som har vært brukt under utarbeidelsen av oppgaven. Blant annet bør all litteratur som det blir henvist til i oppgaven, også være med i litteraturlisten. Litteratur som forfatteren ikke har sett eller brukt, skal ikke tas med, selv om det berører oppgavens tema. Om angivelse av litteratur, se nedenfor.

Oppgaven skal dessuten ha noter - mer om det nedenfor.

SITATER, HENVISNINGER, NOTER OG LITTERATURLISTER

1. Når en gjengir noe fra kilder eller fra andre forfattere, kan det skje i form av sitat, eller i form av en mer fri gjengivelse eller omtale. I alle tilfeller må det ved henvisninger angis hvor det en gjengir er hentet fra. Kortere sitater utstyres med anførselstegn, lengre sitater markeres med kortere linjeavstand og innskutt marg. En må aldri skrive av fra en annen forfatter uten å angi det som sitat. Et sitat må være nøyaktig. Dersom en utelater noe, skal det vises med tre prikker i klammer: (...). Tilføyelser må ikke skje i et sitat. Ønsker en derimot å utheve noe med understrekning, føyer en til etter understrekningen ("uthevet her").

2. Henvisninger til annen litteratur skjer vanligvis i noter. Unntak er her bibelhenvisninger som fortrinnsvis settes i parentes i selve teksten. I fotnotene anvendes et forkortelsessystem som forholder seg til de fulle bibliografiske data gitt i litteraturlisten. Man kan anvende en korttittel som fanger opp et nøkkelord i tittelen (f.eks. P. Lønning, *Kristendom*, s. 100). Det beste forkortelsessystemet er nok imidlertid å angi årstallet for utgivelsen (f.eks. P. Lønning 1966, s. 100). Hvis nærmere inndeling er nødvendig kan man føye a,b,c til årstallet (f.eks. P. Lønning 1966a, s. 100). Det er da viktig at dette også kommer med i litteraturlisten. I avsnitt som er forskningshistorisk preget må man gi henvisninger til 1. utgave av verkene. Dersom disse ikke er tilgjengelig, må man i hvert fall nevne når førsteutgaven kom.

3. Notene plasseres samlet i slutten av hvert kapittel, evt. nederst på siden. Dersom det i flere noter på rad henvises til samme bok eller kapittel, kan en angi denne på vanlig måte første gang, og senere med "samme" eller "op.cit." (=opere citato: det tidligere siterte arbeid) (f.eks. P. Lønning, Op.cit. s. 100). Dersom en flere ganger etter hverandre viser til samme side, kan en tilsvarende bruke "ibid" (=ibidem: på samme sted).

4. Notene i en hovedoppgave skal fortrinnsvis brukes til henvisninger. Av og til kan det være aktuelt å sitere den ordlyden en henviser til i en note. Noter kan også gi utfyllende opplysninger, diskusjoner eller kommentarer der hvor det er nødvendig. Det kan være mulig å erstatte noter med parenteser i teksten. Studentene avtaler med sin veileder hvilket system som er best tjenlig for det emne man arbeider med.

5. I litteraturlisten bør man normalt føre opp primærkilder for seg. Den øvrige litteraturliste settes vanligvis opp i alfabetisk rekkefølge, men kronologisk - særlig ved historiske oppgaver - og systematisk oppstilling kan også komme på tale. Litteraturhenvisninger bør ikke nummereres i alfabetiske lister. Ved kronologisk eller systematisk oppstilling kan henvisningene nummereres, og det henvises i tekst og noter til disse.

Hvordan sette opp en litteraturliste?

Bibliografiske opplysninger skal være så nøyaktige som mulig, slik at det blir lett å identifisere boken eller artikkelen. Nedenfor er det gitt en del eksempler som viser hvilke opplysninger som må være med og måten de skal føres opp. Ofte inneholder også tittelbladet (og kolofonsiden) i en bok opplysninger som kan utelates: Når det gjelder *oversettelser* fra et moderne språk til et annet, er det f.eks ikke nødvendig å angi originalspråk dersom man benytter en oversettelse; det er heller ikke nødvendig å angi oversetter. Dette kan imidlertid være aktuelt i forbindelse med oversettelser av antikke tekster o.l. (se eks. 6).

1 a. Bøker med inntil 3 forfattere

Følgende informasjon skal være med: Forfatter(e), tittel, (serie), (utgave), utgivelsessted, forlag, utgivelsesår.

- Eks. 1: Lønning, Per: *Hva er kristendom ?* 2. rev. utg. Oslo: Land og kirke, 1966.
Eks. 2: Davids, Peter, *The Epistle of James. A Commentary on the Greek Text.* (NIGNT)
Exeter: Paternoster Press, Grand Rapids: Eerdmans, 1982.
Eks. 3: Thielicke, Helmut, *The Evangelical Faith* 1-3. Grand Rapids: Eerdmans, 1974-82.
Eks. 4: Thielicke, Helmut, *The Evangelical Faith. Volume Two: The Doctrine of God and of Christ.* Grand Rapids: Eerdmans, 1977.
Eks. 5: Modalsli, Ole og Leif Gunnar Engedal: Evangelisk tro. Oslo: Luther forlag (u.å. [forord datert 1980]).
Eks. 6: Sveton, *Romerske keisere.* (Oversatt av Henning Mørland; Thorleif Dahls Kulturbibliotek). Oslo: Aschehoug, 1974.

Forfatter(e) angis med etternavn og fornavn. Dersom boken har flere forfattere, angis de i den rekkefølge de står på tittelbladet. Normalt vil dette være alfabetisk, men ikke alltid (se eks. 5). I forbindelse med bl.a. antikke forfattere, anføres som oftest bare de navn de er allment kjent under (eks. 6). Mellom forfatternavn og tittel kan brukes kolon (eks. 1 og 5) eller komma (eks. 2-4).

Tittelen bør være fullstendig (eks. 4). Den skrives i *kursiv* (eks. 1-3) eller understrekes (eks. 5). Dersom verket består av flere bind, angis de aktuelle bind rett etter tittelen (eks. 3). I slike tilfeller kan det være aktuelt å sløyfe undertitler (jfr. eks. 3 med eks. 4).

Serie: Dersom boken er utkommet i en sene, angis dette helst ved standard forkortelser (eks. 2). Dersom slik ikke finnes, skrives serienavnet fullt ut. Serieangivelse kan gjerne settes i parentes (eks. 2 og 6).

Utgave anføres ikke ved 1. utgave, men ved alle senere utgaver. Hvis det av tittelbladet fremgår at det er tale om en revidert eller utvidet utgave, skal dette angis.

Utgivelsessted og forlag: Dersom boken utkommer på flere forlag samtidig, anføres **begge forlag og** utgivelsessteder (eks. 2). Hvis et forlag har tilhold i flere byer, er det tilstrekkelig å angi hovedkontor. Mellom sted og forlag settes kolon.

Utgivelsesår: Dersom verket er oppført med flere bind, angis årstallet slik at det dekker alle angitte bind (eks. 3).

Hvis årstall ikke er angitt i boken, anmerkes dette med u.å. (uten årstall). Hvis man likevel kjenner årstallet, settes dette i klamme ([1981]). En mulighet er også å angi forordets datering (eks. 5).

1b. Bøker med mer enn 3 forfattere

Bøker med mange forfattere anføres på tittel, ikke forfatternavn. Etter tittelen følger evt. navn på redaktør eller utgiver + de vanlige informasjonen som nevnt ovenfor.

- Eks. 7: *Bibelen og teologien. Bidrag til skriftsynet av lærere ved Det teologiske Menighetsfakultet.* Red. av Torleiv Austad. Oslo: Luther forlag, 1982.

2a. Artikler i periodika

Med periodika menes publikasjoner som utkommer med jevne mellomrom, f.eks. tidsskrifter, aviser og årbøker. Artikler i periodika skal oppføres med følgende informasjon: Forfatter, tittel på artikkelen, tittel på tidsskriftet, volum/årgang, årstall, (hefte nr.), sidetall.

Eks.8: Larsson,Edvin,"Om apostlagärningarna inte fanns", TTK64 (1993)1-19.

Eks. 9: Baasland, Ernst, "Hvordan arbeide med nytestamentlige tekster?", *Ung Teologi* 10 (1977) nr. 1,53-67.

Eks. 10: Black, C. Clifton, "Was Mark a Roman Gospel?", *The Expository Times* 105 (1993-94) 36-40.

Tittelen på artikkelen settes i anførselstegn, etterfulgt av komma før navnet på tidsskriftet. (Det er ikke nødvendig å bruke "i".)

Tidsskriftets tittel skrives i kursiv (evt. understrekes). Tidsskrifter anføres med en standard forkortelse (eks. 8); i andre tilfeller kan det være aktuelt å skrive tittelen fullt ut (eks. 10).

Umiddelbart etter tittelen følger **årgang** (volum) og **årstall** (som settes i parentes). Noen tidsskrifter har årganger som ikke følger kalenderåret; i såfall anføres de årstall som dekkes av det aktuelle bind/volum (eks. 10).

Det er normalt ikke nødvendig å angi **heftenummer** fordi de fleste tidsskrifter har løpende paginering (sidenummerering) gjennom hele årgangen. Der det enkelte hefte begynner med side 1, må hefte angis (eks. 9).

2b. Artikler i bøker, samleverk og leksika

Her følges dette mønsteret: Forfatter, artikkel, navn på bok/leksikon, (evt. navn på redaktør/utgiver), (utgave), utgivelsessted, forlag, utgivelsesår, sideangivelse.

Eks. 11: Asheim, Ivar, "Et reformatorisk skriftsyn", *Bibelen og teologien: Bidrag til skrif.synet av Iærere ved Det teologiske Menighetsfakultet* (red. Torleiv Austad). Oslo: Luther forlag, 1982, 41-73.

Eks. 12: Aalen, Sverre, "ôr", *Theological Dictionary of the Old Testament* 1 (ed. G. J. Botterweck and H. Ringgren) Grand Rapids: Eerdmans, 1974, 147-167.

Navnet på oppslagsverk og leksika kan gjerne anføres med forkortelse (f.eks. TDOT i eks. 12). Slike forkortelser må i tilfelle føres opp i listen over forkortelser.

3. Liste over forkortelser

Når det gjelder forkortelser for tidsskrifter, serier, leksika osv. bør man alltid følge en kjent standard (og ikke lage sine egne). En vanlig benyttet standard for bibelfag på engelskspråklig område, er den som benyttes i *Journal of Biblical Literature* og *Catholic Biblical Quarterly* (se oversikt i CBQ 46 [1984] 393-408). På tysk mark brukes gjerne forkortelsesoversikten i *Theologische Realenzyklopädie* (TRE.). Selv om den sistnevnte benyttes, bør man følge normen med å kursivere hovedtitler (men ikke serienavn).

INSTRUKS FOR VEILEDNINGSFORHOLD

1. Fastsettelse av veileder

- Med veiledning mener vi den tid student og veileder tilbringer sammen i faglig samtale om hovedfagsoppgaven.
- Alle hovedoppgaveskrivere skal ha en veileder. Dette er en plikt både for studenten og for fakultetet.
- Studenten tar selv initiativ overfor den enkelte lærer for å finne veileder til arbeidet. Veilederen skal normalt ha doktorgrad eller tilsvarende kompetanse.
- Fortrinnsvis skal veilederen søkes blant lærerne ved Studieløp for kristendomskunnskap, MF. Veilederen kan også være blant de andre lærerne ved MF. Hvis det er gode grunner for det, kan studieadministrasjonen oppnevne en ekstern veileder for en fastsatt del av veiledningen. Ved siden av ekstern veileder, skal en av lærerne ved fakultetet oppnevnes som hovedveileder og ha det formelle veilederansvar for oppgaven.
- Dersom det viser seg umulig å oppdrive adekvat veileder, skal studenten straks kontakte studieadministrasjonen for å få en avklaring i saken.

2. Fastsettelse og godkjenning av emnet

- Det forventes at lærerne har oppmerksomhet rettet mot mulige oppgaveformuleringer, gjerne slik at hovedoppgaven integreres i MF's forskningsvirksomhet.
- Emnet for hovedoppgaven kan enten foreslås av studenten selv, eller av en lærer (f.eks. i forbindelse med prosjekter).
- Før en går i gang med arbeidet, skal emnet være godkjent av veileder. Studenten må selv sørge for å få emnet godkjent på eget skjema og melde fra om dette til studieadministrasjonen.

3. Normalveiledning under oppgavearbeidet

- Etterat oppgavens emne er godkjent, må det etableres en foreløpig problemstilling. Veilederen skal tilse at denne delen av arbeidet kommer i gang snarest. Problemstillingen bør normalt være fastsatt innen to måneder.
- Veiledningsmengden en student har rett til i løpet av arbeidet med ordinær hovedoppgave kan normalbestemmes til 12 timer a 45 minutter enten det benyttes intern eller ekstern veileder. Ved tidsbegrenset hovedoppgave over oppgitt emne er normalen 8 timer a 45 minutter. Student og intern veileder står fritt til å avtale økning eller reduksjon av omfanget av veiledningen.
- Student og veileder må seg imellom bli enige om en tidsplan.

- Deltids- og fjernstudenter kan påberegne den samme totale veiledningsmengde som heltidsstudenter. Dersom det er ønskelig, kan deler av veiledningen skje skriftlig etter avtale mellom student og veileder.

4. Samarbeidets forpliktelser

Veileder skal:

- gi råd om avgrensning av tema og problemstilling.
- gi hjelp til orientering i faglitteratur.
- drøfte opplegg og gjennomføring av oppgaven (disposisjon, språklig form, fotnoter, bibliografi, etc.).
- holde seg orientert om progresjon i studentens arbeid og bidra til vurdering i forhold til avtalt tidsplan.
- lese og gi respons på innleverte deler av oppgaven, normalt innen en uke.
- i dialog med studenten, bistå i å utvikle og bearbeide kritisk studentens egne ideer.

Studenten skal:

- informere veileder om framdrift, normalt en gang per måned.
- levere deler av hovedfagsarbeidet til avtalt tid.
- melde fra om endringer i forhold til avtalt tidsplan.

5. Særlige situasjoner

- Dersom veileder eller student mener at veiledningsforholdet ikke følger retningslinjene i instruksjonen, eller på annen måte er utilfredsstillende, kan vedkommende henvende seg til studieløpets prodekanus. Prodekanus skal vurdere forholdet og treffe avgjørelser i saken.
- Endring i veilederforholdet kan på grunn av permisjon eller av faglige grunner være nødvendig eller fordelaktig. I slike tilfeller bør student og veileder sammen henvende seg til prodekanus for å få til et skifte av veileder.
- Dersom studenten avbryter arbeidet med en påbegynt hovedoppgave, skal veileder og prodekanus straks informeres om dette.

6. Etterarbeid

Etter at oppgaven er levert og sensurert, bør veileder og kandidat møtes til en samtale. Samtalen bør grunngi evalueringen og kommentere oppgaven mer inngående. Den bør også ta opp spørsmålet om eventuell videre bearbeidelse av oppgaven med tanke på publisering.

Vedtatt i FR 21.03.94

Oppdatert 1998 II

Utvalgte forskrifter

1. STUDENTENES PLIKTER OG RETTIGHETER

Den som blir innskrevet som student ved Menighetsfakultetet, er automatisk også medlem av Studentsamskipnaden i Oslo, med de plikter og rettigheter dette innebærer.

Frister for oppmelding til eksamen o.l. blir kunngjort i forelesningskatalogen.

Studenter som avbryter sitt studium for mer enn ett semester eller for godt, skal sende skriftlig melding om dette til fakultetet.

En student som har gjort seg skyldig i grovt brudd mot de bestemmelser som gjelder på fakultetet eller i uverdigg adferd som i betydelig grad kan skade fakultetet i det allmenne omdømme, kan utvises for en tid eller for alltid.

2. FORSKRIFTER FOR EKSAMENSKANDIDATER

Oppmelding til eksamen, annullering av oppmelding

Oppmelding skjer skriftlig innen de fastsatte frister på eget skjema til hver eksamen. For å få melde seg opp til eksamen, må en ha betalt semesteravgift. For eksamen betales egen avgift. Vitnemål for de eksamener som er avlagt utenfor fakultetet, vedlegges eksamensoppmeldingen dersom de ikke er innlevert tidligere.

Annullering av eksamensoppmelding må skje skriftlig og mottas innen en uke før prøven i vedkommende fag.

Studenter som ikke møter til eksamen eller trekker seg etter annulleringsfristens utløp, regnes for å ha fremstilt seg til eksamen når gyldig forfallsgrunn ikke foreligger.

Alminnelige bestemmelser ved eksamensprøver

a. Eksamenskandidatene må møte i god tid før prøven, og i tilfelle sykdom eller annen hindring melde fra om dette så snart som mulig. Om noen møter fram først etter at oppgaven er opplest/utdelt, kan vedkommende ikke delta i dagens prøve, men kan etter søknad gis adgang til å gå opp til utsatt prøve.

b. Ingen notater må medbringes eller nyttes ved prøvene, heller ingen form for oversettelser. Har noen med seg nytestamente e.l., må dette innleveres til inspektøren før oppgaven leses opp.

- c. Under prøven må ingen form for meddelelse finne sted mellom eksamenskandidatene uten gjennom inspektør.
- d. Ingen eksamenskandidat må forlate sin plass under prøven unntatt når vedkommende går ut sammen med en inspektør. En inspektør kan følge høyst 2 personer av gangen ut av eksamenslokalet.
- e. Ingen eksamenskandidat må forlate eksamenslokalet før tidligst en time etter at oppgaven er opplest/utdelt.
- f. Ved opphold utenfor eksamenssalen må ingen samtale om oppgaven eller overhodet om teologiske emner finne sted, verken med inspektøren eller mellom eksamenskandidatene innbyrdes. Fakultetets regler for røykfrie områder gjelder også for eksamenskandidater.
- g. Besvarelsen innleveres senest når tiden er ute, uten hensyn til om den er fullført eller ikke.
- h. Den som har avlagt de skriftlige prøver, kan ikke unndra seg sensur for disse.
- i. Dersom noen overveier å trekke seg fra prøven, skal vedkommende først konferere med enten dekanus, undervisningsleder eller studievegleder, avdelingsleder eller faglærer.
- j. Den som trekker seg fra en prøve, har ikke adgang til å gå opp til ny prøve ved begynnelsen av det påfølgende semester, men henvises til de følgende ordinære eksamener.

Eksamensbesvarelsene

- a. Besvarelsene ved skriftlige klausurprøver føres inn på særlige innføringsark, som eksamenskandidatene får utlevert.
- b. Oppgavens ordlyd skrives av etter det utdelte oppgaveark og føres på besvarelsens tittelside. Under dette skrives det kandidatnummer en har fått tildelt, dato, men ikke noe navn.
- c. Fakultetet kan etter søknad gi adgang til å levere eksamensbesvarelser avfattet på et av de vanlige fremmedspråk. Søknad om dette må leveres sammen med eksamensoppmeldingen.
- d. Dersom en besvarelse er vanskelig å lese på grunn av utydelig håndskrift, forkortelser og lignende, må eksamenskandidaten være forberedt på ikke å få sensur.
- e. Det er ikke adgang til å føre inn eksamensbesvarelser med blyant.

Sykdom under eksamensarbeid og eksamen, kontinuasjon

- a. Dersom en student på grunn av sykdom eller tvingende velferdsgrunner er hindret fra å levere inn skriftlige hjemmearbeider til fastsatt tid og så snart som mulig sender inn en legeerklæring som blir godkjent av fakultetet, kan vedkommende gis utsettelse med innleveringen. Av legeerklæringen må det gå tydelig fram i hvilket tidsrom studenten har vært sykmeldt, og om sykmeldingen var hel eller delvis. Legeerklæringer og velferdsgrunner godkjennes av undervisningsadministrasjonen.
- b. Dersom en student på grunn av sykdom eller tvingende velferdsgrunner er hindret fra å møte til en prøve og så snart som mulig sender inn legeerklæring som blir godkjent av fakultetet, kan studenten gis adgang til å avlegge vedkommende prøve ved kontinuasjon (utsatt prøve). Av legeerklæringen må det gå tydelig fram i hvilket tidsrom studenten er sykmeldt. Legeerklæringer og velferdsgrunner godkjennes av undervisningsadministrasjonen. Kontinuasjonsprøve skal holdes så snart studentens helse og forholdene forøvrig tillater det, om mulig innen det samme semester. For kontinuasjonsprøve betales ikke nytt eksamensgebyr.

c. Dersom en student blir syk under eksamen, må det som er utarbeidet av besvarelsen, innleveres til sensur før vedkommende forlater eksamenslokalet. I motsatt fall regner en at vedkommende har trukket seg fra eksamen. Dersom vedkommende innen en uke innsender legeerklæring som blir godkjent av fakultetet, kan studenten gis adgang til å avlegge prøven ved kontinuasjon (utsatt prøve) etter samme bestemmelser som i pkt. b. Legeerklæringer godkjennes av undervisningsadministrasjonen.

3. FORSKRIFT FOR KLAGEBEHANDLING

(Jfr. Lov om universiteter og høyskoler §51 og §52)

§ 1 Klage over formelle feil ved eksamen

Den som har vært oppe til eksamen eller prøve, kan klage over formelle feil innen tre uker etter at han eller hun er eller burde være kjent med det forhold som begrunner klagen. Slik klage avgjøres av styret selv eller av styrets klagenemnd på vegne av styret.

Hvis det er begått feil som kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller bedømmelsen av denne, skal sensurvedtaket oppheves. Hvis feilen kan rettes opp ved ny sensur av innleverte arbeider, foretas ny sensurering. I motsatt fall holdes ny eksamen eller prøve med nye sensorer. Karakterfastsetting ved ny sensurering etter denne paragraf kan påklages etter reglene i § 2.

Er krav om begrunnelse for eller klage over karakterfastsettingen framsatt, løper klagefristen etter denne paragraf fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger.

Finner styret eller styrets klagenemnd at det er begått formelle feil, og det er rimelig å anta at dette kan ha hatt betydning for en eller flere kandidaters prestasjon eller bedømmelse av denne, kan det bestemmes at det skal foretas ny sensurering eller holdes ny eksamen eller prøve.

§ 2 Begrunnelse for og klage over karakterfastsetting

Studenten har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen av sine prestasjoner. Ved muntlig eksamen eller bedømmelse av praktiske ferdigheter må krav om slik begrunnelse framsettes umiddelbart etter at karakteren er meddelt. Ved annen bedømmelse må krav om begrunnelse framsettes innen én uke fra kandidaten fikk kjennskap til karakteren, dog aldri mer enn tre uker fra karakteren ble kunngjort.

Begrunnelse skal normalt være gitt innen to uker etter at kandidaten har bedt om dette. I begrunnelsen skal det gjøres rede for de generelle prinsipper som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av kandidatens prestasjon. Begrunnelse gis muntlig eller skriftlig etter sensors valg.

Hvis det er gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen, skal disse være tilgjengelig for studentene etter at karakterer er fastsatt.

En student kan klage skriftlig over karakteren for sine egne prestasjoner innen tre uker etter at eksamensresultatet er kunngjort. Ny sensurering skal da foretas. Er krav om begrunnelse for karakterfastsettingen eller klage over feil ved oppgavegiving, eksamensavvikling eller gjennomføring av sensuren framsatt, løper klagefristen etter denne paragraf fra studenten har fått begrunnelsen eller endelig avgjørelse av klagen foreligger.

Ved ny sensurering benyttes nye sensorer. Endring kan gjøres både til gunst og til ugunst for klager. Hvis den endelige karakter er fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig prøve, og klager får medhold i klage på sensuren over den skriftlige del av eksamenen, holdes ny muntlig prøve til fastsetting av endelig karakter.

Bedømmelse av muntlig prestasjon eller annen bedømmelse som på grunn av prøvens art ikke lar seg etterprøve, kan ikke påklages. Forprøver kan bare påklages når eksamen ikke er bestått. Karakterfastsetting ved ny sensurering etter denne paragraf kan ikke påklages.

hellenistisk kultur. Studenter som har regional cand.mag.-grad eller tilsvarende, kan etter søknad fritas fra ex.phil. og ex.fac. Studenter som har språkprøve i gresk uten kulturkunnskap, avlegger prøve i kulturkunnskap.

MF anbefaler at studenter som tar sikte på graden cand. philol., gjør ferdig sin cand.mag.-grad før de begynner på hovedfag.

Studietid

Hovedfagsstudiet er beregnet til fire semester. I tillegg kommer ett semester til Semesteremne i koinégresk og jødisk-hellenistisk kultur. Samlet studietid beregnes da til fem semester etter mellomfag. De som ikke har tatt ex.phil. og ex.fac. før mellomfag, får en samlet studietid på seks semester etter mellomfag.

Søknad og opptak

Studenter som har avlagt mellomfagseksamen ved Menighetsfakultetet, behøver ikke å søke opptak på nytt for å få begynne på hovedfagsstudiet. Men de må gi *melding* til fakultetet hvis de ønsker å fortsette på hovedfag. Slik melding gis innen 15. juni for høstsemestret og innen 15. desember for vårsemestret. Studenter som har mellomfag fra andre læresteder, sender *søknad* om opptak på eget skjema, som de får ved henvendelse til fakultetet. Søknadsfristen for høstsemestret er 15. april, for vårsemestret 10. november.

1. Overordnede mål

Hovedfagsstudiet har som overordnede mål

- å gi fordypet innsikt på viktige områder innenfor det fag- og forskningsfeltet som er relevant for kristendoms-, religions- og livssynsundervisning
- å stimulere til en faglig helhetsforståelse
- å utvikle evnen til selvstendig faglig refleksjon, til metodisk arbeid med fagstoffet og til skriftlig framstilling av fagstoff
- å gi innsikt i vitenskapsteoretiske og metodiske problemstillinger, og erfaring med å gjennomføre et selvstendig vitenskapelig arbeid
- å dyktiggjøre for undervisningsoppgaver i skole og kirke
- å gi bedre grunnlag for å formidle fagets innhold i møte med andre fag og med samfunnet og kulturen forøvrig

2. Mål og innhold

De overordnede målene for hovedfaget søkes realisert ved at en studerer et lesepensum og skriver en hovedoppgave som skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid. Pensum omfatter Det nye testamente, systematisk teologi (hvor det også inngår religionspedagogikk og klassiske tekster), vitenskapsteori og metode og tre valgmenner.

Med ordinær hovedoppgave (20 vekttall, 60-150 sider) ser hovedfagets struktur slik ut:

NT fellespensum	ST fellespensum
-----------------	-----------------

6 vt	4 vt
	----- ST fordypningspensum 2 vt
Vitenskapsteori og metode 2 vt	
Valgemne 2 vt	
Valgemne 2 vt	
Valgemne 2 vt	
Hovedoppgave 20 vt	

Hvis en velger tidsbegrenset hovedoppgave (4 måneder) over oppgitt emne (50-80 sider), utvides pensum med et ekstra valgemne (2 vt) og et tilleggspensum (3 vt) som avtales med en veileder.

2.1 Det nye testamente (NT)

Studiet av Det nye testamente omfatter tradisjonelt gresk språk, innledningsvitenskap til NTs skrifter (isagogikk) med tekst og kanonhistorie, tidshistorie, eksegeese (tekstanalyse) og nytestamentlig bibelteologi. NT er et historisk fag som drøfter og framstiller tilblivelsen av NTs skrifter og deres innhold, samt den tidlig-kristne historie.

Ved hovedfag omfatter studiet av NT i større eller mindre grad alle disse elementene. Tekstene og problemstillingene bearbeides ut fra den greske tekst. Studiet trekker inn perspektiver fra andre fagområder, som sosiologi og litteraturvitenskap.

Studiet av Det nye testamente ved hovedfag skal gi:

- godt kjennskap til NTs historiske bakgrunn og utvalgte skrifers teologiske egenart
- grundig kjennskap til et utvalg av sentrale tekster som skal eksegeres ut fra grunnspråket
- kunnskap om tekstoverleveringen og evne til å vurdere ulike lesemåter i en vitenskapelig tekstutgave (tekstkritikk)
- evne til selvstendig lesning av den greske tekst ut fra ulike metodiske tilnæringer og til kritisk drøfting av tolknings- og oversettelsesproblemer
- godt kjennskap til problemstillingen "helbibelsk teologi"
- godt kjennskap til hovedområder innen Paulus' teologi

- evne til å bearbeide aktuelle teologiske problemstillinger i lys av nytestamentlig materiale

Disse *felles målene* søkes realisert ved at studentene arbeider med *eksegese*, med *bibelteologi* og med relevante *valgemner*.

Fellespensum

Fellespensum i NT utgjør 6 vektall, fordelt på 4 vektall eksegese og 2 vektall bibelteologi.

Eksegese

Det eksegetiske arbeidet skal gi:

Grundig kjennskap til følgende tekster studert på grunnlag av den greske tekst:

- Luk 1,1-4.26-56; 2,1-21; 3,1 - 4,44; 6,20 - 8,25; 15,1 - 16,31; 22,1-46; 23,1-25; 24,1-53
- Galaterbrevet

Grundig kjennskap til følgende tekster studert på grunnlag av den greske tekst. Arbeidet med tekstene skal gi god innsikt i de angitte problemstillingene:

- Joh 1 - 4; 6 - 7; 9; 13 - 14

Tradisjonelt har evangeliene blitt lest som kilder til den historiske Jesus. Nyere forskning har i større grad fokusert på tekstene som litteratur. Hva innebærer en slik litterær lesning av tekstene?

- 1 Kor 8-10

De gresk-romerske omgivelsene stilte de første kristne overfor en rekke konkrete utfordringer i hverdagen. Hvordan veiledet Paulus i møte med disse utfordringene?

- 1 Kor 11-14

De første kristne kom sammen til gudstjeneste i private hjem. Hvordan foregikk disse samlingene, hvilke problemer meldte seg og hvordan veiledet Paulus i denne sammenheng?

- 1 Pet 1,1-3,17

De første kristne måtte forme sin identitet i omgivelser som var mistenksomme overfor dem. Hvilke problemområder ble særlig aktualisert i denne situasjonen, og hvilke råd ble gitt dem?

Etter søknad kan inntil 1/3 av de nytestamentlige tekstene byttes ut med andre tekster av tilsvarende vanskelighetsgrad.

Bibelteologi

Bibelteologien består av to deler, hver på 1 vektall:

Paulinsk bibelteologi (1 vt)

Paulus' brev er skrevet inn i konkrete historiske situasjoner. Likevel reiser han grunnleggende teologiske spørsmål og skriver med stor autoritet. Hans brev har skapt både teologi- og kirkehistorie. Apostelens teologi kan drøftes både med utgangspunkt i brevene hver for seg og på en mer tematisk samlet måte.

Arbeidet med emnet skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- I hvilken grad gir Paulus' brev uttrykk for en enhetlig teologi?

- Hvordan reflekterer Paulus om Kristus, frelse, menighet og kristen livsførsel, ut fra sin jødiske bakgrunn og den hellenistiske kontekst

Helbibelsk teologi

Kirkens kanon består av både Det gamle og Det nye testamente. Helt fra oldkirkens tid har det vært omstridt hvordan de to delene forholder seg til hverandre, og om GT i det hele tatt hører med til kanon. Siden begge testamentene er fastholdt som deler av kirkens kanon, må det bety at GT og NT skal belyse hverandre. Uttrykket "helbibelsk teologi" innebærer at de to ikke bare hører sammen, men må leses i lys av hverandre.

Arbeidet med emnet skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- I hvilken forstand er GT en kristen bok, og hva var begrunnelsen for at GT skulle være en del av den kristne kanon?
- Hvordan skal en forstå forholdet mellom Det gamle og Det nye testamente?
- Hvordan er det mulig å formulere en gammeltestamentlig bibelteologi som del av en helbibelsk teologi?

2.2 Systematisk teologi (ST)

Studiet av systematisk teologi omfatter i vår tradisjon disiplinene dogmatikk, etikk, religionsfilosofi og religionspedagogikk. Faget er normativt. Det sikter mot å framstille den kristne tro som en helhet og drøfte dens innhold og sannhet på en slik måte at den får relevans for mennesker i dag. Dette gir faget et særlig ansvar for å integrere erkjennelse fra de øvrige teologiske fag eller disipliner og fra andre vitenskaper.

Ved hovedfag inngår et studium av alle de systematiske disiplinene. Men det blir lagt særlig vekt på fordypning i forhold til utvalgte emner og i forhold til bestemte problemstillinger. Arbeid med klassiske tekster (originaltekster) vil være en sentral del av denne fordypningen. Studiet av systematisk teologi vil også ha tverrfaglig karakter, med tanke på å integrere stoff og perspektiver fra andre deler av studiet. Både faglig fordypning og tverrfaglig arbeid skal stimulere studentene til å utvikle et faglig helhetssyn og til å reflektere over møtet mellom kristen trostradisjon, aktuell livserfaring og samtidens kulturkontekst.

Studiet av systematisk teologi ved hovedfag skal gi:

- grundig og helhetlig innsikt i sentrale emner innenfor kristen tro ut fra evangelisk-luthersk tradisjon, og evne til å plassere dem i en økumenisk sammenheng
- god innsikt i emner og problemstillinger i teologisk grunnlagsetikk og i moralfilosofi
- god innsikt i utvalgte emner og problemstillinger i religionsfilosofi og religionsteologi
- god innsikt i religionspedagogiske problemstillinger knyttet til forholdet mellom kultur, dannelse og identitet
- evne til selvstendig faglig drøfting av problemstillinger som har systematisk-teologisk betydning

Disse *felles målene* søkes realisert ved at studentene arbeider med et *fellespensum* og et *fordypningspensum* i systematisk teologi, og med relevante *valgemner*.

Fellespensum

Fellespensum i ST utgjør 4 vekttall, og fordeles på dogmatikk, etikk og moralfilosofi, religionsfilosofi og religionsteologi, og religionspedagogikk.

Dogmatikk

Fellespensum i dogmatikk utgjør 1,25 vekttall. Dogmatikk forstås som åpenbaringsteologi og studeres i et trinitarisk perspektiv. Fellespensum omfatter et studium av åpenbaringsforståelse, gudsbilde, forståelse av Kristi frelsesverk (forsoningslære) og av rettferdiggjørelseslære. Arbeidet med dogmatikk skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er hovedtrekkene i nyere teologi når det gjelder åpenbaringsforståelse, gudslære, forståelse av Kristi frelsesverk (forsoningslære) og rettferdiggjørelseslære? Hvordan er forholdet mellom skoleretninger og konfesjoner på disse områdene?
- Hvordan er sammenhengen mellom åpenbaringsforståelse, gudslære, forsoningslære og rettferdiggjørelseslære?
- Hvordan skal en legge til rette forholdet mellom monoteisme og trinitet i gudslæren?
- Hvordan skal en vurdere ulike posisjoner innenfor åpenbaringsforståelse, gudslære, forsoningslære og rettferdiggjørelseslære med tanke på en ansvarlig forståelse av kristen tro i dag?

Etikk og moralfilosofi

Fellespensum i etikk utgjør 1,25 vekttall. Pensum omfatter teologisk grunnlagsetikk, utvalgte moralfilosofiske emner og noe stoff som belyser etikk i andre religioner. Stoffet om etikk i andre religioner skal brukes i drøfting av grunnlagsetiske og moralfilosofiske spørsmål. Arbeidet med etikk og moralfilosofi skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan kan Bibelen brukes på en måte som gir et ansvarlig grunnlag for å møte etiske spørsmål i vår tid?
- Hvordan skal en forstå forholdet mellom kristen og annen etikk?
- Hva er de sentrale posisjonene i aktuell kristen etikk og i moderne moralfilosofi, og hvordan står disse i forhold til hverandre?
- Hva er de sentrale spørsmål i etisk grunnlagsdebatt i vår tid?

Religionsfilosofi og religionsteologi

Fellespensum i religionsfilosofi og religionsteologi utgjør 0,75 vekttall. Pensum legger vekt på religionsfilosofiens mål og metode, og tar opp spørsmål knyttet til gudstro, ateisme, religion og religionsdialog. Arbeidet med religionsfilosofi og religionsteologi skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er religionsfilosofiens mål, og hva er sentralt i en religionsfilosofisk arbeidsmåte?
- Hvordan nærmer en seg i dag fenomenet religion fra ulike filosofiske synsvinkler? Hvilke konsekvenser får ulike tilnærminger for forståelsen av religion?
- Hvordan er forholdet mellom teologi og filosofi å forstå ut fra ulike teorier?
- Hva kan en religionsfilosofisk tilnærming bidra med til avklaring av konflikten mellom gudstro og ateisme?
- Hva innebærer en religionsfilosofisk tilnærming til gudsbegrepet og teodiceproblemet?
- Hva er de viktigste spørsmålsstillingene for en religionsteologisk tilnærming til den religiøse pluralisme?

Religionspedagogikk

Fellespensum i religionspedagogikk utgjør 0,75 vekttall. Pensum omfatter en fordypning innenfor emneområdene religionsbegrepet, kultur-, dannelses- og identitetsteori.

Arbeidet med religionspedagogikk skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan får ulike forståelser av religionsbegrepet konsekvenser for arbeidet med religionspedagogiske spørsmål?
- Hvordan forholder det kristelige og det humanistiske seg til hverandre i dannelsesbegrepets historie?
- Hvilken rolle spiller kulturen for utviklingen av identitet generelt og religiøst identitet spesielt?
- Hvordan skal en vurdere nyere indentitets- og kulturteorier i en religionspedagogisk sammenheng?

Fordypningspensum

Fordypningspensum i systematisk teologi utgjør 2 vekttall. Det består av et utvalg klassiske tekster med relevans for forskjellige deler av fellespensum i ST. At tekstene er "klassiske", betyr at de har bidratt til å reise problemer som ansvarlig systematisk teologi fremdeles må forholde seg til. Samlet sett skal tekstene gi dypere innsikt i overleverte, viktige problemstillinger på sentrale områder av dogmatikk, etikk og moralfilosofi, religionsfilosofi, religionsteologi eller religionspedagogikk. Dette betyr også at innsikt fra tekstene skal kunne brukes i aktuell, systematisk problemdrøfting.

Utvalget er gjort slik at en og samme tekst kan være relevant innenfor flere disipliner. Noen av tekstene kan også belyse problemstillinger innenfor hovedfagsemnet vitenskapsteori og metode.

Studenter som ønsker å profilere sitt studium av ST på en bestemt måte, kan velge andre tekster etter samråd med faglærer. Tekstutvalget må ha tilsvarende omfang og kvalitet.

2.3 Vitenskapsteori og metode

Studiet av vitenskapsteori og metode utgjør 2 vekttall. Mye metoddebatt er i dag felles for ulike fag, og har ofte sammenheng med allmenn vitenskapsteori. Det forutsettes at studentene fra før har et visst kjennskap til allmenn teori om vitenskap og vitenskapelig metode (fra ex.phil. og ex.fac.).I pensum inngår det noe stoff om metodediskusjon i relevante fag som historie, litteratur og samfunnsfag. I tillegg omfatter pensum et studium av eksegetiske metoder og av nyere teologisk hermeneutikk. Studiet skal *ikke bare* gi innsikt, *men også* ferdigheter i metodisk arbeid innenfor hovedfagets disipliner.

2.4 Valgemner

Generelt

Den valgfrie delen av pensum ved hovedfag består av tre valgemner. Hvert valgemne er på 2 vekttall. Valgemnene hentes fra en liste som i prinsipp er åpen. Dette betyr at en også kan hente valgemner fra teologistudiet eller fra masterstudiet. Andre valgemner må godkjennes av

en faglærer.

De enkelte valgemnene har ulik karakter. Noen valgemner gir større bredde eller dybde innenfor hovedfagets felles disipliner (NT, ST) eller felles deldisipliner (dogmatikk, etikk osv.). Andre valgemner kan hente stoff fra andre fag eller disipliner (GT, kirkehistorie, konfesjonskunnskap, misjonsvitenskap, litteraturvitenskap, religionsvitenskap, religionssosiologi, religionspsykologi). Valgemnene kan hente materiale og perspektiver fra ett fag eller én disiplin. Men de kan også hente eller samordne materiale eller perspektiver fra flere fag eller disipliner, og på den måten være flerfaglige eller tverrfaglige.

Det er i alle tilfeller et krav at valgemnene gir den grad av fordypning som må kreves på hovedfag. Dette oppnår en bl.a. ved at valgemnene avgrenses tilstrekkelig, og ved at de studeres ut fra overordnede faglige mål og problemstillinger.

Styrt valg

Av hensyn til bredden i det fagfeltet som er relevant for skolefagene, skal alle studenter legge opp minst ett valgemne som særlig er relatert til religions- eller livssynskunnskap. Nedenfor er slike valgemner markert med stjerne (*) etter tittelen.

1) De eldste kristne menigheter i sosiologisk lys

I nyere nytestamentlig forskning har sosiologien i stadig større grad blitt trukket inn. Den er blant annet blitt brukt til å kartlegge de sosiale forhold for de første kristne i det antikke samfunn og i de eldste menigheter.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvor i det antikke samfunn hørte de første kristne hjemme?
- I hvilken grad reflekterer de første kristnes selvforståelse og teologi den sosial-historiske kontekst de levde i?
- Hvilken nytte kan vi ha av en sosiologisk tilnærming til de eldste kristne menigheter?

2) Kvinnenes stilling i den eldste kirke

På mange måter var Jesu holdning til kvinnene oppsiktsvekkende. I de eldste menigheter spilte kvinnene mange steder en sentral rolle. Paulus framhevet også klart likeverdet mellom kvinne og mann. Likevel finnes det en rekke tekster i NT som synes å fastholde et patriarkalsk familiemønster og som synes å sette begrensninger for kvinnenes oppgaver i menigheten.

Arbeidet i dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilken plass hadde kvinnene i det antikke samfunn og i de første kristne menigheter?
- Hvordan skal "hustavlene" forstås?
- Hvordan skal vi tolke spenningen mellom tekster som framhever likeverdet mellom kvinne og mann og tekster som forbyr kvinnene visse tjenester i menigheten?

3) Bønn i Bibelen

Bønn står sentralt i det personlige fromhetsliv og i gudstjenestelivet både i Det gamle og Det nye testamente. Dette valgemnet vil gå gjennom en rekke ulike bønner og tekster om bønn i GT og NT og gi temaet en bibelteologisk behandling.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan ble bønn forstått og praktisert i gammeltestamentlig og nytestamentlig tid?

- Hvilke ulike former for bønn finner vi i GT og NT?
- Hvilket gudsbildet blir reflektert i de bibelske bønner?
- Hvilken plass har temaet bønn i gammeltestamentlig og nytestamentlig bibelteologi?

4) Fromhet og gudstjenesteliv i den tidlige kirke

I Det nye testamente gis det flere steder et glimt inn i urkirkens fromhet og gudstjenesteliv. Dette valgemnet skal gi et mer samlet bilde av det som bevitnes i NT. Dette skjer gjennom et lesepensum og ved at en studerer et utvalg oldkirkelige tekster i oversettelse, som samler og viderefører NTs mer fragmentariske informasjon. Valgemnet har altså et tyngdepunkt i NT, men strekker seg ut over dette. Oldkirkelige tekster: Plinius d.y.'s brev til Trajan 65; Didache; Justin Martyrs 1. Apologi kap. 65-67.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan feiret de første kristne gudstjeneste?
- Er det mulig å finne/avdekke en fast gudstjenesteordning i våre kilder fra det 1. og 2. århundre?
- Hvordan kommer kristen livstolkning til uttrykk gjennom fromhet og gudstjenesteliv?

5) Det nye testamente og den antikke retorikk

I antikken spilte retorikken - kunsten å kunne argumentere - en avgjørende rolle i samfunnet. Nyere forskning har gjenoppdaget verdien av den antikke retorikk også når det gjelder å tolke nytestamentlige tekster. Dette valgemnet gir en generell innføring i den antikke retorikkens regler, og gir et innblikk i hvordan retorikken kan anvendes ved lesningen av NT.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvordan ble retorikken brukt i antikken?
- I hvilken grad er det mulig og fruktbart å anvende den antikke retorikk i tolkningen av Det nye testamente?

6) Den Hellige Ånds gjerning i Acta og vår tids misjon

Oppfyllelsen av løftet om Den Hellige Ånd var et avgjørende kjennetegn på den kristne menighet og den første kristne misjon. Ånden manifesterte seg gjennom frimodighet, evangelieforkynnelse, bønn, ledelse, tegn og under. Dette blir en viktig forutsetning for at det kristne budskap vinner fram i den antikke verden. Fremdeles spiller Actas beretning om dette en stor rolle for kirke og misjon.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilken rolle spiller Den Hellige Ånd i den eldste kirkes misjon slik den er omtalt i Acta?
- Hva betyr Actas beretning om pinsen og Åndens virke for vår tids misjonsteologi og misjonserfaring?
- Hva er misjon i Helligåndens kraft i dag?

7) Kontekstuell bibeltolkning

Det hører til teologiens egenart at den vil kommuniseres. Bevisstheten om dette har skapt ulike varianter av kontekstuell teologi: frigjøringsteologi, svart teologi, feministisk teologi osv. En kontekstuell måte å lese bibeltekster på, innebærer mer enn å anvende dem i stadig nye

situasjoner. Situasjonen for mennesker i dag - særlig for de marginaliserte - reiser selv spørsmål til tekstene og til lesningen av dem. Emnet skal belyse problemstillinger og modeller knyttet til tolkning av nytestamentlige tekster i lys av konteksten til dagens lesere.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi innsikt i følgende hovedproblemstillinger:

- Hva vil det si å tolke nytestamentlige tekster i lys av konteksten?
- Hvilke modeller er i bruk ved såkalt "kontekstuell bibeltolkning"?
- Hvordan er forholdet mellom kontekstuelle måter å tolke NT på og de mer tradisjonelle metoder?

8) Frigjøringsteologi

Frigjøringsteologien er siden begynnelsen av 1970-tallet blitt en viktig faktor i den internasjonale teologiske debatten. Den har lagt vekt på hvordan fattige og andre marginaliserte grupper i samfunnet får ny verdighet og nytt håp ved å møte evangeliet. Dermed har den også åpnet for alternative måter å tenke om teologiens funksjon i samfunnet på, og vektlagt andre elementer enn dem som har vært viktige i tradisjonell vestlig teologi.

Studiet av valgemnet i frigjøringsteologi skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er frigjøringsteologiens historiske og sosiale bakgrunn?
- Hvilke ulike typer frigjøringsteologi finnes, og hva er deres særpreg?
- Hvordan er konteksten med på å skape rammer for forståelsen av - og innholdet i det kristne budskapet?
- Hva er forskjellene mellom frigjøringsteologi og andre typer teologi?
- Hvordan kan frigjøringsteologien bidra til en ny måte å lese Bibelen på?
- Hvordan kan frigjøringsteologien bidra med impulser og kritiske korrektiver til en tradisjonell luthersk sosialetikk?

9) Teologi og litteratur

Valgemnet skal gi en innføring i nyere problemstillinger og forskning knyttet til spørsmålet om forholdet mellom teologi og litteratur. En vil særlig legge vekt på teoretiske grunnlagsspørsmål i forbindelse med tolkning og resepsjon av episk litteratur.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke nyere teoriperspektiver er knyttet til å tolke, lese og forstå narrative tekster?
- Hvilke sammenhenger eksisterer mellom språkfilosofiske paradigmer og tekstlesing?
- Hvilken betydning har kulturforandringer for muligheten av resepsjon av litteratur?
- Hvilken betydning har historieoppfatning og erfaring for tilnærmingen til episk litteratur?
- På hvilken måte medvirker litteratur til livstolkning og utvikling av identitet?
- Hva er de viktigste virkningshistoriske sporene etter Bibelen i nyere skjønnlitteratur?

10) Skapetro og naturetikk

Den økologiske krisen har de siste 30 årene utfordret teologien til å tenke grunnleggende gjennom hvilket forhold det er mellom kristen tro og naturforståelse, og hvordan vi best skal forstå og møte de problemene som denne krisen stiller oss overfor. Dette kan ikke skje uten at vi også reflekterer over hvordan teologien stiller seg til den naturvitenskapelige utviklingen i det moderne. Dette innebærer at en må ta stilling både til grunnleggende hermeneutiske spørsmål, til problemer knyttet til teologiens sosiale funksjon, og til forholdet mellom teologi og andre vitenskaper når en skal utforme en kristen virkelighetsforståelse.

Studiet av valgemnet i skapertro og naturetikk skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er i dag de viktigste problemer og posisjoner i naturetikken?
- Hvilke hermeneutiske spørsmål er knyttet til bruken av det bibelske materiale når vi i dag skal formulere skapertroens innhold og naturetikkens utfordringer?
- Hvordan skal vi forstå sammenhengen mellom teologisk og naturvitenskapelig virkelighetsforståelse?
- Hvordan etableres en slik sammenheng i en sentral naturteologisk posisjon i vår tid?
- Hvordan kan en arbeide med miljøproblemene ut fra filosofisk etikk?

11) Etikk, identitetsdannelse og pedagogikk

Valgemnet tar opp spørsmål forbundet med identitetsdannelse og selvutvikling sett i forhold til kristen fellesskaps- og nestekjærlighetsetikk. Emnet vil gi mulighet for avklaring av tverrfaglige problemer i teologiens møte med utviklingspsykologi, pedagogikk og moralfilosofi, i et idé- og teologihistorisk perspektiv. Innenfor dette valgemnet er det to alternativer. Alternativ A vektlegger noe sterkere den moralfilosofiske debatt om autentisitet. Alternativ B har mer om forholdet mellom utviklingspsykologi og teologi.

Studiet av valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke utfordringer innebærer vår tids fokusering på selvutvikling og personlig identitet for en kristen etikk?
- Hvordan er våre oppfatninger av etiske holdninger/dyder og deres betydning preget av ulike idétradisjoner og brytninger mellom disse?
- Hva betyr det for klargjøringen av etiske kasus at også det etiske sybjefts holdningsmessige forutsetninger trekkes inn i analyse og argumentasjon?
- Hvilke utslag får ulike oppfatninger av det etiske subjekt for modeller for moralundervisning?
- Hvordan bør etikken ta hensyn til at identitetsutviklingen følger bestemte faser slik at det er forskjell på livstrinn?
- Hvor ligger forskjellen mellom en psykologisk og en etisk betraktningssmåte, og hva vil den kunne bety for tilretteleggelse av etiske sakspørsmål?
- Hvor ligger forskjellen mellom teologisk og filosofisk antropologi når det gjelder forholdet mellom fellesskapsetikk og selvrealiseringsetikk?
- Hvilken mulighet er det for å gi rom for autentisitet uten å lande i subjektivisme? (Alternativ A)
- Hvilke muligheter og grenser er det for å inkludere en religiøs dimensjon i utviklingspsykologiske modeller? (Alternativ B)

12) Ungdomskultur, livstolkning og identitet*

Valgemnet skal gi en innføring i sentrale sider ved ungdomskulturen i vår tid. En vil legge særlig vekt på de sosiologiske forholdene som har betydning for hvordan ungdom utvikler identitet og tolker egne erfaringer.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke teoriperspektiver er knyttet til begrepene livstolkning, kultur og identitet?
- Hva er hovedtendensene i dagens ungdomskultur og hvordan innvirker disse på ungdoms livstolkning og identitetsutvikling?

- Hva er hovedinnholdet i ungdoms framtid forventninger?
- Hvilken betydning har film, musikk og litteratur for ungdoms livstolkning?
- På hvilken måte kan møtet mellom kristen trostradisjon og ungdoms livserfaring danne grunnlaget for kristen livstolkning?

13) Jesusbildet i kristendommen og religionene*

Jesus er den mest betydningsfulle person i menneskehetens religiøse historie. Han inntar den sentrale plass i kristendommen, men han spiller også en betydelig rolle i andre religioner. Dette valgemnet vil undersøke hvordan Jesus forstås i ulike religioner som islam, hinduisme, gnostisisme og moderne religiøsitet, og drøfte disse Jesusbildene i forhold til det bibelske. En vil også se hva Jesu særstilling i følge Det nye testamente betyr for en teologisk vurdering av andre religioner og for kirkens møte med mennesker av annen tro i dialog og misjon. Lærestoffet for dette valgemnet er hentet fra religionsvitenskap, nytestamentlig teologi, systematisk teologi og misjonsvitenskap.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hvilke ulike Jesusbilder finnes innen gnostisisme, islam, hinduisme og nyreligiøsitet?
- Hva betyr Jesus i disse ulike religiøse sammenhengene?
- Hva utgjør det særegne i det nytestamentlige Jesusbildet sammenliknet med Jesusbildet i ikke-kristne religioner?
- Hvordan bør vi ut fra kristen teologi vurdere de Jesusbilder som kommer til uttrykk i andre religioner?
- Hva betyr Jesu særstilling i følge kristen teologi for kristendommens møte med andre religioner, og for kirkens misjon overfor mennesker av annen tro?

14) Gudsbilde og profetisme i religionsmøtet*

Møtet mellom forskjellige religioner er et sentralt trekk i vår tid. I vår kulturkrets er særlig møtet mellom kristendom og islam aktuelt. Slike møter foregikk også i bibelsk tid. Blant annet ser vi i Det gamle testamente hvordan profetenes forkynnelse av Herren som eneste Gud møtte annen religiøsitet. Dette valgemnet ønsker å se dagens religionsmøte i lys av det bibelske materialet. Lærestoffet er hentet fra religionsvitenskap, misjonsvitenskap, gammeltestamentlig teologi og noe nytestamentlig teologi og judaistikk. Dialogen mellom islam og kristendom til emnene "gudsbilde" og "åpenbaring/profeti" sammenholdes med gudsbildet og den profetiske selvforståelse i gammeltestamentlig profeti. Som ett særskilt område skal en også studere forståelse av Abraham og Isak/Ismael i islam, antikk jødedom og urkristendom.

Studiet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er likheter og forskjeller mellom islam, jødedom og kristendom når det gjelder Gudsbilde og åpenbaringsforståelse? Kan en si at religionene har "samme Gud"?
- På hvilken måte influerer gudsbilde og åpenbaringsforståelse møtet mellom religioner?
- På hvilken måte kan en si at jødedom, kristendom og islam er "abrahamittiske religioner"?
- Hvordan kan en si at islams, jødedommens og kristendommens respektive særpreg speiles i forståelsen av Abraham-figuren?

15) Moderne religiøsitet*

Nyere ikke-kristne religiøse strømninger preger i økende grad de pluralistiske vestlige samfunn. I dette valgemnet vil vi undersøke hva som er de viktigste elementene i moderne religiøsitet, hvor de har sitt religionshistoriske opphav, og hvilke religiøse behov de

tilfredsstillende hos mennesker i dag. Vi vil også se hvilke endringer moderne religiøsitet fører til i folkereligiøsiteten, og hvilke utfordringer den nye religiøse situasjonen stiller kirken overfor. Lærestoffet vil bli hentet fra religionsvitenskap, religionssosiologi, misjonsvitenskap og praktisk teologi.

Arbeidet med valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er det som kjennetegner moderne religiøsitet?
- Hvordan svarer moderne religiøsitet på menneskers religiøse behov, deres gudslengsel og behov for mening?
- Hvordan kan religionssosiologien og religionspsykologien hjelpe teologien til en bedre forståelse av moderne religiøsitet?
- Hvordan har moderne ikke-kristen religiøsitet påvirket folkereligiøsiteten?
- Hvordan skal vi vurdere moderne religiøsitet ut fra kristen teologi, og hvordan bør kirken i sin teologi, forkynnelse og praksis møte den utfordringen den representerer?

16) Etikk i religioner*

Dette valgemnet tar sitt utgangspunkt i de etiske utfordringene som menneskeheten står overfor, og i den pågående debatten om muligheten for å nå fram til en felles etikk på tvers av religioner og livssyn. Valgemnet er tverrfaglig, med bidrag fra religionsvitenskap og fra etikk.

Arbeidet med dette valgemnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er karakteristiske kjennetegn ved den etikk som vi finner i hver av verdensreligionene buddhisme, kristendom og islam?
- I hvilken utstrekning kan det sies å foreligge etisk konsens mellom disse tre tradisjonene, og hva er de viktigste forskjellene?
- Hvilke bestrebelser foregår i vår tid for å etablere en fellesetisk basis mellom ulike religioner?
- Hva er innholdet i noen utvalgte teorier som har forsøkt å tilrettelegge forholdet mellom ulike religiøs-etiske tradisjoner?
- Hvilken rolle spiller i denne sammenheng det generelle forholdet mellom etikk og religion?
- Hvilke teologiske premisser må legges til grunn for den kristne etikks tilnærming til problemfeltet?
- Hvilke muligheter og hvilke begrensninger er det ifølge kristen etikk for en interreligiøs fellesetikk?

17) Religionens rolle i det moderne samfunn*

Valgemnet etablerer et sosiologisk perspektiv på religionen og dens rolle i den moderne verden. Det tradisjonelle sosiologiske perspektiv har vært sekulariseringsperspektivet, som har forutsatt at religionen er blitt fortrent til privatsfæren, mens den har mistet sin betydning i samfunnslivet. Ulike eksempler på at religionen har fornyet og styrket sin rolle i mange samfunn, utfordrer dette perspektivet og krever en fornyet gjennomtenkning av spørsmålet om religionens rolle i det moderne samfunn.

Arbeidet med emnet skal gi god innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva preger utviklingen av religionens rolle i det moderne samfunn?
- Hvilke teoretiske sosiologiske modeller kan kaste lys over denne rolle?
- Hva er forholdet mellom religionens private og dens offentlige funksjon, herunder

forholdet mellom religion og politikk?

- I hvilken forstand kan religion i det moderne samfunn oppfattes som "civil religion"?
- Hvordan varierer religionens samfunnsmessige betydning mellom ulike land og geografiske områder?
- Hvilken rolle spiller religion for sosiale endringer?
- Hvilken rolle spiller religion for sosiale og politiske konflikter?
- På hvilken måte og ut fra hvilke teoretiske modeller kan religionens rolle i det moderne samfunn beskrives og forstås?

18) Religionspsykologi

Religion og psykologi er begge – ut fra hver sin vinkel – opptatt av hva som gjør mennesker til det vi er – hva som skaper vår identitet. Dette utfordrer til tverrfaglig arbeid, og til å tenke grunnleggende gjennom teologiens forhold til andre vitenskaper. Sammenhengen mellom religion og psykologi kan beskrives på mange nivåer, og har vært gjenstand for en rekke ulike teoretiske tilnærminger. Studiet av valgemnet i religionspsykologi skal gi et første innblikk i disse problemstillingene, og også gi studenten bedre innsikt i forholdet mellom religiøs tro og psykisk helse.

Studiet av dette valgemnet skal gi innsikt i følgende problemstillinger:

- Hva er sentrale teoretiske tilnærminger i beskrivelsen av sammenhengen mellom religiøs og psykologisk problematikk?
- Hvilken rolle har religion i forbindelse med identitetsdannelse?
- Hvilke ulike sammenhenger kan det være mellom religiøs orientering og psykisk helse?
- Hvordan utfordrer religionspsykologien til en dypere og bredere forståelse av teologisk antropologi? Kan den teologiske antropologien også bidra til en fordypet forståelse av den psykologiske problematikken?

2.5 Hovedoppgaven

Generelt

Hovedoppgaven skal være et selvstendig vitenskapelig arbeid innenfor et avgrenset område. Arbeidet med oppgaven skal styrke studentens faglige grunnlag for undervisning og annen yrkesutøvelse og gi opplæring til forskning.

En hovedoppgave kan være en selvstendig undersøkelse bygd på kildemateriale, eller den kan være en vurderende analyse av andres forskning. Den kan være frittstående eller en del av et større forskningsprosjekt hvor flere er engasjert. Emnet kan velges fra hele det fag- og forskningsfeltet som inngår i fakultetets studieplaner i kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering. Valg og vinkling av emne skal tilpasses de overordnede målene for hovedfagsstudiet.

Alle studenter som skriver hovedoppgave, skal ha avtale med en veileder (jfr. instruks for veiledningsforhold, vedlegg 3). Veilederen skal bl.a. godkjenne emnet for hovedoppgaven. Studenten tar selv initiativ for å finne en veileder. Veilederen skal normalt ha doktorgrad eller tilsvarende kompetanse.

Ordinær hovedoppgave

Emnet for ordinær hovedoppgave (20 vekttall) velges av studenten i samråd med veileder. Veilederen skal godkjenne emnet. Godkjenningen innebærer at emnet ligger innenfor hovedfagets fagfelt og at emnet er egnet for en hovedoppgave.

Studenten må selv sørge for å få emnet godkjent. Godkjenningen skjer på fastsatt skjema. Skjema med veilederens godkjenning av oppgavens arbeidstittel leveres til studieadministrasjonen.

Når oppgaven leveres, skal den være skrevet på maskin eller PC. Den bør ikke være på mindre enn 60 sider eller mer enn 150 sider.

Tidsbegrenset hovedoppgave

Dersom man velger å skrive en tidsbegrenset hovedoppgave, blir pensum utvidet med et ekstra valgemne (2vt) og et særpensum (3vt) fra et bestemt fagfelt. Fagfelt og særpensum avtales med en veileder senest innen utgangen av semesteret før man tar eksamen i valgmenner.

Tidsbegrenset hovedoppgave skrives over oppgitt emne, og skal leveres innen 4 måneder fra emnet blir utlevert. Oppgaven forberedes gjennom arbeid med særpensum. Emnet fastsettes av veilederen og hentes fra det avtalte fagfeltet.

Når oppgaven leveres, skal den være skrevet på maskin/PC eller renskrevet for hånd. Oppgaven bør ikke være mindre enn 50 sider eller mer enn 80 sider.

Dersom oppgaven leveres håndskrevet, kan den renskrives på maskin eller PC etter at fristen er utgått. Originalen oppbevares da på fakultetet for kontroll. Fristene nedenfor regnes fra den tid oppgaven er levert renskrevet på maskin eller PC.

Felles bestemmelser for alle hovedoppgaver

Hovedoppgaven leveres inn i ett trykkeklaart eksemplar. Eventuell beskjed om utlånsklausul (dvs. at oppgaven bare kan lånes ut og brukes med forfatterens samtykke) må gis på eget skjema ved innleveringen.

Fakultetet sørger for mangfoldiggjøring, innbinding og forsendelse av 5 eksemplarer av oppgaven, uten utgift for studenten. (Disse eksemplarene går til veilederen, til de to andre sensorene, til MFs bibliotek og til MFs arkiv).

Innen 3 uker (universitetsferier ikke medregnet) etter innlevering skal det gis beskjed til studenten om oppgaven er godkjent.

Når oppgaven leveres til sensur etter at de øvrige prøvene til hovedfagseksamen er bestått, skal den endelige karakteren normalt fastsettes innen 2 måneder etter innlevering. Universitetsferier regnes ikke med.

[3. Arbeidsmåter og undervisning]

4. Vurdering og eksamen

Prøvene

Hovedfagseksamen omfatter

- et essay på 5-10 sider i vitenskapsteori og metode, som skal godkjennes av en faglærer
- en 8 timers skriftlig prøve i Det nye testamente (fellespensum)
- en hjemme-eksamen i systematisk teologi (fellespensum og fordypningspensum) over én uke
- en 6 timers skriftlig prøve i valgemnene, med oppgave fra ett av emnene
- en muntlig prøve i Det nye testamente (fellespensum) og i systematisk teologi (fellespensum og fordypningspensum)
- hovedoppgaven

For å gå opp til de skriftlige prøvene eller levere hovedoppgaven, må studenten ha fått godkjent sitt essay i vitenskapsteori og metode.

De skriftlige prøvene kan avlegges i samme semester, eller de kan avlegges over to eller tre semester. For å avlegge prøven i Det nye testamente, må eksamen i Semesteremne i koinégresk og jødisk-hellenistisk kultur være bestått.

Ordinær hovedoppgave kan leveres før eller etter de skriftlige og muntlige prøvene.

Tidsbegrenset hovedoppgave over oppgitt emne skrives etter at de øvrige prøvene til hovedfagseksamen er bestått. Studenter som skal skrive tidsbegrenset hovedoppgave, kan også få en muntlig prøve i sitt særpensum.

Karakterberegning

De muntlige prøvene i NT og ST justerer karakterene som er gitt på de tilsvarende skriftlige prøvene. Hvis det blir gitt muntlig prøve i særpensum, justerer denne prøven den skriftlige karakteren i valgemnene.

Ved sammenregning til samlet karakter teller de skriftlige og muntlige prøvene slik:

- Det nye testamente: 1/3
- Systematisk teologi: 1/3
- Valgemner: 1/3

Samlet hovedfagskarakter regnes ut på denne måten:

- Ordinær hovedoppgave teller likt med den samlede karakteren for de skriftlige og muntlige prøvene.
- Tidsbegrenset hovedoppgave teller 1/3 i forhold til den samlede karakteren for de skriftlige og muntlige prøvene.

[Godkjente hjelpemidler ved eksamen]

Litteratur

Den oppførte litteraturen tolker studieplanen med hensyn til omfang og fordypningsgrad. Tilfanget av pensumlitteratur er i prinsippet åpent. Det betyr at en student kan legge opp annen litteratur med tilsvarende (eller større) omfang og fordypningstgrad. Fagseksjonen skal godkjenne litteratur som er valgt i stedet for den som er oppført nedenfor. Det må søkes skriftlig om slik godkjenning innen nærmere fastsatt frist.

Til 2.1 Det nye testamente

Fellespensum

Eksegese

Arbeidet med det eksegetiske pensum sikter mot å knytte sammen eksegese, bibelteologi og metode. I dette arbeidet er kommentarene ikke å betrakte som pensumbøker, men som angivelse av nivå og som metodehjelp.

Lukasevangeliet

Fitzmyer, J.: *The Gospel according to Luke I-IX/X-XXIV* (AB 28-28A). Garden City: Doubleday, 1981-85.

Green, J.B.: *The Gospel of Luke* (NICNT), Grand Rapids: Eerdmans, 1997

Johnson, L.T.: *A Commentary on the Gospel of Luke* (Sacra Pagina 3). Collegeville: Liturgical Press, 1991

Nolland, J.: *Luke 1-9:20 /10:1-18:34/18:35-24:53* (WBC 35A-C). Dallas: Word, 1989-93.

Bock, D.L.: *Luke 1:1-9:50; 9:51-24:53* (BEC) Grand Rapids: Baker, 1996

Støtteliteratur:

Green, J. B.: *The Theology of the Gospel of Luke*, Cambridge: University Press, 1995

Galaterbrevet

Longenecker, R.: *Galatians* (WBC 41). Dallas: Word, 1990.

Betz, H. D.: *Galatians* (Hermeneia). Philadelphia: Fortress, 1979.

Bruce, F.F.: *Commentary on Galatians* (NIGTC). Grand Rapids: Eerdmans, 1982.

Dunn, J.D.G.: *A Commentary on the Epistle to the Galatians* (BNTC). London, Black, 1993.

Matera, F. J.: *Galatians* (Sacra Pagina 9). Collegeville: Liturgical Press, 1992.

Martyn, J.L.: *Galatians* (AB 33A). New York: Doubleday, 1998.

Støtteliteratur:

Barclay, J. M. G.: *Obeying the Truth. Paul's Ethics in Galatians*. Edinburgh: T.& T. Clark, 1988.

Dunn, J. D.G.: *The Theology of Galatians*, Cambridge: University Press, 1993.

Johannesevangeliet

Culpepper, R. A.: *Anatomy of the Fourth Gospel. A Study in Literary Design*, Philadelphia: Fortress Press, 1987 eller senere.

Støtteliteratur:

Koester, C.R.: *Symbolism in the Fourth Gospel: Meaning, Mystery and Community*, Minneapolis: Fortress Press, 1995

Beasley-Murray, G.R.: *John* (WBC 36). Dallas: Word, 1987.

Brown, R.E.: *The Gospel according to John I-II* (AB 29-29A). Garden City: Doubleday 1966-1970

Kieffer, R.: *Johannesevangeliet 1-10/11-21* (KNT 4A-B). Uppsala 1987-88.

Witherington III, B.: *John's Wisdom: A Commentary on the Fourth Gospel*, Louisville: Westminster/John Knox, 1995

1. Korinterbrev 8-10

Witherington III, B.: *Conflict and Community in Corinth. A Socio-Rhetorical Commentary on 1 and 2 Corinthians*. Grand Rapids: Eerdmans, 1995, s. 186-230

Branick, V.: *The House Church in the Writings of Paul*. Wilmington: Michael Glazier, 1989

Theissen, G.: *The Social Setting of Pauline Christianity. Essays on Corinth*. Philadelphia: Fortress Press, 1982, s. 69-143.

1. Korinterbrev 11-14:

Witherington III, B.: *Conflict and Community in Corinth. A Socio-Rhetorical Commentary on 1 and 2 Corinthians*. Grand Rapids: Eerdmans, 1995, s. 231-290

Carson, D. A.: *Showing the Spirit. A Theological Exposition of 1 Corinthians 12-14*. Grand Rapids: Baker Book House, 1987.

Theissen, G.: *The Social Setting of Pauline Christianity. Essays on Corinth*. Philadelphia: Fortress Press, 1982, s. 145-174.

Støttelitteratur til 1 Kor:

Fee, G. D.: *The First Epistle to the Corinthians* (NICNT). Grand Rapids: Eerdmans, 1987.

Mitchell, M.: *Paul and the Rhetoric of Reconciliation. An Exegetical Investigation of the Language and Composition of 1 Corinthians*. Tübingen: Mohr Siebeck, 1992.

Schrage, W.: *Der erste Brief an die Korinther I-II* (EKK 7/1-2). Zürich 1991-1995.

1. Petersbrev

Winter, B.W.: *Seek the Welfare of the City, Christians as Benefactors and Citizens*, Grand Rapids: Eerdmans/Carlisle: Pater Noster, 1994

Balch, D.L.: *Let Wives be Submissive. The Domestic Code of 1 Peter* (SBL MS 26) Atlanta: Scholars Press, 1981, s. 51-121.

Støttelitteratur:

Olsson, B.: *Första Petrusbrevet* (KNT 17). Stockholm 1982.

Goppelt, L.: *A Commentary on 1 Peter*. Grand Rapids: Eerdmans, 1993. Tysk original: *Der erste Petrusbrief* (KEK XII/1). Göttingen 1978.

Achtemeier, P.: *1. Peter* (Hermeneia) Philadelphia: Fortress, 1996
Ramsey Michaels, J.: *1 Peter* (WBC 49). Waco: Word, 1988.
Elliott, J. H.: *A Home for the Homeless. A Sociological Exegesis of 1 Peter*. Philadelphia: Fortress, 1981.

Bibelteologi

Paulinsk bibelteologi

Sandnes, K.O.: *I tidens fylde. En innføring i Paulus' teologi*, Oslo: Luther, 1996
eller
Stuhlmacher, P.: *Biblische Theologie des Neuen Testaments, Bd. I: Von Jesus zu Paulus*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1992 (engelsk oversettelse kommer), Del 3.

Støttelitteratur:

Bassler, J.M. (ed.): *Pauline Theology Vol. I.: Thessalonians, Philippians, Galatians, Philemon*, Minneapolis: Fortress Press, 1991
Hay, D. H. (ed.): *Pauline Theology Vol.II .1 and 2 Corinthians*, Minneapolis : Fortress Press, 1993
Hay, D.M. and Johnson, E.E., (eds.): *Pauline Theology Vol.III, Romans*, Minneapolis: Fortress Press, 1995.

Helbibelsk teologi

Campanhausen, H. von: *Den kristne bibel blir til*. Oslo: Land og Kirke/Gyldendal, 1976, s. 60-89; 189-231.
Knierim, R. P.: *The Task of Old Testament Theology*. Grand Rapids: Eerdmans, 1995, s. 57-170.

Til 2.2 Systematisk teologi

Fellespensum

Dogmatikk

McGrath, A.E.: *Christian Theology. An Introduction*, 2.ed. Oxford: Blackwell, 1997, s.181-459

Etikk og moralfilosofi

Asheim, Ivar: *Mer enn normer. Grunnlagsetikk*. Oslo: Universitetsforlaget 1994, s.51-218
Johansen, K.E. (red.): *Etikk - en innføring*. Oslo: Cappelen Forlag, 1994, s.93-175
Bexell, G.: "Etik i religiøsa traditioner", i G.Bexell og C.- H. Grenholm: *Teologisk etik. En introduktion*. Stockholm: Verbum Förlag, 1997, s.45-68.

Religionsfilosofi og religionsteologi

Hick, J.: *Philosophy of Religion*, 4. ed., Claremont: Prentice-Hall International, 1990, s.1-119
Wigen, T.: *Religionsfilosofi*, Oslo: Luther Forlag, 1993, s.155-185.

Religionspedagogikk

Asheim, I.: *Tro, dannelse, oppdragelse. Religionspedagogiske emner og grunnbegreper*.
Skrivestua, MF, 1977, s.14-51.

Krogseth, O.: "Sekularisering og identitet", Kirke, religion og samfunn 1996/nr. 2, s.82-100.

Engen, T. O.: "Integrerende sosialisering i majoritetens skole", i T. O. Engen m.fl.: *Like muligheter? Migrasjonspedagogikk i videregående skole*. Oslo: Ad Notam/Gyldendal 1994, s.145-168.

enten

Mach, Z.: *Symbols, Conflicts and Identity*, 1993. 75 sider i utvalg.

eller

Hylland Eriksen, T.: *Flerkulturell forståelse*. Oslo, 1997. 75 sider i utvalg.

eller

Time, S.: *Identitet og kultur*. Oslo, 1997. 75 sider i utvalg.

Fordypningspensum

Athanasius: *De Incarnatione Verbi (318/320)*. Et utvalg i oversettelse, i: *Teologiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s.33-47

Anselm: *Cur Deus homo (1098)*. Et utvalg i oversettelse, i: *Teologiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s. 109-135

Luther, M.: *Om den kristne frihet (1520)*, i: Luther: *Verker i utvalg*, Bd. II. Ved I. Lønning og T. Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1979, s. 192-193 og 203-234

Luther, M.: *Til rådsherrene i alle Tysklands byer om at de skal opprette og underholde kristelige skoler (1524)*, i: M. Luther: *Verker i utvalg*, Bd. IV. Ved I. Lønning og T. Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1981, s. 34-58

Luther, M.: *Den store katekisme*. Et utvalg: "Forord", "Det første budet", "Den andre delen. Om troen", i: M. Luther: *Verker i utvalg*, Bd. V. Ved I. Lønning og T. Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1982, s. 243-251 og 292-301

Luther, M.: *Om mennesket (1536)*, i: M. Luther: *Verker i utvalg*, Bd. VI. Ved I. Lønning og T. Rasmussen. Oslo: Gyldendal, 1982, s. 334-338

Lessing, G.E.: *Om beviset i ånd og kraft (1777)*. i: *Teologiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s. 311-322

Kierkegaard, S.: *Philosophiske Smuler (1844)*. Et utvalg: Cap. I, II, III, IV og V. *Samlede Værker*, Bd. 6, København: Gyldendal, 1963, s. 15-47, 53-66 og 81-99

Troeltsch, E.: "The Place of Christianity among the World Religions" (1923), i: J. Hick & B. Hebblethwaite (ed.): *Christianity and other Religions. Selected Readings*. Glasgow: Collins Fount Paperbacks, 1980, s. 11-31

Barth, K.: "Det første bud som teologisk aksiom" (1933), i: *Teologiske tekster*, Århus: Aarhus universitetsforlag, 1989, s. 352-367

Barth, K.: "The Revelation of God as the Abolition of Religion" (1939), i: Hick & Hebblethwaite, s.32-51

Rahner, K.: "Christianity and the Non-Christian Religions" (1961), i: Hick & Hebblethwaite,

s.52-79

- Vatican II: "Declaration on the Relation of the Church to Non-Christian Religions" (1965), i: Hick & Hebblethwaite, s.80-86
- Smith, W.C.: "The Christian in a Religiously Plural World" (1976), i: Hick & Hebblethwaite, s.87-107
- Løgstrup, K.E.: *Den etiske fordring* (1956). København: Gyldendal, 1966 (eller senere), s.9-39 og 122-132
- Pannenberg, W.: "Dogmatische Thesen zur Lehre von der Offenbarung", i: Pannenberg (red.): *Offenbarung als Geschichte*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1961, 4.Aufl. 1970, s.91-114. Engelsk oversettelse i Pannenberg: *Revelation and History*, New York 1968.
- Lindbeck, G.A.: *The Nature of Doctrine. Religion and Theology in a Postliberal Age*. London: SPCK, 1984, s.7-88
- Joint Declaration on the Doctrine of Justification*. Final Proposal. Lutheran World Federation, 1997

Til 2.3 Vitenskapsteori og metode

- Egger, W.: *How to read the New Testament: An Introduction to Linguistic and Historical-Critical Methodology*, Peabody: Hendrickson, 1996. (Tysk original: *Methodenlehre zum Neuen Testament, Einführung in linguistische und historisch-kritische Methoden*, Herder 1990) (et utvalg på ca.150 s.)
- Henriksen, J.-O.(red.): *Tegn, tekst, tolk. Teologisk hermeneutikk i fortid og nåtid*. Oslo: Universitetsforlaget, 1994, s.13-17 og 159-274
- Kjeldstadli, Knut: *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget, 1992/93, s.113-142 og 183-199
- Kaldal, Ingar: "Å fortelje, å forklare og å tenke historisk", *Historisk Tidsskrift* 72 (1993), s.80-100
- Kittang, Atle: "Tekst og tolkning", i: A.Kittang m.fl.: *Moderne litteraturteori. En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget, 1993, s.79-106
- Gilje, N. og Grimen, H.: *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget 1993, s.106-141
- Skirbekk, Gunnar: "Samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi", i: K.S.Johannessen (red.): *Glimt fra vitenskapsfilosofiens hovedområder*. Bergen: Sigma forlag 1985, s.133-150
- Hegstad, Harald: "Feltarbeid som teologisk metode", *Ung Teologi* 30 (1997), s. 77-87

Til 2.4 Valgemner

1) De eldste kristne menigheter i sosiologisk lys

Holmberg, B.: *Sociology and the New Testament*. Minneapolis: Fortress Press, 1990.

Meeks, W. A.: *The First Urban Christians. The Social World of the Apostle Paul*. New Haven and London: Yale University Press, 1983.

2) Kvinnenes stilling i den eldste kirke

Keener, C. S.: *Paul, Women & Wives. Marriage and Women's Ministry in the Letters of Paul*. Peabody: Hendrickson, 1992.

Witherington, B.: *Women in the Earliest Churches* (SNTSMS 59) Cambridge: Cambridge University Press, 1988, s.128-220.

Støttelitteratur:

Fiorenza, E. S.: *In Memory of Her. A Feminist Theological Reconstruction of Christian Origins*. London: SCM, 1986.

3) Bønn i Bibelen

Ballentine, S.E.: *Prayer in the Hebrew Bible. The Drama of Divine-Human Dialogue*. Minneapolis: Fortress Press, 1993.

Cullmann, O.: *Prayer in the New Testament*. London: SCM Press, 1995.

Støttelitteratur:

Miller, P.D.: *They Cried to the Lord. The Form and Theology of Biblical Prayer*. Minneapolis: Fortress Press, 1994.

4) Fromhet og gudstjenesteliv i den tidlige kirke

Skarsaune, O.: *Christian Origins and Jewish Roots* (under utgivelse), kap. 19.

Bradshaw, P.E.: *Daily Prayer in the early Church*, London: SPCK, 1982, s. 1-71.

Martin, R.P.: *The Worship of God, Some Theological, Pastoral, and Practical Reflections*, Grand Rapids: Eerdmans, 1982 eller senere.

Tångberg, K.A., "Synagogen og synagotelitteraturen" i H. Kvalbein (red.): *Blant skriftlærde og fariseere. Jødedommen i oldtiden*, Oslo: Verbum, 1984, s. 85.102

Tekstutgaver:

Plinius: *Bok X, Brev 96, i*: Sigfred Pedersen: *Den nytestamentlige tids historie* (DKNT 2). Århus: Aarhus Universitetsforlag, 1994, s.460-461.

Didache: *De apostoliske fedre i norsk oversettelse med innledninger og noter*, redigert av E. Baasland og R. Hvalvik, Oslo: Luther, 1984; 1997²

Justin Martyr: *Justin Apologier, Oversat med indledning og kommentar* ved Henrik Pontoppidan Thyssen, (Bibel og historie 18), Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 1996

5) Det nye testamente og den antikke retorikk

Andersen, Ø.: *I retorikkens hage*. Oslo: Universitetsforlaget 1995, s. 1-162, 241-257 og 273-306.

Kennedy, George A.: *New Testament Interpretation through Rhetorical Criticism*, Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1984.

- Baasland, E.: "Retorikk i Det nye testamente og i dagens preken", *Halvårsskrift for praktisk teologi* 1987, nr. 2, s.3-11.
- Morland, K. A.: "Retorikken er verd en renessanse!", *Halvårsskrift for praktisk teologi* 1992, nr. 1, s.3-11.

6) Den Hellige Ånds gjerning i Acta og vår tids misjon

- Boer, H. R.: *Pentecost and Missions*. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans 1964, s. 48-160
- "Come, Holy Spirit. Canberra, 1991. World Council of Churches Seventh Assembly", i: Scherer, J. A. and S. B. Evans (eds.): *New Directions in Mission and Evangelization 1. Basic Statements 1974-1991*. Maryknoll, N.Y.: Orbis Books, s. 84-88.
- Dunn, J.D.G.: *Jesus and the Spirit*. London: SCM Press, 1975, s. 135-196
- Engelsviken, T., "Åndeuddrivelse og helbredelse i de evangeliske kirker i Etiopien," *Mission* nr. 1, 1994, s. 19-24.
- Jongeneel, J.A.B., "Ecumenical, Evangelical and Pentecostal/Charismatic Views on Mission as a Movement of the Holy Spirit", i Jongeneel, J.A.B., a.o. (eds.), *Pentecost, Mission and Ecumenism. Essays in Intercultural Theology*. Frankfurt a.M.: Peter Lang, 1992, s. 231-246.
- Menzies, R. P., *The Development of Early Christian Pneumatology with special reference to Luke-Acts*. Sheffield: Sheffield Academic Press, 1991, s. 205-279.
- Nordlander, A.: *Väckelse och växtvärk i Etiopien*. Stockholm: Verbum Förlag, 1996, s. 13-90.
- Synnes, M.: "Hvor viktig er "tegn og under" i Lukas' misjonshistorie?" i Hvalvik, Reidar og Hans Kvalbein (red.): *Ad Acta. Studier til Apostlenes gjerninger og urkristendommens historie. Tilegnet professor Edvin Larsson på 70-årsdagen*, Oslo: Verbum, 1994, s. 362-378.
- Wells, D.F., *God the Evangelist*. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 1987, s. 1-106

7) Kontekstuell bibeltolkning

- Bevans, S.B.: *Models for Contextual Theology*, Maryknoll: Orbis, 1992
- West, G.: *Biblical Hermeneutics of Liberation, Models for Reading the Bible in the South Africa Context*, Maryknoll: Orbis, 1995
- Kirk, J.A., *Liberation Theology, An Evangelical View from the Third World*, Basingstoke: Morgan & Scott, 1985, s.95-208

Støttelitteratur:

- Baasland, E.: *Kristendom på norsk*, Oslo: Luther 1995
- Rowland, C. & Corner, M.: *Liberating Exegesis, The Challenge of Liberation Theology to Biblical Studies*, Louisville: Westminster, 1989

8) Frigjøringsteologi

- Bevans, S.B.: *Models of Contextual Theology*, Maryknoll NY 1992 (et utvalg ca. 50 s.)
- Cadorette, C. (ed.): *Liberation Theology. An Introductory Reader*. Maryknoll 1992 (et utvalg ca. 100 s.).
- Gutiérrez, G.: *A Theology of Liberation: History, Politics and Salvation*. Maryknoll 1973 (et utvalg ca. 100 s.).
- Nordstokke, Kjell: *De fattiges kirke. Basismenigheter og frigjøringsteologi i Latin-Amerika*,

Oslo 1987 (utvalg ca.50 s.).
Stålsett, Sturla: *The crucified and the Crucified*. (Dr.avh.) Universitetet i Oslo 1997 (utvalg ca. 100 s.).

9) Teologi og litteratur

Lothe, J.: *Fiksjon og film. Narrativ teori og analyse*. Oslo: Universitetsforlaget, 1994, s.11-114
Bjerg, S.: *Den kristne grundfortælling. Studier over fortælling og teologi*. Århus: Aros, 1981, s.43-87; 175-245
Kemp, P.: *Tid og fortælling. Introduktion til Paul Ricoeur*. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 1995
Benjamin, W.: «Fortelleren» i *Kunstverket i reproduksjonsalderen*. Oslo 1991 (1975), s.197-201
White, H.: «Storytelling. Historical and Ideological», i Robert Newman (red.): *Centuries' Ends, Narrative Means*. Stanford, 1996, s.58-78

10) Skapertro og naturetikk

Ariansen, Per: *Miljøfilosofi*, Oslo 1992, s. 97-234
Henriksen, Jan-Olav: "Natur", i: Thorbjørnsen: *Utfordringer og ansvar. Områdeetikk*. Oslo: Universitetsforlaget 1994, s.85-109
Henriksen, Jan-Olav: "Skapelsestro og vitenskapelig virkelighetsforståelse", i: P.W.Bøckman (red.): *Naturvitenskap og kristendom* (Relieff nr.33), Trondheim: Tapir 1993, s. 59-68
W. Pannenberg: *Toward a Theology of Nature*, Louisville 1993, s. 1-14, 50-66.
H.P. Santmire: *The Travail of Nature. The Ambiguous Ecological Promise of Christian Theology*, Philadelphia 1985

11) Etikk, identitetsdannelse og pedagogikk

Asheim, Ivar: *Hva er holdninger? Studier i dydsetikk*, Oslo: Tano Aschehoug, 1997, kap. I-III, V-VI og VIII.
Erikson, E.H.: *Identitet, ungdom og kriser*. København: Reitzel, 1971, s.87-134
Meilaender, G.C.: *The Theory and Practice of Virtue*. Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1984, s. 45-99.
Enten alt. A:
Ch.Taylor: *The Ethics of Authenticity*. Cambridge, Mass. 1991, s. 1-53
Eller alt. B:
J.W.Fowler, K. E. Nipkow, F. Schweitzer (eds.): *Stages of Faith and Religious Development*. London: SCM, 1992, s. 19-36 og 67-98.

12) Ungdomskultur, livstolkning og identitet*

(pensumlitteratur ennå ikke fastsatt)

13) Jesusbildet i kristendommen og religionene*

- Cragg, K.: *The Christian and Other Religion*, London: Mowbrays, 1977, s. 31-64, 82-119.
- Gärtner, B.: *Et nytt evangelium? Thomasevangeliets hemlige Jesusord*, Stockholm: Diakonistyrelesens bokförlag, 1960, s. 13-21; 36-43; 121-129
- Gilhus, I.S.: "Hinduismens oppfatninger av Jesus", i: *Kirke og kultur*, 1984, s. 363-370.
- "Hos ingen annen finns frälsningen". *Kommentarer til Apostlagärningarna 4:12*. KISA-rapport nr. 2, 1990 fra Svenska Kyrkans Forskningsråd, s. 11-35; 37-56; 81-85.
- Koranen*, tilrettelagt i oversettelse av E. Berg, Oslo: Universitetsforlaget, 1980, sure 5,17-22; 5,109-120; 19; 61; 112.
- Norsk Tidsskrift for Misjon*, nr. 4, 1989, s. 189-237.
- Opsal, J.: *Lydighetens vei. Islams veier til vår tid*, Oslo: Universitetsforlaget, 1994, s. 137-151.
- Rian, D.: "Skolen, pluralismen og religionene. Noen fagdidaktiske synspunkter" og ""Innfallsvinkler til religionsundervisningen. Noen aspekter", i: P. Kværne og D. Rian: *Religionshistorie og religionsundervisning* (Relieff 11), Trondheim: Tapir, 1983, s. 39-76.
- Romarheim, A.: *Kristus i Vannmannens tegn. Nyreligiøse oppfatninger av Jesus Kristus*, Oslo: Credo, 1994, s. 25-86.
- Spangler, D.: *Reflections on the Christ*. Findhorn, Scotland: Findhorn Publications, 1981, s. 1-45.
- Steiner, R.: *From Buddha to Christ*. Spring Valley, New York: The Anthroposophic Press, 1978, s. 3-50.
- Vivekananda, S.: "Christ the Messenger", i: Nikhilananda: *Vivekananda, the Yogas and Other Works*, New York: Ramakrishna-Vivekananda Center, 1953, s. 713-721.
- Wessels, A.: *Images of Christ. How Jesus is perceived and portrayed in non-European cultures*, London: SCM Press, 1990, s. 38-56.

14) Gudsbilde og profetisme i møte mellom monoteistiske religioner*

- Chapman, C: "Rethinking the Gospel for Muslims" and "The God Who Reveals", i: J.D.Woodberry (ed.): *Muslims and Christians on the Emmaus Road*, Monrovia: Marc, 1989, s. 105-148.
- al Faruqi, I. R. (ed.): *Triologue of the Abrahamic Faiths*, Brentwood: International Institute of Islamic Thought, 1982, s. 1-28.
- Kateregga, B.D. og D.W. Shenk: *Islam och Kristen Tro*, Älvsjö: Verbum, 1983, s. 25-41, 53-66, 104-112, 113-128, 142-155, 198-203.
- Lang, B.: *Monotheism and the Prophetic Minority*, Sheffield: The Almond Press, 1983, s. 13-127, 138-157.
- Manns, F. (ed.): *The Sacrifice of Isaac in the Three Monotheistic Religions*, Jerusalem: Franciscan Printing Press, 1995, s. 69-80, 99-164
- Siddiqui, A.: *Christian Muslim Dialogue in the Twentieth Century*, Houndmills: Macmillan, 1997, s. 1-78

15) Moderne religiøsitet*

- Arlebrand, H.: *Det ukjente. Om okkultisme og åndelighet i en ny tid*, Oslo: Luther, 1993, s. 108-225.
- Gilhus, I.S.: "Sjelevandring - et nytt nøkkelsymbol", i: Lisbeth Mikaelsson (red.): *Myte i møte*

- med det moderne*. KULT's skriftserie, nr. 63, Norges forskningsråd 1996, s. 47-61.
- Repstad, P.: *Religiøst liv i det moderne Norge. Et sosiologisk kart*, Kristiansand: Høyskoleforlaget 1997
- Romarheim, A.: *Kristus i Vannmannens tegn*, Oslo: Credo, 1994, s. 145-167.
- Romarheim, A. og M. Holter: *Margit Sandemo og den mystiske Lucifer: okkult verdensbilde i pocketformat*, Oslo: Credo 1993, s. 33-54.
- Sandemo, M.: *Er det noen der ute*, Bind nr. 47 i Sagaen om Isfolket, Oslo: Bladkompaniet, 1989.
- Selberg, T (red.): *Utopi og besvergelse. Magi i moderne kultur*. KULT's skriftserie. nr. 83, Norges forskningsråd 1997, s. 7-151.
- Thelle, N.R.: *Ditt ansikt søker jeg*, Oslo: Oriens, 1993, s. 69-90.

16) Etikk i religioner*

- Bilimoria, P.: "Indian ethics", i P. Singer (red.): *A Companion to Ethics*. Oxford: Blackwell, 1995, s. 43-57.
- de Silva, P.: "Buddhist ethics", samme sted s. 58-68.
- Hansen, C.: "Classical Chinese ethics", samme sted s. 69-81.
- Kellner, M.: "Jewish ethics", samme sted s. 82-90.
- Nanji, A.: "Islamic ethics", samme sted s. 106-118.
- Eidsvåg, I. (red.): *Fellesskapsetikk i et flerkulturelt Norge*. Nansenskolens årbok 1993. Oslo: Universitetsforlaget, 1993, s. 33-142.
- Küng, H.: *Etikk for verdens fremtid*. Oslo: Land og Kirke/Gyldendal Norsk Forlag, 1990.
- Küng, H. and K.-J. Kuschel (ed.): *A Global Ethic. The Declaration of the Parliament of the World's Religions*. London: SCM Press, 1993, s. 11-39.
- Østnor, L.: "Er etikken universell?", i *Svensk Missionstidskrift* Nr.4/1996, s. 5-21.

17) Religionens rolle i det moderne samfunn*

- McGuire, Meredith B.: *Religion. The Social Context*. 3rd ed., Belmont 1992, s.3-24 og 133-284.
- Casanova, José: *Public Religions in the Modern World*, Chicago-London 1994.
- Rasmusson, Are: "Kristen social teologi och modernitetens villkor: Från Ernst Troeltsch til John Milbank", *TTK* 68 (1997), s.243-271.

18) Religionspsykologi

- Wulff, D.M.: *Psychology of Religion. Classic and Contemporary views*. NewYork, 1991, innledningen, kap. 1, 6-10 og 12.

VEDLEGG 2:

Veiledning til studiet

VEDLEGG 3:

Formelle regler for hovedoppgave og veiledningsforhold